

TAMPEREEN YLIOPISTO

Elina Rautio

**TAMPEREEN EVANKELISLUTERILAISEN SEURAKUNTAYHTYMÄN
TUOTTAMIEN RADIO-OHJELMIEN KUUNTELUTUTKIMUS**

Tarkastelussa Radio Moreenissa lähetettävät Jumalanpalvelus, Kirkkokahveella ja Hengellisen
musiikin toivekonsertti

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Joulukuu 2006

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

RAUTIO, ELINA: Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelututkimus.

Tarkastelussa Radio Moreenissa lähetettävät Jumalanpalvelus, Kirkkokahveella ja Hengellisen musiikin toivekonsertti

Pro gradu -tutkielma, 101 s. + 6 liites.

Joulukuu 2006

Tutkin pro gradussani Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelua. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää perustietoja kuuntelijoista, heidän kuuntelutottumuksistaan, ohjelmiin liittyvistä mielipiteistä ja toiveista. Ohjelmien kuuntelua ei ole tutkittu aiemmin, ja tarkoitukseni on auttaa ohjelmien tuottajia ja tekijöitä mahdollisesti kehittämään ja kohdentamaan ohjelmia.

Tampereen evankelisluterilainen seurakuntayhtymä tuotti tutkimusajankohtana kolmea radio-ohjelmaa. Nämä ohjelmat olivat joka viikko lähetettävä Jumalanpalvelus, kolme kertaa kuussa lähetettävä Kirkkokahveella-ohjelma ja kerran kuussa lähetettävä Hengellisen musiikin toivekonsertti. Ohjelmat lähetettiin sunnuntaiaamuisin Radio Moreenin taajuudelta.

Tutkimukseni jakautuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa tarkastelen kuuntelua määrällisesti lomaketutkimuksen avulla ja toisessa vaiheessa laadullisesti teemahaastatteluin. Lomaketutkimuksen tarkoituksena oli selvittää minkä verran ja millaisia kuuntelijoita ohjelmilla on sekä kuinka säännöllisesti he kuuntelevat ohjelmia. Lisäksi lomakkeessa tiedusteltiin kuuntelijoiden mielipiteitä Kirkkokahveella-ohjelmasta ja annettiin mahdollisuus ohjelmapalautteen antamiseen. Teemahaastattelujen tavoitteena oli syventää kyselylomaketutkimuksen vastauksia ja kyselylomakkeissa esiin nousseita teemoja. Tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä kuuntelijat ovat nykyisistä ohjelmista, miksi he kuuntelevat juuri seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia ja millaisia toiveita heillä on ohjelmistolle.

Tutkimuksen aineisto koostuu 89 kyselylomakevastauksesta ja kuudesta teemahaastattelusta. Kyselylomake julkaistiin Tampereen Kirkkosanomissa syyskuussa 2005. Teemahaastattelut tein maaliskuu-huhtikuussa 2006.

Aktiivisimmat seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien kuuntelijat olivat naisia, yli 65-vuotiaita ja eläkeläisiä. Ohjelmista suosituin oli selvästi Jumalanpalvelus, mutta myös Kirkkokahveella-ohjelmalle ja Hengellisen musiikin toivekonsertille löytyi vakiintunut kuulijakunta.

Kirkkokahveella-ohjelman aiheita pidettiin mielenkiintoisina, sopivan hengellisinä ja arkisina. Aiheiden toivottiin olevan nykyistä ajankohtaisempia ja ohjelmatiedotuksen selkeämpää.

Seurakuntayhtymän ohjelmien parhaina puolina pidettiin ohjelma-aiheiden ihmisläheisyyttä ja ohjelmien paikallisuutta. Jumalanpalvelus haluttiin kuulla kotikirkosta. Kuuntelu myös korvasi kirkossa käymisen silloin, kun sinne ei jaksettu lähteä. Ohjelmien kuunteleminen merkitsi rauhoittumista, turvaa, hyvää oloa ja uusia näkökulmia asioihin. Kuuntelijat toivoivat, että ohjelmia tuotettaisiin enemmän, monipuolisemmin ja laajemmalle kohderyhmälle.

Asiasanat: kuuntelututkimus, hengelliset radio-ohjelmat, lomaketutkimus, teemahaastattelu

1 JOHDANTO	1
1.1 Tavoitteet ja lähtökohdat.....	1
1.2 Aineisto ja menetelmät.....	2
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA	5
2.1 Uskonnollisten radio-ohjelmien historia Suomessa.....	5
2.1.1 Radiojumalanpalvelusten alkuajat.....	5
2.1.2 Ortodoksiset ja vapaakirkolliset jumalanpalvelukset.....	6
2.1.3 Aamu- ja iltahartaudet.....	7
2.1.4 Radiojumalanpalvelus osana elämänmuotoa.....	9
2.1.5 Saarnasensuurijupakka.....	10
2.1.6 Kokeiluja ja kehitystä.....	11
2.1.7 Yleisradion monopoli-asema murtuu.....	12
2.1.8 Ylen Ykkönen hartausohjelmien pääkanavaksi.....	14
2.1.9 Radio Dei, ensimmäinen kristillinen paikallisradio.....	14
2.1.10 Väheneviä ohjelmia ja uusia markkinointikeinoja.....	15
2.1.11 Hartausohjelmat ja digitaalinen aikakausi.....	16
2.2 Radiojumalanpalvelusten ja hartausohjelmien suosio.....	17
2.3 Kirkon viestinnän vastuunjako.....	20
2.3.1 Hartausohjelmien valvontaelin.....	20
2.3.2 Kirkon tiedotuskeskus.....	21
2.3.3 Kirkon mediasäätiö.....	22
2.3.4 Hiippakunta.....	22
2.3.5 Seurakunta.....	23
2.4 Radio Moreeni ja Tampereen seurakuntayhtymän tuottamat radio-ohjelmat.....	23
2.4.1 Radio Moreeni.....	23
2.4.2 Seurakuntayhtymän ja Radio Moreenin yhteistyö.....	24
2.4.3 Seurakuntayhtymän tutkimusajankohtana tuottamat radio-ohjelmat.....	26
2.4.3.1 Jumalanpalvelus.....	26
2.4.3.2 Kirkkokahveella.....	26
2.4.3.3 Hengellisen musiikin toivekonsertti.....	27
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUSTAPA	29
3.1 Radionkuuntelun tutkiminen Suomessa.....	29
3.2 Hengellisten ohjelmien kuuntelututkimukset Suomessa.....	30
3.3 Kvantitatiivisen tutkimusasetelman rakentaminen.....	31
3.3.1 Kvantitatiivisen osan tavoitteet.....	31
3.3.2 Kyselylomake.....	33
3.3.2.1 Kyselylomakkeen sisältö.....	33
3.3.2.2 Kyselylomakkeen laadinta.....	33
3.3.2.3 Esitutkimus.....	36
3.3.2.4 Kyselylomakkeen julkaisu.....	36
3.3.2.5 Kyselyn ajoitus.....	38
3.3.2.6 Kyselylomakkeen mainostaminen ja vastaajien houkuttelu.....	38
3.3.2.7 Otos.....	39
3.3.2.8 Kyselyn käsittely.....	39
3.3.2.9 Kyselyyn liittyvät ongelmat.....	40

3.3.3 Vastaajat.....	40
3.3.3.1 Vastausten määrä	40
3.3.3.2 Kato.....	41
3.4 Kvalitatiivisen tutkimusasetelman rakentaminen	41
3.4.1 Kvalitatiivisen osan tavoitteet.....	41
3.4.2 Teemahaastattelu.....	43
3.4.2.1 Teemahaastattelun valinta menetelmäksi.....	43
3.4.2.2 Teemahaastattelurungon muokkaaminen.....	43
3.4.2.3 Haastateltavien valinta	44
3.4.2.4 Haastateltavien rekrytointi	45
3.4.2.5 Haastattelutilanne.....	45
3.4.3 Litterointi	47
4 KYSELYLOMAKEVASTAUKSIEN ANALYYSI	49
4.1 Radion kuuntelu	49
4.2 Vastaajien jakautuminen taustamuuttujien mukaan.....	50
4.2.1 Vastaajien sukupuoli.....	50
4.2.2 Vastaajien ikä ja sosiaalinen asema	51
4.2.3 Vastaajien postinumerojakauma	52
4.3. Ohjelmien kuuntelutiheydet.....	53
4.3.1 Jumalanpalveluksen kuuntelu	53
4.3.2 Kirkkokahveilla-ohjelman kuuntelu.....	54
4.3.3 Hengellisen musiikin toivekonsertin kuuntelu.....	55
4.3.4 Seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien ja Radio Dein kuuntelijaprofiili.....	57
4.4 Kirkkokahveilla-ohjelmaan liittyvät väittämät.....	58
4.4.1 Väittämät laadun kuvaajina.....	58
4.4.2 Vastaajien mielipiteiden jakautuminen väittämäkohtaisesti	59
4.4.7 Kirkkokahveilla ohjelmaan liittyvien väittämien puuttuvat tiedot.....	60
4.5 Avoimet kysymykset.....	60
4.5.1 Kirkkokahveilla-ohjelman hyvät puolet.....	60
4.5.2 Kirkkokahveilla-ohjelman huonot puolet.....	61
4.5.3 Toiveet	62
5 TEEMAHAASTATTELUAINEISTON ANALYYSI	65
5.1 Haastateltavien taustatiedot.....	65
5.2 Haastatteluaineiston analyysi.....	67
5.2.1 Mielipiteitä jakava Kirkkokahveilla-ohjelma.....	67
5.2.2 Ajankohtaisuuden monet kasvot.....	70
5.2.3 Hengellistä, mutta ei kuivaa ja ilotonta.....	72
5.2.4 Rauhoittava Hengellisen musiikin toivekonsertti	73
5.2.5 Musiikkitoiveita kansanlauluista gospeliin	74
5.2.6 Vaikeasti arvioitava kohderyhmä.....	75
5.2.7 Mieleenpainumattomat juontajat.....	77
5.2.8 Looginen lähetyssajankohta	78
5.2.9 Ohjelmien määrän arviointia.....	79
5.2.10 Heikkoa tiedotusta.....	80
5.2.11 Miksi juuri seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat?.....	81
5.2.12 Seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat verrattuina muihin hengellisiin radio-ohjelmiin ..	82

5.2.13 Kuuntelun merkitys.....	83
5.2.14 Haastatteluissa esiin tulleet yksittäiset toiveet.....	84
5.2.15 Joustavat kuuntelijat.....	85
6 LOPUKSI.....	87
6.1 Yhteenveto tutkimustuloksista.....	87
6.2 Miten tästä eteenpäin?.....	90
6.3 Loppusanat.....	92
7 LÄHTEET	94
8 LIITTEET	102
LIITE 1. Kirkkosanomissa julkaistu kyselylomake.....	102
LIITE 2. Seurakuntayhtymän internet-sivuilla julkaistu kyselylomake	103
LIITE 3. Teemahaastattelurunko.....	106

1 JOHDANTO

1.1 Tavoitteet ja lähtökohdat

Tampereen tuomiokirkosta lähetettävä radiojumalanpalvelus täytti tänä syksynä 80 vuotta. Vaikka ensimmäinen radiojumalanpalvelus välitettiin tuomiokirkosta jo vuonna 1925, juhlittiin syntymäpäiviä yhdessä 80 vuotta täyttävän Yleisradion kanssa. Hartausohjelmat ovatkin alusta asti olleet osa Yleisradion ohjelmistoa. Yhä edelleen ne mainitaan laissa Yleisradio Oy:stä, ja ensimmäisissä radiokuuntelijoille jaetuissa neuvoissa toivottiin kuuntelijoita vertaamaan kaikkea radiokuuntelua kirkossa käyntiin. ”Ainoastaan tämä huomioonotettuna voi radiokuuntelu muodostua arvoaan täysin vastaavaksi tietovälineeksi ja ajanvietteeksi.”

Vaikka Tampereen evankelisluterilainen seurakuntayhtymä voisi ylpeillä radioinnin pitkällä perinteillä, sunnuntaiaamuisin lähetettävän Jumalanpalveluksen kuuntelua on tutkittu vähän. Tarkasteluun eivät ole päässeet myöskään seurakuntayhtymän tuottamat muut ohjelmat. Ohjelmien muoto ja paikka ovat vakiintuneet, mutta ohjelmien tekijät eivät tiedä millaisille tai minkälaisia toivomuksia omaaville kuuntelijoille he ohjelmia tekevät. Kiinnostuin pulmasta radiotyön kurssilla ja päätin perehtyä aiheeseen mahdollisimman monipuolisesti.

Tällä hetkellä seurakuntayhtymä tuottaa kolmea radio-ohjelmaa. Nämä ovat Tampereen tuomiokirkosta joka viikko radioitava Jumalanpalvelus, kolme kertaa kuussa lähetettävä Kirkkokahveilla-ohjelma ja kerran kuussa lähetettävä Hengellisen musiikin toivekonsertti. Ohjelmat lähetetään Radio Moreenin taajuudelta. Tutkimukseni tavoitteena on tehdä edellä lueteltujen radio-ohjelmien kuuntelututkimus.

Tutkimukseni jakautuu kahteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa pyrin selvittämään, minkä verran ja millaisia kuuntelijoita ohjelmilla on sekä kuinka säännöllisesti he kuuntelevat ohjelmia. Toisessa vaiheessa yritän selvittää, mitä mieltä kuuntelijat ovat nykyisistä ohjelmista, miksi he kuuntelevat juuri seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia ja millaisia toiveita heillä on ohjelmistolle.

Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen aineisto on kerätty kyselylomaketutkimuksella ja toisen vaiheen aineisto teemahaastatteluilla. Kyselylomake julkaistiin syyskuussa 2005 Tampereen Kirkkosanomissa. Vastauksia kyselyyn tuli 89 kappaletta. Teemahaastattelut tein maaliskuu–huhtikuussa 2006. Haastattelin kuutta ohjelmien kuuntelijaa, joista viisi oli osallistunut myös kyselylomaketutkimukseen.

Luvussa 2 käyn läpi uskonnollisten radio-ohjelmien historiaa Suomessa. Lisäksi perehdyn kirkon viestinnän vastuunjakoon ja tarkastelen Radio Moreenin ja seurakuntayhtymän yhteistyötä. Luvussa 3 esittelen kyselylomaketutkimuksen ja teemahaastattelujen toteutuksen. Luku 4 sisältää kyselylomakevastauksien analyysin ja luku 5 teemahaastatteluaineiston analyysin. Luvussa 6 kokoan tutkimukseni tuloksia ja johtopäätöksiä.

1.2 Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineiston muodostavat 89 kyselylomakevastausta ja kuusi teemahaastattelua. Kyselylomake luotiin yhteistyössä Radio Moreenin ja seurakuntayhtymän edustajien kanssa. Teemahaastattelurunko pohjautuu kyselylomaketutkimuksen vastauksiin ja lomakkeissa esiin nousseisiin teemoihin.

Kyselylomake muodostui viidestä kysymyskokonaisuudesta. Vastaajia pyydettiin taustatiedoiksi kertomaan sukupuoli, syntymävuosi, postinumero ja sosiaalinen asema. Tämän jälkeen heiltä kysyttiin Jumalanpalveluksen, Kirkkokahveilla-ohjelman ja Hengellisen musiikin toivekonsertin kuuntelutiheyttä. Näiden lisäksi lomakkeessa oli neljä Kirkkokahveilla-ohjelmaan liittyvää väittämää, jotka käsittelivät ohjelman ajankohtaisuutta, arkeen liittymistä, mielenkiintoisuutta ja hengellisyyttä. Vastaajia pyydettiin kertomaan mielipiteensä näistä väittämistä viisiportaisella asteikolla. Lisäksi lomakkeessa oli kolme avointa kysymystä, joilla selvitettiin Kirkkokahveilla-ohjelman hyviä ja huonoja puolia sekä vastaajien toiveita seurakuntayhtymän tuottamille ohjelmille. Lomakkeen lopussa vastaajien oli mahdollista antaa osoitetietonsa arvontaa varten sekä ilmoittaa halukkuutensa jatkotutkimukseen.

Kuten salapoliisikertomuksissa, päätelmien teko koostuu kahdesta elementistä. Tutkija voi edetä yksityisestä yleiseen tai yleisestä yksityiseen. (Alasuutari 2001, 38.) Käytin menetelmistä jälkimmäistä tarkastellen, syventäen ja punniten lomaketutkimuksen vastauksia kuuden teemahaastattelun avulla.

Teemahaastattelujen aihealueet olivat ohjelmien kuuntelu, laatu, Kirkkokahveella-ohjelman sisältö, Hengellisen musiikin toivekonsertti ja musiikki, toiveet, juontajat, ohjelmien ajankohta ja tiedotus sekä usko. Kävin teemahaastattelurungon läpi haastateltavien kanssa tarvittaessa hieman mukailen, sillä kaikki haastateltavat eivät olleet kuunnelleet kaikkia seurakuntayhtymän ohjelmia.

Tutkimuksessani kuuntelun tarkastelu perustuu kyselylomakevastauksien ja teemahaastatteluaineistojen analyysiin. Kyselylomaketutkimukseen vastanneiden taustatietoja, seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien kuuntelutiheyttä ja Kirkkokahveella-ohjelmaan liittyviä väittämiä olen tarkastellut kvantitatiivisin menetelmin. Olen tarkastellut taulukoiden avulla vastaajien

- 1) sukupuolta,
- 2) ikää,
- 3) sosiaalista asemaa ja
- 4) asuinalueita.

Jakaumien avulla olen tarkastellut

- 1) Jumalanpalveluksen kuuntelutiheyttä,
- 2) Hengellisen musiikin toivekonsertin kuuntelutiheyttä ja
- 3) Kirkkokahveella-ohjelman kuuntelutiheyttä.

Lisäksi olen taulukoiden avulla tarkastellut vastaajien mielipiteitä Kirkkokahveella-ohjelman ohjelmasisältöjen

- 1) ajankohtaisuudesta,
- 2) liittymisestä ihmisen arkeen,
- 3) mielenkiintoisuudesta ja
- 4) hengellisyydestä.

Kyselylomaketutkimuksen avoimien kysymysten vastauksia olen analysoinut jaottelamalla vastaukset

- 1) mielipiteisiin Kirkkokahveella-ohjelman hyvistä puolista,
- 2) mielipiteisiin Kirkkokahveella-ohjelman huonoista puolista ja
- 3) kuuntelijoiden toiveisiin seurakuntayhtymän tuottamille ohjelmille.

Teemahaastatteluaineistoa olen analysoinut ryhmittelemällä sen mielipiteisiin

- 1) Kirkkokahveella-ohjelmasta,
- 2) seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien ajankohtaisuudesta,

- 3) hengellisyyden määrästä seurakuntayhtymän tuottamissa ohjelmissa,
- 4) Hengellisen musiikin toivekonsertista,
- 5) musiikin määrästä seurakuntayhtymän tuottamissa ohjelmissa,
- 6) seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien kohderyhmästä,
- 7) seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien juontajista,
- 8) seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien lähetysajankohdasta,
- 9) seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien määrästä,
- 10) seurakuntayhtymän tuottamiin ohjelmiin liittyvästä tiedotuksesta,
- 11) seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien parhaista puolista,
- 12) seurakuntayhtymän tuottamista ohjelmista verrattuina muihin hengellisiin radio-ohjelmiin,
- 13) kuuntelun merkityksestä ja
- 14) haastateltavien yksittäisistä toiveista.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Uskonnollisten radio-ohjelmien historia Suomessa

2.1.1 Radiojumalanpalvelusten alkuaikat

Suomessa lähetettiin ensimmäisen kerran hengellistä radio-ohjelmaa vuonna 1923. Tuon vuoden keväällä Suomen Radioamatööriliiton jäsen Arvi Hauvonen aloitti lähetyskokeilut Tampereella. Aseman säännölliset lähetykset alkoivat 1.11.1923 – varsinaisen yleisradiotoiminnan katsotaankin alkaneen Suomessa juuri tästä harrastustoiminnasta. Saman vuoden joulukuussa perustettiin Tampereen Radioyhdistys, jonka alaiseksi hieman myöhemmin siirrettiin myös Hauvosen amatööriasema ja näin perustettiin Tampereen Radio. Aseman kuuluvuuden kerrotaan olleen hyvä koko kaupungissa, ja yhdistys lähetti jouluna 1923 ensimmäisen joulusaarnaan. Tampereen Radion kerrotaan myös myöhemmin vuosina tarjonneen kirkkomusiikkia ja saarnoja. (Ilmonen 1996, 25–26; Tulppo 1976, 26–27.)

Ensimmäisen kerran radio välitti koko maassa kuuluvan saarnan joulupäivänä 1924 Tampereen tuomiokirkosta. Samasta paikasta lähetettiin myös ensimmäinen kokonainen jumalanpalvelus 1.2.1925. Helmikuusta eteenpäin jumalanpalvelukset radioitiin säännöllisesti. (Suomi 1951, 101; Lyytinen 1996, 109.) Tuolloin radioinnin hoiti Suomen Radioyhdistys. Radiointi periytyi Yleisradiolle tämän aloittaessa vuonna 1926. (Lyytinen 1996, 109.)

Tampereella aloitettu jumalanpalvelusten radiointi sai kiitosta kuuntelijoilta. Radiointi herätti kuitenkin myös vastustusta, samaan tapaan kuin konserttien ja urheilukilpailujen radioiminenkin oli herättänyt. Suurimpana pelkona oli, että radiointi vähentäisi kirkossakävijöiden määrää. Pelättiin myös, että pyhän toimituksen hartaus voisi kadota; ihmiset saattoivat kesken saarnan puhella tai tupakoida. Suurin osa kuitenkin näki, että palvelusten radiointi oli palvelus monille, joiden kirkossa käyntiä hankaloittivat esimerkiksi sairaudet tai pitkät matkat. (Suomi 1951, 100–101; Lyytinen 1996, 109.)

Käytännössä jumalanpalvelusten radiointi vaati kiinteiden puhelinlinjojen vetämistä kirkkoon. Myös kuuluttaja joutui siirtymään kirkkoon ja puhumaan samaan mikrofoniin papin kanssa. (Suomi 1951, 100; Lyytinen 1996, 109.)

Heti Yleisradion aloittaessa kiinteät puhelinlinjat vedettiin Helsingissä sijaitsevaan Johanneksen kirkkoon. Kirkosta lähetettiin ruotsinkielinen jumalanpalvelus Yleisradion lähetysten alkua seuraavana sunnuntaina 12.9.1926 kello 13. Suomenkielinen jumalanpalvelus lähetettiin samana aamuna Tampereen tuomiokirkosta kello 9. Molempien jumalanpalvelusten säännöllinen lähettäminen aloitettiin vuonna 1927. Tällöin muodostui käytännöksi, että molemmat jumalanpalvelukset lähetettiin Johanneksen kirkosta, suomenkielinen kello 10 ja ruotsinkielinen kello 13. (Suomi 1951, 100; Lyytinen 1996, 109.)

Joulukuussa 1927 radiointi tuli mahdolliseksi myös Helsingin Vanhasta kirkosta. Seuraavana vuonna puhelinlinjat vedettiin Turun tuomiokirkkoon ja Mikaelinkirkkoon ja vuonna 1929 Helsingin suurkirkkoon. (Lyytinen 1996, 109; Nieminen 1994, 9.)

Suomen Evankelisluterilainen pyhäkouluyhdistys teki maaliskuussa 1933 anomuksen lasten jumalanpalvelusten lähettämistä. Yleisradio aloitti lasten jumalanpalvelusten lähettämisen pian anomuksen käsittelyn jälkeen. Lasten jumalanpalveluksia lähetettiin kerran kuussa sunnuntain päiväjumalanpalvelusten lisäksi. (Lyytinen 1996, 109.)

Vuosina 1927–1934 suomen- ja ruotsinkielisiä jumalanpalveluksia lähetettiin vuosittain noin 120–150 (Suomi 1951, 117).

2.1.2 Ortodoksiset ja vapaakirkolliset jumalanpalvelukset

Myös ortodoksinen kirkkokunta esitti toivomuksia jumalanpalvelusten radioimisesta. Linjoja ei ollut kuitenkaan vedetty ortodoksisiin kirkkoihin kotimaassa, ja niinpä Yleisradio pyysi apua Virosta. Maaliskuussa 1929 Yleisradio pyysi Viron yleisradioyhtiötä radioimaan pääsiäisyön juhlanjumalanpalveluksen Tallinnan ortodoksisesta kirkosta. Radiointi onnistui ja lähetys välitettiin Suomen ja Viron välistä kaapelia myöten. Ortodoksisia jumalanpalveluksia alettiin radioida

säännöllisesti vuonna 1931, jolloin niitä lähetettiin viisi. Vuosina 1932–1939 palveluksia lähetettiin vuosittain 8–10 kappaletta. (Lyytinen 1996, 109.)

Myös vapaakirkolliset yhdyskunnat anoivat Yleisradiolta lupaa omien jumalanpalvelusten ja hartaushetkien järjestämiseksi radioon. Yleisradion ohjelmanevosto esitti keväällä 1939, että vapaakirkollisille yhdyskunnille myönnettäisiin oikeus järjestää radiossa yksi suomen- ja yksi ruotsinkielinen hartaushetki kuukaudessa. Hallintoneuvos hyväksyi esityksen toukokuussa 1939. (Lyytinen 1996, 109–110.)

2.1.3 Aamu- ja iltahartaudet

Yleisradio lähetti toimintansa alusta lähtien myös uskonnollista aihepiiriä käsitteleviä esitelmiä (Nieminen 1994, 10). Hartausohjelmia ei kuitenkaan lähetetty säännöllisesti, ja niinpä vuonna 1919 perustettiin Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliitto (SKSK) edistämään muun muassa hartauksien järjestämistä ja huolehtimaan kirkollisesta tiedotustoiminnasta (Lyytinen 1996, 110).

SKSK:n haluttiin toteuttavan ”vuosisadan vaihteessa Suomeen syntyneen nuorkirkollisen suuntauksen ohjelmaa, joka perustui käsitykselle kansankirkon yleisestä yhteiskunnallisesta tehtävästä”. Liiton mukaan kirkon tuli olla laaja-alainen ja aktiivinen, ja tähän kuului erityisesti tiedotustoiminta. Nuorkirkolliset toimivat aktiivisesti kirkon puolesta jo jumalanpalvelusten saamiseksi Yleisradion ohjelmistoon. (Lyytinen 1996, 110.)

Helmikuussa 1928 SKSK:n johtokunta otti käsiteltäväksi kysymyksen arki-iltoina radioitavista hartauspuheista, joita toivottiin muun muassa pääsiäisviikolle. SKSK totesi erityisesti maaseutuväestön kaipaavan enemmän uskonnollista ohjelmaa. Tähän vedoten SKSK esitti Yleisradiolle 19.9.1928, että sen ohjelmistoon otettaisiin joka ilta järjestettävät viidentoista minuutin mittaiset hartaushetket. Yleisradio katsoi, että tällainen hartaushetki voitaisiin myöntää korkeintaan kerran viikossa. Asiasta ei päästy ratkaisuun vuoden 1928 aikana. (Lyytinen 1996, 110.)

Yleisradio järjesti vuonna 1929 kiertokyselyn, jossa se pyrki muun muassa selvittämään, haluaisivatko kuuntelijat radioon enemmän uskonnollista ohjelmaa. SKSK patisti kirkollisia lehtiä Kotimaata ja Herättäjää antamaan ”kehotuksen kristikansalle ilmaista selvästi tahtonsa tässä asiassa”. Kotimaa pyysi

ottamaan mallia Ruotsin radiosta, jossa aamuhartaudet otettiin ohjelmistoon vuonna 1930 (Nieminen 1994, 23). Radiohartauden tärkeyttä perusteltiin kaukana sivistyskeskuksista asuvien, mutta myös Inkerissä ja Itä-Karjalassa asuvien hengellisillä tarpeilla. (Lyytinen 1996, 110.)

SKSK tiedusteli Yleisradion kantaa hartaushetkien järjestämiseen uudestaan kiertokyselyn jälkeen. Liitto ehdotti aamuhartaushetkien radioimista vähintään kerran viikossa. Yleisradion johtokunta totesi tammikuussa 1932, ettei sillä ollut periaatteessa mitään hartauksia vastaan, kunhan niistä ei aiheutuisi sanottavampia kuluja. (Lyytinen 1996, 110.)

Posti- ja lennätinhallitus ilmoitti vastaavansa hartaushetkien kuluista kolmen kuukauden koeajan ajan, ja niinpä Yleisradion johtokunta päätti ottaa hartaushetket ohjelmistoon 7.3.1932 alkaen. Suomenkieliset aamuhartaudet lähetettiin Helsingin Vanhasta kirkosta joka arkiamu kello 8.30–8.45. Ruotsinkielisten aamuhartauksien radiointi alkoi 2.4.1932. (Lyytinen 1996, 110.)

Kun kolmen kuukauden koeaika päättyi, kampanjoi SKSK hartauksien jatkamiseksi. Liitto sai kulkulaitosministeriöltä tarvittavat varat hartauksien radiointiin ensin vuoden 1932 marras-joulukuulle ja säännöllisen rahoituksen vuoden 1933 alusta. (Lyytinen 1996, 110.)

Aamuhartauksia radioitiin säännöllisesti vuoden 1932 marraskuusta vuoden 1939 loppuun. Neuvostoliiton hyökättyä Suomeen lähetettiin hartauksia tilanteen mukaan Helsingistä, Porista tai Hämeenlinnasta. Talvisodan päätyttyä maaliskuussa 1940 aamuhartauksien radiointi jatkui jälleen Helsingin Vanhasta kirkosta. (Lyytinen 1996, 110–111.)

Hartaudet radioitiin aina suorina lähetyksinä, ja niissä oli mukana seurakuntalaisia keskimäärin 70–80 henkeä (Lyytinen 1996, 111).

SKSK:n radiotoimikunta antoi ohjeet hartauspuheita varten. Tekstien tuli ”huokua arkielämän todellisuuden tuntemista, elämän ankeuden ymmärtämistä ja rohkaisun antoa, sisäisen elämän tarkkailua ja todellista totuuden julistusta”. Pohjateksteinä käytettiin Päivän tunnussana -kirjaa. Puhujien nimiä ei mainittu, ettei huomio kiinnittyisi epäolennaisiin seikkoihin. (Lyytinen 1996, 111.)

SKSK ryhtyi kampanjoimaan iltahartauksien puolesta pian sen jälkeen, kun kysymys aamuhartauksista oli ratkaistu. Liitto ehdotti Yleisradiolle lokakuussa 1934, että yhtenä arki-iltana viikossa radioitaisiin 20 minuutin pituinen iltahartaus. Ehdotusta ei hyväksytty, sillä Yleisradion johtokunta ja ohjelmaneuvosto katsoivat, että uskonnollista ohjelmaa oli jo tarpeeksi. (Lyytinen 1996, 111.)

SKSK teki uuden ehdotuksen iltahartauksien radioimisesta vuonna 1935, jolloin se sai tukea myös maaseutuasemien ohjelmapäälliköiltä. Yleisradion toimitusjohtaja Walldén torjui ehdotuksen katsoen, että iltahartauksien sijoittaminen ohjelmien keskelle olisi vaikeaa. Maaseutuohjelmapäälliköt päättivät kuitenkin toteuttaa iltahartauksia paikallisohjelmissa. Vuonna 1937 iltahartaudet otettiin Yleisradion ohjelmistoon ohjelma-ajan pidentämisen yhteydessä. Iltahartauksia radioitiin vuoden 1938 alusta kolmena iltana viikossa kello 19.05–19.15. (Lyytinen 1996, 111.) Vuonna 1963 iltahartauksia alettiin lähettää jokaisena arki-iltana. Samana vuonna ohjelmistoon tulivat varhaiset aamuvartiot. (Huotari 1977, 13.)

2.1.4 Radiojumalanpalvelus osana elämänmuotoa

Suomen Kirjon Seurakuntatyön Keskusliitto tarkasteli toimintakertomuksessaan vuonna 1929 jumalanpalvelusten ja uskonnollisten ohjelmien radiointia. Raportin mukaan monet tuhannet ihmiset, jotka eivät olleet ”kirkosta hakeneet eivätkä kotona viljelleet” Jumalan sanaa, olivat kuulleet sitä radion kautta. Kertomuksessa viitattiin lisäksi tapauksiin, joissa ”radio oli ollut välikappaleena hengelliseen herätykseen”. Vastaavia ajatuksia esitti Kertomus Suomen evankelisluterilaisen kirkon tilasta vuosina 1923–1927. (Nieminen 1994, 10–11.)

Suomen evankelisluterilaisen kirkon viisivuotiskertomus vuosilta 1937–1941 totesi radion aamu- ja iltahartauksien sekä jumalanpalvelusten muodostuneen monissa kodeissa kotihartauksiksi. Radiohartaudet nähtiin aikaan sopiviksi ja niiden katsottiin korvaavan entisajan yhteiset kotihartaudet. Kertomuksessa katsottiin myös, että radio on oiva väline ihmisten omakohtaiseen sanankäyttöön ja omakohtaisen armon sanan vastaanottamiseen. (Lyytinen 1996, 112; Nieminen 1994, 85.)

Evankelisluterilaisen kirkon vuosien 1972–1975 vuosikertomuksessa painotettiin, että hartausohjelmien merkitys on huomattava, ja julistuksen tason vaadittiin pysyvän korkeana. (Lindqvist, Sihvo, Isotalo &

Mäkeläinen 1977, 260–261). Myös vuosien 1976–1979 kertomuksessa todettiin, että radion hartausohjelmien asema on erittäin merkittävä (Bäckman, Heino & Mäkeläinen 1981, 259).

2.1.5 Saarnasensuurijupakka

Vuonna 1965 Yleisradion pääjohtajaksi nousseella Eino S. Revolla oli selkeä käsitys Yleisradion tehtävästä, ja hänen ajamansa uudistukset saivat Yleisradion ja kirkon napit vastakkain. Ennen Revon aikakautta Yleisradiolla ei ollut yhtenäistä ohjelmapolitiikkaa, vaan toiminta rakentui tradition muovaaman käytännön ja yksittäistapauksissa tehtyjen päätösten varaan. Uusi pääjohtaja käynnisti ”pitkän tähtäyksen suunnittelun”, jonka avulla etsittiin ratkaisuja ohjelmapoliittisiin ongelmiin. Tavoitteena oli, että yleisradiotoiminnan linjauksille löydettäisiin tutkimuksiin nojaava perusta. (Salokangas 1996, 165–168.)

Maaliskuussa 1966 uutispäällikkö Ralf Friberg teki ehdotuksen niin sanotuista julkaisusäännöksistä, joiden katsottiin olevan tarpeen erityisesti uutistoiminnan alettua ja ajankohtaisohjelmien lisääntyttyä. Asiasta oli useasti keskusteltu julkisuudessa ja hallintoneuvostossa, ja periaatteessa julkaisusäännökset sopivat hyvin Reporadion toimintaperiaatteisiin. Myös Ruotsissa ja Tanskassa radioyhtiöt olivat hyväksyneet vastaavat säännöt. (Salokangas 1996, 175.)

Yleisradion julkaisusääntöjä laatimaan asetettiin toimikunta, jonka puheenjohtajaksi nimitettiin ohjelmajohtaja Jussi Koskiluoma. Toimikunta sai aikaiseksi luonnoksen, josta se oli lähes yksimielinen. Eräiden lausuntojen perusteella ongelmaksi nousi kuitenkin saarnojen ja hartauspuheiden ennakkotarkastus. Vaikka asia oli sinänsä pieni, kiista nousi huikeisiin symbolisiin mittoihin. (Salokangas 1996, 175.)

Säännösten ensimmäisessä versiossa saarnat ja hartauspuheet oli listattu ennakkotarkastuksesta vapaiksi valtiollisten johtajien ja arkkipiispojen puheiden tapaan. Säännösten toiseen versioon toimikunta muutti kuitenkin esitystään Koskiluoman vastustelusta huolimatta. Toimikunnan enemmistön mielestä mikään Yleisradion ulkopuolinen instituutio ei saisi vapaasti käyttää Yleisradiota hyväkseen. Koskiluoma perusteli jumalanpalvelusten ja hartausohjelmien erikoisasemaa sillä, että ohjelmia lähetetyn 40 vuoden aikana kielteisen julkisuuden kohteena oli ollut ”ehkä yhden käden sormilla laskettavissa oleva määrä erehdyksiä”. Lisäksi hän pelkäsi, että ”jos tämä, kristillisen

kirkkomme vuosisataiseen perinteeseen nojautuva sananjulistuksen vapaus ilman muuta nyt radiosta poistettaisiin, herättäisi se mamme kristikansan keskuudessa arvaamattoman suuren vastareaktion, johon muutenkin huonoon huutoon joutuneella Yleisradiolla ei olisi varaa.” Asiasta äänestettiin johtokunnassa ja saarnat otettiin ennakkotarkastuksen alaisiksi. (Salokangas 1996, 175.)

Kirkon edustajat yrittivät taivutella Repoa muuttamaan johtokunnan päätöksen. Kirkolliset piirit pyrkivät vaikuttamaan asiaan myös julkisuuden avulla, ja rajuimmista otsikoista kirjoitettiin Revon sensuroivan Jumalan sanaa. Yleisradio pysyi kuitenkin kannassaan, sillä saarnatarkistus sopi radion itsenäisyyspyrkimykseen. (Salokangas 1996, 176.)

Kirkolliset piirit käyttivät seuraavana aseenaan boikottiuhkausta. He ilmoittivat, että mikäli ennakkotarkastus toteutetaan, ”edustamiemme kirkkojen ja seurakuntien papit ja saarnaajat eivät sen jälkeen tule esiintymään Yleisradion hartausohjelmissa eikä jumalanpalveluksissa”. (Salokangas 1996, 176–177.)

Työjaoston suosituksesta asetettiin Yleisradion ja kirkkokuntien yhteinen toimikunta tekemään kompromisseja saarnojen ja hartauspuheiden vastuukysymysten järjestämisestä. Lopputuloksena oli varsin mutkikas ja muusta ohjelmatoiminnan valvonnasta poikkeava tapa, joka jätti Yleisradiolle vain marginaalisen mahdollisuuden puuttua saarnojen sisältöön. Tässä mielessä uskonnolliset yhteisöt saivat tahtonsa läpi. (Salokangas 1996, 177.)

2.1.6 Kokeiluja ja kehitystä

Seuraava vuosikymmen oli rauhallista kehityskulkua hengellisten radio-ohjelmien kannalta. Yleisradio lähetti 1970-luvun alussa jumalanpalveluksien ja hartausohjelmien lisäksi uskonnollisia otsikko-ohjelmia sekä hengellistä musiikkia (Lindqvist, Sihvo, Isotalo & Mäkeläinen 1977, 260). Vuoden 1974 lokakuussa aloitettiin radion alueellisten jumalanpalvelusten lähettäminen yhdeksänä sunnuntaina vuodessa (Bäckman, Heino & Mäkeläinen 1981, 261).

Vuosina 1976–1979 valtakunnallisia jumalanpalveluksia lähetettiin vuosittain 50–54 kappaletta. Radion hartausohjelmia lähetettiin vuosittain noin 900 kappaletta. Perinteisten hartausohjelmien lisäksi

ohjelmistoon kuului lasten iltahartauksia, nuorten ehtoorukouksia ja perhehartauksia. (Bäckman, Heino & Mäkeläinen 1981, 259–260.)

Vuoden 1979 lopussa päätettiin kokeiluluontoisesti luopua vuoden 1980 ajaksi radion alueellisista jumalanpalveluksista. Tarkoitus oli siirtyä kokonaan valtakunnallisiin jumalanpalveluksiin. (Bäckman, Heino & Mäkeläinen 1981, 261.) Vuosina 1980–1983 lähetettiin vuosittain noin 100 suomenkielistä päiväjumalanpalvelusta. Suomenkielisiä hartausohjelmia lähetettiin noin 900 kappaletta. Päivittäin lähetettiin aamuvartio, aamuhartaus ja iltahartaus. (Heino, Kauppinen, Kurtén 1985, 286.)

2.1.7 Yleisradion monopoliaseema murtuu

Radorintamalla 1980-luku oli suurten muutosten aikaa. Valtioneuvosto asetti joulukuussa 1979 komitean laatimaan selvityksen radio- ja televisiotoiminnasta ja sen pohjalta valmistelemaan hallituksen esityksen uudeksi radiolainsäädännöksi. Tavoitteena oli kehittää toimintamuodot, jotka turvaisivat mahdollisimman laajasti toteutuvan sananvapauden. Komitea esitti, että valtakunnallinen ja alueellinen radiotoiminta saisi jäädä Yleisradiolle, mutta paikallisella tasolla voitaisiin myöntää muitakin toimilupia. (Salokangas 1996, 364–365.)

Valtioneuvosto myönsi vuonna 1985 kokeiluluvat 33 yksityiselle radiotoiminnan harjoittajalle 22 aseman perustamiseen. Vuonna 1987 kokeilua jatkettiin ja lupia myönnettiin lisää. Järjestelmä vakinaistettiin muutamaa vuotta myöhemmin keväällä 1989. (Salokangas 1996, 366.)

Paikallisradioiden synty ja Yleisradion aluetoiminnan vahvistuminen vaikuttivat uskonnollisten radio-ohjelmien lähetyskenttään. Tarjonnan painopiste siirtyi maakuntiin ja paikallisradioihin, ja valtakunnallisten hartausohjelmien suhteellinen merkitys väheni. Kehitystä seurannut Kirkon tiedotuskeskus pelkäsi, että paikallis- ja lähiradiotoiminta voisi jäädä vain tiettyjen vallanpitäjien ja intressiryhmien sananvapaudeksi. Se vaati, että lainsäädännön tulisi taata sähköisessä viestinnässä kristilliselle ja elämäkatsomukselliselle aineistolle vastaava osuus, mikä sillä on suomalaisessa yhteiskunnassa. Toisaalta Kirkon tiedotuskeskus halusi sananvapauden ymmärrettävän niin laajasti, että se sisältäisi myös vapauden varjeltua turhalta ja haitalliselta viestinnältä. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1989, 153.)

Paikallisradioiden synty aiheutti hämmennystä ajateltaessa Kirkon tiedotuskeskuksen roolia. Keskuksen johtokunta tuli kuitenkin 15.10.1987 päivätyssä muistiossa siihen tulokseen, että sen tavoitteena on edelleen tiedon välittäminen ”kirkosta ja kristillisestä uskosta” tiedotusvälineille, sekä kirkon tunnustuksen mukaisten hartausohjelmien tuottaminen radio- ja televisioyhteisöille. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1989, 154.)

Seurakunnat osallistuivat alusta alkaen varsin aktiivisesti paikallisradioiden toimintaan. Seurakunnilla on ollut säännöllistä ohjelmaa lähes kaikissa Yleisradion alueradioissa sekä useimmissa yksityisissä paikallisradioissa. Tampereen radiossa seurakuntien ajankohtaisohjelma ”Unilukkari, tapahtumia seurakunnasta” esitettiin lauantaisin kello 16.05.–16.25. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1989, 159.)

Seurakuntien ja yksityisten paikallisradioiden yhteistyössä oli suuria eroja paikkakunnittain. Yleensä seurakuntien tuottamia ohjelmia yksittäisissä paikallisradioissa luonnehdittiin keskustelunomaisiksi ajankohtaisohjelmiksi, joissa esiteltiin seurakunnan toimintaa tai pohdittiin jotain erityistä teemaa. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1989, 159.)

Kirkko piti paikallisradiotoimintaa erittäin hyvänä, sillä sen kautta tavoitettiin kymmeniätuhansia ihmisiä, joihin oli muuten vaikea löytää keskusteluyhteyttä. Kirkko näki, että kanavien välityksellä oli mahdollista tuoda ihmisten ”jokapäiväisen elämän keskelle monipuolisesti kristillisen uskon todellisuus ja haastaa heidät miettimään ja keskustelemaan uskosta”. Sen sijaan seurakuntien tuottamien ohjelmien taso oli epätasaista, ja kirkko katsoi alaan liittyvän koulutuksen olevan tarpeen. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1993, 160.)

Kirkolliskokous myönsi vuonna 1985 Kirkon tiedotuskeskukselle määräaikaisen työalasihteerin viran, jonka tehtävänä oli auttaa seurakuntia paikallisradio- ja kaapeli-tv-toiminnan aloittamisessa. Myös vuonna 1987 perustettiin uusi toimittajanvirka radio- ja televisio-osastolle. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1989, 160.)

2.1.8 Ylen Ykkösen¹ hartausohjelmien pääkanavaksi

Yleisradio toteutti 1990 kanavauudistuksen, joka vaikutti tuntuvasti myös kirkon radiotoimintaan. Uudistuksessa ykkösverkko varattiin kokonaan kulttuuriohjelmille, ja kanavan nimeksi tuli Ylen Ykkönen. Kanavalle oli tarkoitus keskittää muun muassa klassinen musiikki, kuunnelmat ja puheohjelmat. Kanavauudistuksen myötä myös Kirkon tiedotuskeskuksen radio-ohjelmat lähetettiin Ylen Ykköseltä. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1993, 153; Salokangas 1996, 379.)

Radiouudistuksen jälkeen vain Ylen Ykköseltä on tullut säännöllistä, suomenkielistä ja valtakunnallista uskonnollista ohjelmaa. Kirkon tiedotuskeskus yritti saada säännöllistä, elämäntarkoituksellista tai eettistä ohjelmaa, tai gospelmusiikkiohjelmaa myös Radiomafiaan siinä kuitenkaan onnistumatta. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1993, 154.)

Kanavaprofilointi aiheutti muutoksia lähes kaikkiin, myös hartausohjelmien vuosia samoina pysyneisiin lähetysaikoihin. Tällöin luovuttiin viiden minuutin pituisesta aamuvartiosta ja kymmenen minuutin pituinen aamuhartaus päätettiin lähettää kahdesti päivässä. Uudistuksen myötä ohjelmistoon tuli myös muita muutoksia. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1993, 154.)

2.1.9 Radio Dei, ensimmäinen kristillinen paikallisradio

Radio Dei aloitti toimintansa pääkaupunkiseudulla maan ensimmäisenä ja ainoana kristillisenä paikallisradiona vuonna 1997. Kristillinen Media Oy:n omistama Radio Dei on erikoisluvalla toimiva osavaltakunnallinen radioverkko. Kanava toimii normaalin kaupallisen radion tavoin ja keskittyy lähettämään kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen ohjelmia ja esittämään hengellistä musiikkia. (Hujanen 2001, 97–98, 102.)

Vuonna 1999 Radio Dei sai valtioneuvostolta luvan uusille paikkakunnille laajenemiseen (Kääriäinen, Niemelä & Salonen 2000, 177). Vuonna 2000 kanava alkoi kuulua Oulussa, Turussa, Tampereella, Lahdessa, Hämeenlinnassa ja Jyväskylässä. Vuonna 2001 Dein kuuluvuusalue laajeni Pohjanmaalle,

¹ Kanavan nimi on muuttunut kahdesti Yleisradion kanavauudistuksien myötä. Ykkösverkko tunnettiin aluksi nimellä Yleisohjelma, vuonna 1990 kanavauudistuksen myötä sen nimeksi tuli Ylen Ykkönen ja vuonna 1993 Yle Radio 1. (Yle Radio 1:n assistentti Seija Mäkelä, henkilökohtainen tiedonanto 13.7.2006.)

vuonna 2002 Kuopioon, vuonna 2003 Kokkolaan, Poriin ja Rovaniemelle ja vuonna 2004 Mikkeliin ja Pohjois-Karjalaan. (Radio Dei, 2006.)

Vuoden 2003 lopussa Radio Dein kuuluvuusalueella asui reilut 3 miljoonaa ihmistä. Heistä 74 000 kuunteli päivittäin Radio Deitä ja viikoittain kanavalla oli 174 000 kuuntelijaa. Vuonna 2003 yhteensä 88 evankelisluterilaisen kirkon seurakuntaa ja 7 seurakuntayhtymää ilmoitti osallistuneensa Radio Dein toimintaan. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89, 2004, 272.)

Radio Dein syntymisen voidaan katsoa muuttaneen merkittävästi suomalaisen kristillisen radioviestinnän kentän valta-asemia. Radio Dei tavoittaa säännöllisesti huomattavan määrän suomalaisia ja kilpailee näin muiden kristillistä radio-ohjelmaa tuottavien tahojen kanssa. Ennen Dein syntyä luterilaisella kirkolla oli erittäin vahva asema kristillisessä radioviestinnässä. Luterilainen kirkko pystyi pitkälti vaikuttamaan lähetettävien radio-ohjelmien tyyliin ja sisältöön. Dein aloitettua luterilainen kirkko ei enää pystynyt määrittämään tai valvomaan sitä, miten kristillistä sanomaa lähetetään maassamme. Sen sijaan kirkon oli tehtävä valinta; sen oli tehtävä yhteistyötä uuden radiokanavan kanssa ja hyväksyttävä näin sen toimintaperiaatteet tai toimittava tasavertaisena ja mahdollisesti myös kilpailevana tuottajatahona. (Jalonen 2003, 5–6; Lehikoinen 2001.)

2.1.10 Väheneviä ohjelmia ja uusia markkinointikeinoja

Vuoden 1991 joukkoviestintätilaston mukaan vuonna 1980 Yleisohjelman tavoittavuus oli keskimääräisenä päivänä 52 prosenttia, kun taas vuonna 1990 se oli enää 20 prosenttia. Näin uskonnollisten ohjelmien kanava menetti noin kymmenessä vuodessa yli puolet yleisöstään. Samaan aikaan uskonnollisten ohjelmien suhteellinen osuus ykkös- ja kakkosverkon ohjelmistosta väheni kolmesta prosentista yhteen. Uskonnollisten ohjelmien määrä pysyi suurin piirtein ennallaan muun ohjelma-ajan lisääntyessä. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1993, 156.)

Seurakuntien Yleisradiolle tuottamien radio-ohjelmien määrä väheni koko 1990-luvun ajan. Kun vuonna 1995 ohjelmia ilmoitti tuottaneensa 78 seurakuntaa, vastaava luku vuonna 1999 oli 58 seurakuntaa ja kahdeksan seurakuntayhtymää. Kehitys on jatkunut samansuuntaisena myös 2000-luvulla. Vuonna 2003 yhteensä 45 seurakuntaa ja neljä seurakuntayhtymää ilmoitti tuottaneensa

ohjelmia Ylen maakuntaradioihin. (Ahonen, Heino, Rusama & Salonen 1997, 207–209, Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89, 2004, 271–272; Kääriäinen, Niemelä & Salonen 2000, 177.)

Kirkon tutkimuskeskus arveli kehityksen johtuvan Radio Suomen siirtymisestä omaotsikkoisista ohjelmista jatkuvaan lähetysvirtaan, jollain monilla alueilla seurakuntien omien ohjelmien tuottaminen kävi mahdottomaksi (Ahonen, Heino, Rusama & Salonen 1997, 207–209; Kääriäinen, Niemelä & Salonen 2000, 177).

Kirkon nelivuotiskertomuksessa vuosilta 2000–2003 todettiin, että ohjelmien tekeminen erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten kuuntelemille kanaville oli vaikeutunut. Kirkon tiedotuskeskuksen radiotoimitus päätti ostaa kampanjoita osavaltakunnallisilta ketjuilta tavoittaakseen myös nämä kuuntelijat. Vuonna 2003 Kirkon tutkimuskeskuksen radiotoimitus ja kuusi seurakuntaa ostivat Suomen suurimmasta kaupallisesta radiosta Radio Novasta *Sadan kilon pikkuenkeli* -kampanjan. Uutta oli myös www-sivujen rakentaminen radio-ohjelmien rinnalle. Tällaisia sivustoja olivat esimerkiksi väkivallan vastainen www.lalli.info ja elämäkatsomuksellisia kysymyksiä käsittelevä www.radiopavlov.net. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89, 2004, 270.)

2.1.11 Hartausohjelmat ja digitaalinen aikakausi

Radion tekninen kehitys ja lähetystekniikan digitalisointi ovat todennäköisesti muuttamassa radion tuotantokulttuuria. Yleisradio aloitti digitaalisen radion koelähetykset vuonna 1994. Suomen hallitus teki periaatepäätöksen radioverkkojen digitalisoinnista vuonna 1996, ja Yleisradio aloitti ensimmäiset DAB-lähetykset varsinaisella digitaalikanavalla vuonna 1998. (Kemppainen 2001, 344–345.) Digitaaliradiotoiminta ei kuitenkaan ottanut tuulta purjeisiinsa, ja Yleisradion hallintoneuvosto päätti vuoden 2005 helmikuussa luopua DAB-tekniikasta ja lopettaa DAB-lähetykset elokuussa 2005 (Mäki 2005).

Vaikka DAB-lähetyksistä luovuttiin, digitaalisuus mahdollistaa ohjelmien lähettämisen digitaalisen television ja internetin kautta. Myös kirkko on herännyt kehitykseen ja panostanut verkkoviestintään määrätietoisesti koko 2000-luvun. Monet seurakunnat ja seurakuntayhtymät ovat pitäneet tavoitteena siirtyä staattisista sivuista dynaamisiin ja vuorovaikutteisiin sivustoihin, joilla on mahdollisuus myös sähköiseen asiointiin ja seurakuntien radio-ohjelmien kuunteluun. (Kirkon tutkimuskeskuksen

julkaisuja 89, 2004, 273.) Suomessa tämä on kuitenkin vielä suhteellisen harvinaista. Suurimpia ongelmia tuottavat tekniikka ja tekijänoikeusmaksut. Usein verkkosivujen pääasiallinen tavoite onkin tarjota kuuntelijoille tietoa kanavasta tai seurakunnasta, toimia yhteisön ”käyntikorttina” ja antaa yleisölle mahdollisuus kommunikointiin. (Greer & Phipps 2003, 26, 28.)

Helsingin seurakuntayhtymä lähetti ensimmäisen kerran vuonna 2002 internetin kautta jumalanpalveluksia ja muuta seurakunnan ohjelmaa. Espoon, Helsingin ja Vantaan yhtymät lähettivät digitaalisen televisioverkon kautta kokeiluluontoisesti joulumusiikkia vuonna 2003. Jouluradio saavutti suuren suosion, ja seuraavana vuonna se toteutettiin internetin välityksellä. Vuonna 2005 Jouluradiota pystyi kuuntelemaan sekä internetin että digitaalisen televisioverkon välityksellä. Viikon aikana Jouluradio tavoitti lähes 100 000 kuuntelijaa ja omalla toimialueella Jouluradion kanavaosuus jäi vain prosenttiyksikön Radio Novan kanavaosuudesta. (Ahonen, Jan 2006; Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89, 2004, 273–274.)

Radio Dei on välittänyt lähetyksensä myös internetin kautta vuoden 2002 lopusta alkaen. Palvelu on kuitenkin tarkoitettu vain Kristityt Yhdessä ry:n jäsenille ja kuuntelu edellyttää yhdistykseen liittymistä. (Lehdistötiedotteet 2002.) Myös Tampereen seurakuntien internetsivuilla on mahdollisuus kuunnella vanhoja Kirkkokahveella-ohjelmia, tosin ohjelmien päivitys on vielä satunnaista (Tampereen seurakuntayhtymä, 2006).

Kirkon nelivuotiskertomuksessa vuosilta 2000–2003 todettiin, että pirstaleisessa radiomaailmassa ei ole itsestäänselvyys, että hartausohjelmat säilyttävät kuuntelijamääränsä. Tavoitteena on, että hartausohjelmia kehitetään perinteitä unohtamatta niin, että ne palvelisivat paremmin uusia kuuntelijoita. Osana tätä kehitystä on ohjelma-ajan osto muilta kanavilta ja internet-palvelujen kehittäminen. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89, 2004, 275.)

2.2 Radiojumalanpalvelusten ja hartausohjelmien suosio

Radiotoiminnan alkuvaiheissa kaksikymmen- ja kolmekymmenlukuilla Yleisradion eniten seuratuiksi ohjelmiksi arvioitiin uutiset, ajankohtaislähetykset ja jumalanpalvelukset (Nieminen 1994, 4).

Yleisradio järjesti ensimmäisen laajan kuuntelijakyselyn toukokuussa 1928. Vastauksia kiertokyselyyn tuli 3 263 kappaletta, mikä vastasi noin 7 prosenttia silloisesta kuuntelijakunnasta. Suosituimmaksi ohjelmaksi osoittautuivat tuolloin jumalanpalvelukset. Toisella sijalla tulivat uutiset. (Lyytinen 1996, 116–117.)

Vuonna 1929 toteutettiin edellistä huomattavasti laajempi ja yksityiskohtaisempi kuuntelijakysely. Vastauksia tuli 42 122 kappaletta, mikä vastasi 61 prosenttia kaikista kuunteluluvan haltijoista. Suosituimpina ohjelmina olivat edelleen jumalanpalvelukset ja uutiset. Tuolloin vastaajista 20 prosenttia olisi halunnut ohjelmistoon enemmän jumalanpalveluksia ja hartaushetkiä ja 17 prosenttia uskonnollisia kysymyksiä käsitteleviä esitelmiä. (Lyytinen 1996, 117–118.)

Ensimmäiset edustavalle otannalle perustuvat kuuntelijatutkimukset tehtiin 1940-luvun lopulla. Yleisradio teetti vuonna 1949 kaksi kuuntelijatutkimusta, joissa selvitettiin kuuntelijoiden tottumuksia ja mielipiteitä. Vuonna 1949 suosituimmiksi ohjelmiksi nousivat uutiset ja säätiedotus. (Vihavainen 1996, 285–286.)

Vuosina 1965–1975 radiojumalanpalveluksia kuunteli noin 26 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä (Huotari 1977, 4). Kuuntelijamääriltään jumalanpalvelus oli Yleisradion ohjelmista viidentenä (Lindqvist, Sihvo, Isotalo & Mäkeläinen 1977, 260). Vuosina 1970–1975 aamuhartauksia kuunteli noin 14 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä. Sekä ilta- että aamuhartauden kuuntelijakunta pienentyi hieman tultaessa 1960-luvulta 1970-luvulle. Kuuntelijalukujen pienentymistä selitettiin television yleistymisellä ja lisääntyneellä kirkosta vieraantumisella. (Huotari 1977, 14–15.)

Vuoden 1979 Yleisradion indeksitutkimuksessa radiojumalanpalvelus oli seuratuin hartausohjelma. Yli 15-vuotiaasta väestöstä sitä kuunteli 21 prosenttia. Erityisesti nuorempien ikäluokkien kiinnostus radiojumalanpalvelusta kohtaan laski verrattuna edelliseen indeksitutkimukseen. Vuonna 1979 aamuhartauksia kuunteli 15 prosenttia yli 15-vuotiaasta väestöstä. (Bäckman, Heino & Mäkeläinen 1981, 260.)

Vuonna 1983 tavallisina sunnuntaiaamuina jumalanpalvelusta seurasi 15–20 prosenttia 15 vuotta täyttäneestä väestöstä. Samana vuonna aamuhartausta seurasi noin 15 prosenttia yli 15-vuotiaasta

väestöstä. Hartauksien seuraajien määrässä oli havaittavissa pientä laskua edellisiin tutkimuksiin verrattaessa. (Heino, Kauppinen, Kurtén 1985, 287.)

Marraskuussa 1985 vietettiin tv-hartauksien 30-vuotispäivää. Tähän mennessä television kirkollinen ohjelmatoiminta ei ollut kuitenkaan yltänyt radion kuuntelijamäärien tasolle. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1989, 157.)

Vuosina 1984–1987 sekä jumalanpalvelusten että hartausohjelmien kuuntelijamäärät putosivat jonkin verran. Vuonna 1987 jumalanpalvelusta kuunteli keskimäärin 443 000 ja aamuhartausta 364 000 henkilöä. Hartausohjelmat säilyttivät melko vakiintuneen kuuntelijakunnan. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1989, 156.)

Radiokanavien ja ohjelma-ajan merkittävästä lisääntymisestä huolimatta 1990-luvulle tultaessa radiojumalanpalvelukset ja -hartaudet säilyttivät kuuntelijansa yllättävän hyvin. Yleisradion tutkimusten mukaan vuonna 1991 jumalanpalvelusten kuuntelijamäärät vaihtelivat 310 000–410 000 välillä. Jumalanpalvelus oli selvästi Ylen Ykkösen kuunnelluin ohjelma. Aamuhartausta kuunteli noin 290 000–320 000 henkeä. Myös aamuhartaus kuului yhdessä hartaiden sävelten ja hartautta seuraavien uutisten kanssa kanavan kuunnelluimpiin arkipäivän ohjelmiin. (Ahonen, Heino & Kauppinen 1993, 157.)

Vuonna 1995 radiojumalanpalvelukset olivat edelleen Ylen Ykkösen -kanavan viikon kuunnelluin ohjelma. Kuuntelijamäärät vaihtelivat 220 000–350 000 välillä. Aamuhartaudet olivat Ylen Ykkösen arkipäivien kuunteluhuippuja 195 000–280 000 kuuntelijalla. Aikaisella lähetyksellä kuuntelijoita oli 50 000–158 000 ja myöhemmällä 195 000–280 000 kuuntelijaa (Kääriäinen, Niemelä & Salonen 2000, 175). Hartauksien kuuntelijamäärät laskivat aiempiin vuosiin verrattuna, mikä osittain liittyi siihen, että koko Ylen Ykkösen -kanavan kuuntelu oli vähentynyt. (Ahonen, Heino, Rusama & Salonen 1997, 206–207.)

Vuonna 1999 radiojumalanpalvelukset olivat edelleen Ylen Ykkösen koko viikon kuunnelluin ohjelma 243 000–303 000 kuuntelijalla. Ylen Ykkösen kuuntelu laski vuosittain ja samalla myös radiohartauksien kuuntelu väheni. Kello 7.05 alkavalla aamuhartaudella oli 158 000–250 000

kuuntelijaa, kello 6.10 alkavalla 44 000–83 000. Kello 7.05 alkavat hartaudet olivat kanavan arkipäivien kuunteluhiippuja. (Kääriäinen, Niemelä & Salonen 2000, 175.)

Vuosina 2000–2003 jumalanpalvelukset olivat edelleen YLE Radio 1:n kuunnelluin ohjelma, mutta niiden kuuntelijamäärät laskivat selvästi. Vuonna 2000 niillä oli keskimäärin 270 000 kuulija ja vuonna 2003 kuulijoita oli 214 000. Kello 6.15 lähetettävää aamuhartausta kuunteli vuonna 2003 keskimäärin 79 000 kuuntelijaa ja kello 7.50 lähetettävää aamuhartausta 190 000 kuuntelijaa. Iltahartaudella oli arkipäivisin keskimäärin 101 000 kuuntelijaa. (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89, 2004, 270.)

Vuonna 2005 YLE Radio 1:n jumalanpalveluksilla oli noin 200 000 kuuntelijaa. Aiemmillä aamuhartaudella oli noin 70 000 ja myöhäisemmällä 170 000 kuuntelijaa. (Finnpanel Oy 2006.)

2.3 Kirkon viestinnän vastuunjako

2.3.1 Hartausohjelmien valvontaelin

Hartausohjelmien valvontaelin (HVE) perustettiin vuonna 1967 saarnasensuurijupakan yhteydessä. Samalla hyväksyttiin Yleisradion ensimmäinen ohjelmatoiminnan säännöstö. (Luku 2.3.1 perustuu lähteeseen Yle Tiedotus 1998.)

Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstöön sisältyi periaate, että ohjelmalle täytyi aina löytyä vastuhenkilö, jolla oli valta päättää ohjelman lähettämisestä. Säännöstöehdotus merkitsi sitä, että jokainen ohjelma oli tarkastettava ja sille oli annettava lähetyyslupa. Kirkko ei hyväksynyt saarnojen ja hartauspuheiden ennakkotarkastusta ja uhkasi lopettaa yhteistyön Yleisradion kanssa (katso luku 2.1.5). Hartausohjelmien valvontaelimen perustaminen oli ratkaisu, joka tyydytti sekä Yleisradiota että kirkkoa. Hartausohjelmien valvonnasta laadittiin oma ohjesääntö vuonna 1985. Ohjesääntö löytyy edelleen Yleisradion säädöksistä. (Yle Säädökset.)

Hartausohjelmien valvontaelimen tehtävänä on uskontopoliittisen tasapuolisuuden toteuttaminen kirkkojen ja vapaiden suuntien kesken, hartausohjelmien esiintyjien hyväksyminen sekä tarvittaessa esiintymistä koskevien ohjeiden antaminen. Nämä tehtävät koskevat jumalanpalveluksia ja niihin verrattavia kirkollisia tilaisuuksia sekä Yleisradion järjestämiä sananjulistusohjelmia. Hartausohjelmien valvontaelimelle ei kuulu vastuu esimerkiksi uskontoa käsittelevistä dokumentti- ja ajankohtaisohjelmista, joista Yleisradio vastaa itse.

Hartausohjelmien valvontaelimeen kuuluu seitsemän henkilöä, joista kolme edustaa Suomen evankelisuterilaista kirkkoa, yksi Suomen ortodoksista kirkkoa, yksi Suomen vapaiden kirkkokuntien ja seurakuntien radiotoimikuntaa sekä kaksi Yleisradiota. Katolisella kirkolla on valvontaelimessä tarkkailija-asema.

Hartausohjelmat toteutetaan käytännössä Yleisradion sekä kirkkojen ja vapaiden suuntien yhteistyönä. Tällä hetkellä Yleisradion hartausohjelmatuotannossa on mukana yhdeksän kristillistä kirkkoa tai uskonnollista yhteisöä. Nämä ovat Suomen evankelisuterilainen kirkko, Suomen ortodoksinen kirkko, Suomen adventtikirkko, Suomen Baptistiyhdyskunta, Helluntaiherätys, Suomen Metodistikirkko, Suomen Pelastusarmeija, Suomen vapaakirkko ja Katolinen kirkko Suomessa. Kirkon tiedotuskeskuksen henkilökunta toimii yhteydenpitäjänä ja koordinaattorina seurakuntien ja Yleisradion sekä Hartausohjelmien valvontaelimen välillä.

2.3.2 Kirkon tiedotuskeskus

Kirkon tiedotuskeskus (KT) perustettiin vuonna 1967 toimimaan yhteistyössä Hartausohjelmien valvontaelimen kanssa. Tiedotuskeskus on kirkon viestinnästä vastaava palveluelin, jonka tehtäviin kuuluu kehittää kirkon viestintää sekä hoitaa kirkon valtakunnallista viestintää eri medioissa. Kirkon tiedotuskeskus toimii myös kirkon eri toimijoiden viestinnällisen yhteistyön koordinoijana. Hiippakunnat ja seurakunnat hoitavat omaa viestintäänsä, ja Kirkon tiedotuskeskuksen tehtäviin kuuluu myös tämän viestinnän kehittäminen ja tukeminen. Tarkoituksena on, että seurakuntien alueellinen ja tiedotuskeskuksen valtakunnallinen radiotyö täydentävät toisiaan. (Luvun 2.3.2 tiedot perustuvat lähteisiin Kirkon tiedotuskeskus 2006; Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:4, 36–37; Vartiainen 2006.)

Kirkon tiedotuskeskus jakautuu viiteen alaosaan. Keskuksessa toimii tiedotusyksikkö, radiotoimitus, televisioitoimitus, av-toimitus ja verkkotiimi. Yleisradion hallintoneuvosto nimittää Kirkon tiedotuskeskuksen toimituspäälliköt vastaaviksi ohjelmatoimittajiksi kyseessä oleville radio- ja televisio-ohjelmille, ja he toimivat Hartausohjelmien valvontaelimessä esittelijöinä.

Kirkon tiedotuskeskus valmistelee esitykset hartausohjelmien puhujista ja jumalanpalvelusseurakunnista Hartausohjelmien valvontaelimelle. Radiotoimitus huolehtii Yleisradion

lähettämien suomenkielisten hartausohjelmien sisällöstä. Lisäksi toimitus myy Yle Radio 1:lle joka toinen viikko lähetettävää Horisontti-makasiiniohjelmaa.

Vaikka tiedotuskeskuksella ei ole kouluttajaresursseja, sen tulee tarvittaessa järjestää ohjelmatuotantoon liittyvää koulutusta. Lisäksi keskuksen vastuulla on selvittää digitalisoitumisen ja voimakkaasti kehittyvän mobiiliviestinnän luomia mahdollisuuksia.

Kirkon tiedotuskeskuksen ohjelmatuotanto rahoitetaan kirkon budjettivaroilla ja mahdollisilla ohjelmista saatavilla korvauksilla. Kukin tuottaja sopii rahoituksesta ohjelmakohtaisesti tilaavan kanavan kanssa. Ohjelmien sisältöä määrittävät muun muassa radiovastuulaki, Yleisradion Ohjelmatoiminnan säännöstö ja Hartausohjelmien valvontaelimen ohjeet. Lisäksi ohjelmien sisällöstä ja tyylistä neuvotellaan kanavan ja tuottajien kesken.

2.3.3 Kirkon mediasäätiö

Luterilaisen kirkon mediasäätiö perustettiin vuonna 2005. Sen tarkoituksena on tukea uskontoa, elämäntutkimusta, arvoja ja eettisiä kysymyksiä käsittelevien ohjelmien tuotantoa. Tukea voivat saada television ja radion valtakunnallisille kanaville tai uusmediaan tuotetut ohjelmat. (Luku 2.3.3 perustuu lähteeseen Kirkon tiedotuskeskus 2006.)

Mediasäätiön perustivat vuoden 2005 lopulla 24 suurta seurakuntaa tai seurakuntayhtymää sekä Kirkkohallitus. Seurakunnat myöntävät säätiölle vuosittain tukea keskimäärin 0,17 euroa yhtä jäsentään kohden. Säätiö jakaa avustuksia ohjelmien tekijöille kaksi kertaa vuodessa. Vuonna 2006 säätiö jakoi tukea yhteensä noin 400 000 euroa. Suurten seurakuntien ohella myös pienemmät seurakunnat, järjestöt ja yhdistykset voivat tukea säätiötä haluamallaan summalla.

2.3.4 Hiippakunta

Hiippakunnan viestinnän katsotaan olevan piispan ja hiippakunnan viestintävastaavan vastuulla. Piispa hoitaa ensisijaisesti julkisen viestinnän, ja hänen tehtävänä on vastata toimittajien esittämiin koko kirkkoa koskeviin kysymyksiin. Piispalla tulee olla riittävästi tukivoimia viestintäsuhteiden hoitamista ja julkiseen keskusteluun osallistumista varten. Hiippakunnan piispa on vastuussa toimistaan

arkkipiispalle ja viestintävastaava omalle piispalleen. (Luku 2.3.4 perustuu lähteeseen Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:4, 33–34.)

Viestintävastaavan tulee varmistaa, että hiippakunnassa laaditaan viestintäsuunnitelma osana yleistä toimintasuunnitelmaa. Tavoitteena on, että hiippakunnalla on hyvät suhteet alueen toimittajiin ja resursseja omien viestintätehtävien hoitamiseen. Lisäksi hiippakunnan tulisi panostaa tiedonvaihtoon ja yhteistyöhön muiden hiippakuntien ja Kirkon tiedotuskeskuksen kanssa.

2.3.5 Seurakunta

Seurakunnan viestinnän katsotaan koostuvan seurakuntalaisista, luottamushenkilöistä, työntekijöistä, esimiehistä ja seurakunnan viestintävastaavasta. Seurakunnassa vastuu tiedotuksesta kuuluu kirkkoneuvostolle ja yhtymään kuuluvissa seurakunnissa seurakuntaneuvostolle. (Luku 2.3.5 perustuu lähteeseen Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:4, 29–32.)

Kirkkoherra johtaa ja valvoo seurakunnan tiedottamista. Hän on vastuussa myös seurakunnan julkisesta viestinnästä. Seurakuntalaisten, luottamushenkilöiden, työntekijöiden ja esimiesten katsotaan vaikuttavan seurakuntaviestinnän avoimuuteen ja sisäiseen toimivuuteen.

Seurakunnan viestintävastaavan tehtävänä on varmistaa, että viestintästrategian linjaukset syntyvät osana seurakunnan yleistä toimintasuunnitelmaa. Lisäksi hän varmistaa, että avoimen tiedottamisen periaate toteutuu ja että koko henkilöstöllä on kunkin työssään tarvitsemat viestintätaidot. Mediaviestintä, kuten seurakuntalehti, radio-ohjelmat, verkkopalvelut ja mahdolliset markkinointiin liittyvät toimenpiteet kuuluu myös viestintävastaavan toimialueeseen.

2.4 Radio Moreeni ja Tampereen seurakuntayhtymän tuottamat radio-ohjelmat

2.4.1 Radio Moreeni

Radio Moreeni on Tampereen yliopiston paikallisradio. Se kuuluu taajuudella 98.4 MHz ja kaapelissa taajuudella 101.5 MHz. Radiosignaali lähetetään Näsinneulasta ja sen kuuluvuusalue on säteeltään noin 50 kilometriä. Kanavalla on noin 300 000 potentiaalista kuuntelijaa Tampereella ja sen lähialueella. (Luku 2.4.1 perustuu lähteeseen Radio Moreeni, 2006.)

Radio Moreeni perustettiin syksyllä 1989. Se aloitti toimintansa Yliopistoradion nimellä. Radion ensimmäisenä päätoimittajana toimi Seppo Huiku, jonka tavoitteena oli tehdä radiosta paitsi yliopiston kanava myös vahvasti tamperelainen radio. Tampereen yliopisto rahoittaa suurimmaksi osaksi Radio Moreenin toiminnan. Loput rahoituksesta tulee järjestöille myydystä ohjelma-ajasta. Radio on luonteeltaan opetusradio, ja opiskelijat tuottavat osan radiolähetysten sisällöistä.

Radio Moreenin ohjelmisto on vahvasti kulttuuripainotteinen. Ohjelmistosta löytyy muun muassa musiikki-, taide- ja ajankohtaisohjelmia. Ohjelmia lähetetään suomen kielen ohella englanniksi, saksaksi ja espanjaksi. Lisäksi Moreeni myy ohjelma-aikaa eri järjestöille.

Radio Moreenin toimitus sijaitsee Tampereen yliopiston tiloissa. Keväällä 2006 Radio Moreeniin henkilökuntaan kuuluivat päätoimittaja Marko Ala-Fossi, toimituspäällikkö Mervi Leino, äänisuunnittelija Riitta-Liisa Ojanpää, toimistos sihteeri Briitta Laurila ja toimittaja Ritva Alpola. Lisäksi Moreenissa työskentelee harjoittelijoita ja ohjelma-avustajia.

2.4.2 Seurakuntayhtymän ja Radio Moreenin yhteistyö

Seurakuntayhtymän ja Radio Moreenin yhteistyö alkoi vuonna 1994, jolloin Radio Moreeni alkoi radioida Tampereen tuomiokirkon jumalanpalvelukset suorina lähetyksinä. Ajatus suorien jumalanpalvelusten radioinnista tuli silloiselta Radio Moreenin päätoimittajalta Seppo Huikulta, joka oli siirtynyt tehtävään seurakuntayhtymän tiedottajan virasta. Seurakuntayhtymässä hän oli vastannut radiotyöstä. (Luku 2.3.5 perustuu lähteeseen Rautanen 2006.)

Radio Moreeni on välittänyt Tuomiokirkon jumalanpalveluksen vuodesta 1994 lähtien Radio Moreenin kesätaukoja lukuun ottamatta. Kesällä 2005 seurakuntayhtymä palkkasi henkilön, joka hoiti tekniikan myös kesätaukojen aikana.

Vuosina 1994–1995 Tampereen seurakuntayhtymän vapaaehtoistyön keskus Mummon Kammari ja sen vapaaehtoiset tekivät Radio Moreeniin ohjelmaa toiminnastaan. Ohjelma lähetettiin lauantaina puolelta päivin ja ohjelman uusinnat olivat tiistaisin.

Vuonna 1995 Tampereen seurakuntayhtymä tuottivat kahta nuorille tarkoitettua hengellistä musiikkia sisältänyttä ohjelmaa. The Holy Rock Radio lähetettiin lauantaisin kello 13–13.30 ja sitä toimittivat Timo Suutari ja Pertti Muikku. Gospel Check Point lähetettiin keskiviikkoisin kello 17.35–18.35 ja sitä toimitti Petri Kauppi. Radio Moreenin kautta seurakuntayhtymä yritti tavoittaa nuoria, jotka eivät kuunnelleet Tampereen Radiota.

Vuosina 1996 ja 1997 seurakuntayhtymä ei tuottanut nuorille suunnattuja ohjelmia. Vuonna 1998 alkoi Harri Sampakosken toimittama tunnin mittainen Celebrate the Lord. Sen tuotti seurakuntayhtymän nuorisotyö ja Nokian seurakunta sekä eräät muut kristilliset tahot.

Hengellisen musiikin toivekonsertti lähetettiin ensimmäisen kerran vuonna 1997. Ohjelmaformaatti on säilynyt samanlaisena aina vuoteen 2006 asti.

Vuonna 1998 alkoi nuorille suunnattu Harri Sampakosken toimittama tunnin mittainen We are Family, joka lähetettiin lauantai-iltaisina. Ohjelma oli jatkoa Celebrate the Lord -ohjelmalle. Radio Moreeni lähetti myös seurakuntien kustantamia vaaliohjelmia seurakuntavaaleja edeltävällä viikolla.

Vuonna 1999 Harri Sampakoski jatkoi We are Family -ohjelman toimittamista lauantaisin kello 11–12. Ohjelma oli koko ajan ollut vuorovaikutteinen, eli ohjelmaan saattoi soittaa etukäteen musiikkitoiveita ja ohjelman aikana otettiin vastaan myös rukousaiheita.

Vuonna 2000 seurakuntayhtymä tuotti nuorille suunnattua Paid In Full, Good News and Gospel -ohjelmaa. Ohjelma lähetettiin lauantaisin kello 15–16 ja sen toimitti Harri Sampakoski.

Vuosina 2001–2002 Juhani Vahtokari toimitti Hengellisen toivekonsertin lisäksi myös puolen tunnin mittaista Maailman kaikissa kylissä -nimistä lähetystyöstä kertovaa puolen tunnin mittaista ohjelmaa. Ohjelma lähetettiin lauantaisin kello 14.30.

Vuosi 2003 oli seurakuntayhtymän radiotyön kannalta taitekohta, sillä Yleisradio sanoi irti pitkään jatkuneen yhteistyön. Seurakuntayhtymä valitsi uudeksi "pääradiokseen" Radio Moreenin, jossa seurakuntayhtymän ohjelmat keskitettiin sunnuntaipäivälle.

Vuodesta 2003 lähtien Jumalanpalveluksen jälkeen on lähetetty kolme kertaa kuussa noin puolen tunnin mittainen Kirkkokahveella-ohjelma. Kerran kuussa samalla ohjelmapaikalla tulee noin tunnin mittainen Hengellisen musiikin toivekonsertti.

Seurakuntayhtymässä on keskusteltu paljon radio-ohjelmien tuottamisesta ja tekemisestä Radio Deihin. Seurakuntayhtymä on kuitenkin pitänyt tärkeänä tuottaa ohjelmia omassa kaupungissa toimivaan paikallisradioon.

2.4.3 Seurakuntayhtymän tutkimusajankohtana tuottamat radio-ohjelmat

2.4.3.1 Jumalanpalvelus

Tampereen tuomiokirkon jumalanpalvelus lähetetään suorana Radio Moreenin taajuudelta joka sunnuntai kello 10.00–11.30 (Radio Moreeni). Vuoteen 2005 asti jumalanpalvelus lähetettiin vain syys- ja kevätkaudella, mutta vuonna 2005 jumalanpalvelus lähetettiin myös kesällä. (Lehtelä 2005.)

Ensimmäinen jumalanpalvelus lähetettiin Radio Moreenissa huhtikuussa vuonna 1993. Ajatus suorista paikallisista radiojumalanpalveluksista tuli Moreenin silloiselta päätoimittajalta Seppo Huikulta. (Lehtelä 2003, 21.)

Radioitavalla jumalanpalveluksella halutaan palvella erityisesti niitä, jotka eivät pääse liikkumaan tai muusta syystä eivät voi tulla kirkkoon. Tuomiorovasti Silfverhuthin (2003) mukaan jumalanpalvelusten radioiminen ei ole vähentänyt kirkossa kävijöiden määrää. (Lehtelä, 2003 21.)

Radio Moreeni on välittänyt jumalanpalveluksia myös muina kuin sunnuntaisin olevina kirkollisina juhlapyhinä, kuten esimerkiksi pyhäinpäivänä ja helatorstaina. Seurakuntayhtymän edustajat ovat kokeneet, että Radio Moreeni on näin tukenut kristillisen perinteen säilyttämistä. (Rautanen 2006.)

2.4.3.2 Kirkkokahveella

Kirkkokahveella-ohjelma lähetetään Radio Moreenin taajuudelta syksyisin ja keväisin. Sekä syksyllä 2005 että keväällä 2006 ohjelman lähetysaika oli sunnuntaisin kello 11.30.–12.00. Ohjelma lähetettiin kolme kertaa kuussa. Ohjelma kuultiin uusintana maanantaisin kello 7.35.–8.05. Lisäksi joitain ohjelmista pystyi kuuntelemaan seurakuntayhtymän internetsivuilla. (Radio Moreeni.)

Ensimmäinen Kirkkokahveella-ohjelma lähetettiin sunnuntaina 26.1.2003. Idea ohjelmasta syntyi vuoden 2002 lopulla, kun seurakuntayhtymän ohjelma Rieväpala jouduttiin lopettamaan Tampereen Radiosta radion ohjelmaprofiilin muutoksen myötä. (Lehtelä 2005.)

Kirkkokahveella-ohjelma sisältää keskusteluja, reportaaseja ja henkilökuvia. Puolen tunnin mittainen ohjelma koostuu yleensä kolmesta toimitetusta jutusta ja musiikista. Radio-ohjelmalla halutaan palvella erityisesti ja myös niitä seurakuntalaisia, jotka eivät osallistu seurakunnan tilaisuuksiin. Radion kautta myös heille halutaan antaa mahdollisuus seurakuntayhteyteen. (Lehtelä 2005.)

Ohjelmaa on ollut ideoimassa ja toimittamassa alusta lähtien seurakuntayhtymän tiedotussihteeri Sari Lehtelä. Hänen lisäksi työtiimissä olivat toimittajat Mervi Leino, Kati Hintsala ja Sami Tammissalo. Heidän lisäksi ohjelmaa ovat toimittaneet Sami Rouhento, Tia-Maria Lehto ja Jouni Juntunen. (Rautanen 2006.)

2.4.3.3 Hengellisen musiikin toivekonsertti

Hengellisen musiikin toivekonsertti lähetetään Radio Moreenin taajuudelta syksyisin ja keväisin kerran kuussa. Ohjelma lähetettiin syksyllä 2005 ja keväällä 2006 sunnuntaisin kello 11.30–12.30. (Radio Moreeni.)

Idea, kuulijoiden hengellisten toivelevyjen soittaminen ja niistä kertominen, sai alkunsa Tampereen Seurakuntayhtymän silloisen tiedotuspäällikön Terttu Härkösen aloitteesta. Radiohteistyö Ylöjärveläisen rehtorin ja toimittajan Juhani Vahtokarin kanssa alkoi vuonna 1997. Hengellisen musiikin toivekonserttia on lähetetty kesätaukoja lukuun ottamatta aina tämän tutkimuksen kirjoittamiseen asti. (Vahtokari 2006.)

Tunnin mittaiseen lähetykseen tulee kuukausittain paljon toiveita, eikä kaikkia ehditä soittamaan. Vahtokari arvioi, että toivojien keski-ikä on yli kuudenkymmenen. Merkittäviä ryhmiä löytyy kuitenkin myös nuorista, esimerkiksi rippikoulujen isokset ovat aktiivisia toivojia. Kokonaisuudessaan toivojien kirjo on laaja. (Vahtokari 2006.)

Tunnin mittaisessa ohjelmassa käydään läpi kuulijoiden toiveet ja soitetaan toivekappaleet. Vahtokari arvioi, että vuosien myötä musiikkitoiveet ovat kehittyneet klassisempaan suuntaan, jolloin toiveissa on ollut muun muassa Georg Friedrich Händeliä ja Giuseppe Verdiä. Pirkanmaalta tulee toiveita usein myös Hynnisen, Ryhäsen ja Pirkko ja Terttu Välimäen musiikista. Usein toivojat ovat mukana ohjelmassa puhelimen välityksellä. Tämän lisäksi lähetyksissä on haastateltu toivottuja laulajia. (Vahtokari 2006.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUSTAPA

3.1 Radionkuuntelun tutkiminen Suomessa

Yleisradion ohjelmien seuraamistutkimuksia eli niin sanottuja indeksitutkimuksia alettiin toteuttaa jokaviikkoisesti vuonna 1965. Otannalla valittu joukko piti päiväkirjaa, josta ilmeni 15 minuutin välein, oliko vastaaja radion tai television kuuluvilla. Vuonna 1968 järjestelmä muuttui siten, että kuuntelijatutkimuksia alettiin tehdä vain 2–4 kertaa vuodessa. Tutkimuksissa tiedusteltiin tämän jälkeen eri ohjelmien kuuntelemista eikä enää sitä, onko vastaaja ollut radion tai television ääressä eri kellonaikoina. 1970-luvulla tutkimusviikkojen määrä vakiintui kolmeen, joista yksi valittiin kevättalvelta, toinen kesältä ja kolmas syyskaudelta. Vastaavanlaisia ruotsinkielistä väestöä koskevia tutkimuksia 1970-luvulla tehtiin vain muutaman vuoden välein. (Finnpanel Oy.)

Finnpanel Oy on tehnyt radiotutkimusta kaupallisen radion synnystä alkaen, eli vuodesta 1985. Tutkimukset toteutettiin päiväkirjamenetelmällä. Tutkimuksia tilasi tuossa vaiheessa lähinnä helsinkiläiset paikalliset radiokanavat. (Finnpanel Oy.)

Yleisradio Oy ja kaupalliset radiokanavat yhdistivät voimansa vuonna 1991 ja perustivat Kansallisen Radiotutkimuksen (KRT). Kansallista Radiotutkimusta toteutetaan Finnpanelin alaisena. Nykyään sen tilaajina ovat Yleisradio Oy ja kaupalliset radiot, joita edustaa RAB Finland Oy ja Markkinointiviestinnän Toimistojen Liitto MTL. (Finnpanel Oy.)

Kansallinen Radiotutkimus mittaa radion kuuntelua päiväkirjamenetelmällä. Tutkimusjaksoja on yksi kuukaudessa ja jokaisena jaksone jakoja kerätään koko maan alueelta kaikista seitsemänä päivänä viikossa 24 tuntia vuorokaudessa lähettävistä kanavista. Perusjoukkona KRT:ssa on yhdeksän vuotta täyttänyt suomenkielinen väestö pois lukien Ahvenanmaa. (Finnpanel Oy.)

Tiedotusopin laitoksella on tehty aiemmin pro gradu -työnä kolme kuuntelututkimusta. Tarja Lehto (1991) vertaili kahden radiokanavan kuuntelua tutkimuksessaan Radio Länsituulen ja Radio Mantan kuuntelututkimus Huittisissa, Vammalassa ja Äetsässä syksyllä 1990. Laine Pii (1989) tutki perinteisesti yhtä paikallisradiota ja tutkimus löytyy nimellä Radio Porin kuuntelututkimus. Samankaltaisen tutkimuksen oli tehnyt muutamaa vuotta aiemmin Timo Haapala (1986) tutkimuksen

nimenä Radio Lakeuden kuuntelututkimus. Itse olen perehtynyt omaa opinnäytettä suunnitellessani näihin tutkimuksiin.

Kuuntelututkimuksien lisäksi Suomessa on tehty paljon radion sisältöjä koskevia tutkimuksia, joissa saatetaan sivuta myös kuuntelua. Mainittakoon tässä liikenneministeriön toimeksiannosta tehdyt paikallisradioasemien ohjelmatarjontaa selvittäneet tutkimukset Paikallisradiotutkimus I (1987) ja Paikallisradiotutkimus II (1989).

3.2 Hengellisten ohjelmien kuuntelututkimukset Suomessa

Hengellisiä radio-ohjelmia koskevia tutkimuksia on julkaistu erityisesti Kirkon tutkimuskeskuksen toimesta sekä yliopistojen teologisissa tiedekunnissa. Kirkon tutkimuskeskus on Kirkkohallituksen erillisyyksikkö, joka tekee kirkon ja seurakuntien päätöksenteolle ja toiminnan kehittämiseksi tarpeellista kirkon ja uskonnollisen elämän sekä yhteiskunnassa vaikuttavien erilaisten virtausten tutkimusta. Tämän lisäksi tutkimuskeskus kokoaa kirkon toiminnalle tarpeellista tietoa eri tahoilla tehdyistä tutkimuksista. (Kirkon tutkimuskeskus.)

Seuraavassa esittelen lyhyesti ne Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisemat tutkimukset ja ne pro gradu -tutkielmat, joita olen käyttänyt tai joihin olen viitannut omassa tutkimuksessani.

Kirkon kehitystä on seurattu nelivuotiskertomuksin vuodesta 1972 alkaen. Nelivuotiskertomusten tarkoituksena on kuvata ja analysoida kirkon tilannetta ja kehityssuuntia. Omana alalukunaan kertomuksissa on viestintä, jossa tarkastellaan muun muassa seurakuntien tuottamaan radioviestintää. Nelivuotiskertomuksen ovat koonneet vuosilta 1972–1975 Lindqvist, Sihvo, Isotalo & Mäkeläinen, vuosilta 1976–1979 Bäckman, Heino & Mäkeläinen, vuosilta 1980–1983 Heino, Kauppinen & Kurtén, vuosilta 1984–1987 ja 1988–1991 Ahonen, Heino & Kauppinen, vuosilta 1992–1996 Ahonen, Heino, Rusama & Salonen ja vuosilta 1996–1999 Kääriäinen, Niemelä & Salonen. Vuosien 2000–2003 kertomus on julkaistu Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuna numero 89.

Veikko Vesisenaho (1970) tarkastelee hartausohjelmien kuuntelua ja kuuntelijoiden mielipiteitä hartausohjelmista Kirkon tiedotuskeskuksen julkaisemassa tutkimuksessa Kuuntelijain suhtautuminen

radion hartausohjelmiin. Vesisenaho selvittää tutkimuksessaan aamuvartion, aamu- ja iltahartauksien sekä jumalanpalvelusten kuuntelijamäärät, kuinka keskittyneesti ohjelmia on kuunneltu ja mitä kuulijat ovat pitäneet ohjelmista. Taustamuuttujina hänellä on sukupuoli, ikä, koulunkäynti, ammattiala ja asuinkunta. Aineistona hän käyttää Yleisradion ohjelmien indeksitutkimuksia vuodelta 1969.

Voitto Huotari (1977) tutkii hengellisiä radio-ohjelmia tutkimuksessa Uskonnollisten radio- ja televisio-ohjelmien seuraaminen. Kirkon tutkimuslaitoksen julkaisemassa tutkimuksessa hän vertailee radiojumalanpalveluksien, -hartauksien, radion muiden uskonnollisten ja kirkollisten ohjelmien sekä television uskonnollisten ohjelmien seuraamista vuosina 1965–1969 ja 1970–1975. Huotari tarkastelee ohjelmien kuuntelijalukuja ja kuuntelijoiden taustatietoja ikää, sukupuolta, koulunkäyntiä, ammattialaa ja asuinkuntaa. Aineistona hän käyttää Yleisradion teettämiä indeksitutkimuksia.

Sami-Pekka Jalonen (2003) tarkastelee kristillisen radiokanavan seuraamista pro gradu -tutkielmassa Rajaton radio, Spiritualiteetin ja uskonnollisen viitekehyksen vaikutukset Radio Dein kuunteluun. Jalonen tutkii erityisesti yleisön kuuntelumotiiveja ja reaktioita, mutta kartoittaa myös perustietoja Radio Deistä ja sen kuuntelijoista sekä pohtii luterilaisten seurakuntien suhdetta ensimmäiseen kaupalliseen ja kristilliseen radiokanavaan.

3.3 Kvantitatiivisen tutkimusasetelman rakentaminen

3.3.1 Kvantitatiivisen osan tavoitteet

Tässä tutkimuksessa seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelua pyritään tarkastelemaan mahdollisimman monipuolisesti. Pää tavoitteena on tuottaa kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin menetelmin perustietoa ohjelmien kuuntelusta, kuuntelijoista ja kuuntelijoiden ohjelmia koskevista mielipiteistä. Kaikki kerätty informaatio on mielenkiintoista sikäli, että seurakuntayhtymän tai Radio Moreenin edustajat eivät ole ikinä tutkineet kyseessä olevien ohjelmien kuuntelua.

Kvantitatiivisen osan tavoitteena on selvittää evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien minimikuuntelijamäärä ja kuuntelijoiden kuuntelukertojen tiheys. Tämän lisäksi tavoitteena on selvittää kuuntelijoiden mielipide tuottajien mielestä Kirkkokahveilla-ohjelman neljästä merkityksellisimmistä piirteestä, jotka ovat mielenkiintoisuus, ajankohtaisuus, hengellisyys ja

ihmisläheisyys. Vastaajille annetaan mahdollisuus myös kertoa vapaasti kiitokset, haukut ja toiveet ohjelmiin liittyen.

Kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin nojaten katsoin parhaaksi keinoksi edellä lueteltujen tietojen selvittämiseen lomaketutkimuksen. Kyselytutkimukset ovatkin yksi tyypillisimmistä kvantitatiivisen eli tilastollisen tutkimuksen tutkimusaineistosta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusongelmat on operationalisoitava eli saatettava mitattavaan muotoon, jolloin niitä pyritään ratkaisemaan numeerisen tiedon pohjalta. Tällaisissa tutkimuksissa aineisto on täsmällisesti rajattu ja se esitetään lukuina niin sanotun havaintomatriisin muodossa. Aineiston tulkitsemiseen käytetään tilastollisia analysointimenetelmiä, jotka ovat pitkälle standardisoituja. (Uusitalo 1991, 82.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen arviointi perustuu lukijan mahdollisuuden seurata tutkijan päättelyketjua ja tarvittaessa toistaa tutkimus. Tämä edellyttää, että tutkija käyttää yksiselitteisiä luokittelu- ja tulkintasääntöjä. Satunnaisvirheitä voi syntyä tutkimukseen monesta syystä. Kyselytutkimuksen ongelmia ovat esimerkiksi se, että vastaaja voi muistaa jonkin asian väärin, hän voi ymmärtää kysymyksen toisin kuin tutkija on ajatellut tai hän tai tutkija voi merkitä vastauksen väärin. (Uusitalo 1991, 82–84.)

Kyselylomaketutkimus soveltuu erityisesti täsmällisten tosiasiatietojen, kuten esimerkiksi vastaaja iän, sukupuolen ja asuinpaikan keräämiseen. Tämän lisäksi se soveltuu myös arvionvaraisten tosiasiatietojen hankkimiseen. Tällaisilla tiedoilla tarkoitetaan vastaajaa kuvaavia tietoja, joihin on periaatteessa olemassa oikea vastaus, mutta jota emme voi olettaa vastaajan täsmällisesti tietävän tai muistavan. Arvionvaraisia tosiasiatietoja ovat tutkimuksessani kuuntelukertojen tiheys ja osaltaan myös Kirkkokahveella-ohjelman laatua koskevat kysymykset. (Uusitalo 1991, 92.)

Tosiasiatietojen kerääminen kyselylomaketutkimuksella on helpompaa kuin tietojen, käsitysten, mielipiteiden ja asenteiden kartoittaminen. Niinpä kyselylomaketutkimuksen laatua koskevia kysymyksiä ja avoimia vastauksia arvioitaessa on otettava huomioon, ettei tuloksia voida erottaa kyselylomakkeen kysymystavasta, vaan niitä on aina tulkittava kysymyksenasettelua vasten. Toiseksi on muistettava että vastaukset saattavat heijastaa vastaajien roolikäyttäytymistä enemmän kuin heidän yksityistä kokemusmaailmaansa. Lisäksi on vaarana, että vastaajat eivät ole aiemmin miettineet

ongelmia, joihin kysymykset viittaavat. Näin vastaajat voivat vastata tuntuman perusteella ilman, että he ovat muodostaneet asiasta kokemukseen pohjautuvaa mielipidettä. (Uusitalo 1991, 92–93.)

3.3.2 Kyselylomake

3.3.2.1 Kyselylomakkeen sisältö

Kyselylomakkeen kysymykset hahmotteli seurakuntayhtymän tiedotussihteeri Sari Lehtelä. Tavoitteena oli selvittää, ketkä ohjelmaa kuuntelevat ja esittää kuuntelijoille kysymyksiä, joiden avulla ohjelmia voitaisiin kehittää. (Lehtelä 2005.)

Kysymykset käytiin läpi työryhmässä keväällä 2005. Tähän työryhmään kuuluivat lisäksi seurakuntayhtymän viestintäpäällikkö Marja Rautanen ja tiedotussihteeri Sari Lehtelä, Radio Moreenin päätoimittaja Marko Ala-Fossi ja toimituspäällikkö Mervi Leino.

Kysymysten valitseminen ja muokkaaminen oli vaikeaa, sillä kaikki lomaketta laatineet ihmiset tarkastelivat ohjelmia tuottajan taholta. Jos joukossa olisi ollut aktiivikuuntelijoita, kysymykset olisivat mahdollisesti olleet erilaisia. Mutta kuten jo aiemmin todettu, tutkimuksen teossa välttämätön abstrahoiminen merkitsee kuitenkin juuri sitä, että tutkijan tulee tehdä monia yleistyksiä ja esioletuksia (Alasuutari 2001, 47).

3.3.2.2 Kyselylomakkeen laadinta

Suunnittelin kyselylomakkeen työryhmässä käytyjen keskustelujen perusteella. Laadin kyselylomakkeen alkuun tekstin, jossa ilmeni tiedot tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Tekstissä mainittiin, että vastaukset voi palauttaa nimettömänä ja vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti. Tekstissä ja itse lomakkeessa pyrin antamaan vastaajille yksinkertaiset ja selkeät täyttämisohteet.

Halusin antaa nämä esitiedot useammasta syystä. Osa tiedoista oli välttämättömiä lomakkeen täyttämisen kannalta. Halusin kertoa vastaajille itse tutkimuksesta, jotta vastaajan olisi helpompi

luottaa tutkimukseen ja näin vastata rehellisesti. Lisäksi katsoin, että vastaajilla on eettinen oikeus tietää, mistä tutkimuksessa on kyse. Näin tutkimustulosten käyttö ja julkaisu on myös laillisesti oikeutettua. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 137; Schroder, Drotner, Kline & Murray 2003, 247–248.)

Pyrin laatimaan kysymykset mahdollisimman selkeästi, yksiselitteisesti ja lyhyesti. Vältin kysymysten muotoilussa vaikeita tai epäselviä sanoja sekä sanoja, joilla voisi olla useampi merkitys vastaajalle. Lisäksi lomakkeessa vältettiin niin sanottuja tuplakysymyksiä, eli saman kysymyksen muotoilu ei saanut sisältää kahta kysymystä. Näiden seikkojen huomioimisella halusin edistää haastattelukysymysten ymmärrettävyyttä. (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 131; Foddy 1993, 51; Jyrinki 1974, 80–83; Schroder, Drotner, Kline & Murray 2003, 262.)

Niihin kysymyksiin, joiden yhteydessä annettiin sanallisia vastausvaihtoehtoja, vaihtoehtojen tavoitteena oli olla toistensa poissulkevia ja kattaa kysymyksiin liittyvä vastausulottuvuus mahdollisimman laajasti. Asteikolliset sanalliset valintavaihtoehdot sisältävien mielipidekysymysten yhteydessä käytettiin viisiluokkaista asteikkoa ”samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä, eri mieltä”. Jyrinkin mukaan tämä asteikko kattaa verbaalisesti yksimielisyys-erimielisyys ulottuvuuden (1974, 85). Kuuntelukertoihin liittyvissä monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdot laadittiin ohjelman lähetystiheys huomioiden. Tavoitteena oli antaa vastausasteikko, jonka avulla saatu tieto olisi mahdollisimman informatiivista. Ohjelmien erilaisten lähetystiheyksien vuoksi identtisten vastausasteikkojen käyttäminen kuuntelukertoihin liittyvissä kysymyksissä ei ollut mahdollista, vaikka se olisi todennäköisesti helpottanut kysymyksiin vastaamista (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 133–135; Jyrinki 1974, 102).

Pyrin tekemään kyselylomakkeen kysymyksistä ja valmiiksi annetuista vastausvaihtoehdoista mahdollisimman puolueettomia, jotta tutkimustulokset olisivat objektiivisia. Täysin värittömiä ja objektiivisia sanoja sisältäviä kysymyksiä ei ole olemassa, mutta tavoitteena oli, että kysymykset tai vastausvaihtoehdot eivät johdattelisi vastaajaa. Lomakkeessa käytetyissä vastausvaihtoehdoissa annettiin ”en osaa sanoa/en koskaan” -vaihtoehto, jotta vastausvaihtoehdot eivät tuntuisi vastaajasta liian rajoittavilta tai ne eivät houkuttelisi vastaajaa vastaamaan, vaikkei hänellä olisi kantaa asiaan. (Jyrinki 1974, 90–91, 100; Schroder, Drotner, Kline & Murray 2003, 262.)

Sijoitin lomakkeen alkuun taustamuuttujiksi tarkoitetut kysymykset. Näitä olivat vastaajan sukupuoli, syntymävuosi, sosiaalinen asema ja postinumero. Tarkoituksena oli sijoittaa lomakkeen alkuun helppoja kysymyksiä, jotta vastaaminen vaikuttaisi mahdollisimman vaivattomalta (Jyrinki 1974, 103; Schroder, Drotner, Kline & Murray 2003, 262).

Vaikka syntymävuoden kertominen voi olla joillekin vastaajille ongelmallinen asia, katsoin sen tärkeäksi kysyä, sillä aiemmissa radiotutkimuksissa käytetyistä taustatekijöistä vain ikä on osoittautunut hyväksi kuuntelun selittäjäksi (Ruohomaa 1993, 54).

Sukupuoli ja sosiaalinen asema olivat mielestäni tärkeitä kysyä, sillä aiemmissa uskonnollisuutta tai hengellisten radio-ohjelmien kuuntelua käsittelevissä tutkimuksissa näillä taustatekijöillä on ollut korrelaatioyhteys tuloksiin (esim. Huotari 1977, 11; Niemelä 2003, 192).

Näiden lisäksi halusin kysyä postinumeroa, jotta voisin kartoittaa, tuleeko vastauksia ympäri Tamperetta. Tämän lisäksi ajattelin tarkkailla, onko esimerkiksi Jumalanpalveluksen kuuntelu yleisempää alueilla joilla ei ole omaa kirkkoa, kuin esimerkiksi Tuomiokirkon läheisyydessä.

Seuraavaksi sijoitin lomakkeeseen määrälliset kuuntelukertoja koskevat kysymykset. Halusin sijoittaa nämä kysymykset mahdollisimman alkuun, sillä nämä kysymykset katsottiin lomakkeen tärkeimmiksi kysymyksiksi. Huolena oli tieto, että vastaamisen on todettu olevan jonkin verran vähäisempää ja epätarkempaa lomakkeen loppupuolella (Jyrinki 1974, 103). Lisäksi kuuntelukertoja koskevat kysymykset olivat suljettuja, ja tällaisiin kysymyksiin vastaaminen on monille helpompaa kuin avoimiin kysymyksiin (Foddy 1993, 8; Jyrinki 1974, 95).

Sijoitin avoimet kysymykset lomakkeen loppuun. Tiedostin lomaketta laatiessa, että avoimet kysymykset ovat vaikeita vastata, ja että tuloksia on vaikea luokitella ja analysoida. Avoimet kysymykset katsottiin kuitenkin hedelmällisimmäksi, kun tavoitteena oli kuulla vastaajan mielipide Kirkkokahveilla-ohjelman hyvistä ja huonoista puolista, sekä kuulla vastaajan toiveet seurakuntayhtymän tuottamille ohjelmille. Avoimet kysymykset mahdollistivat sen, että vastaaja sai vapaasti ja omalla tyylillään kertoa mielipiteensä. Tavoitteenani oli antaa vastaajille mahdollisuus

kannanottoihin, joita ei ehkä valintavaihtoehtoja laadittaessa osattaisi ottaa huomioon. Ajatuksena oli, että näitä kannanottoja voisi hyödyntää myös ryhmä/teemahaastattelun runkoa laatiessa. (Foddy 1993, 7-8; Jyrinki 1974, 95–96; Schroder, Drotner, Kline & Murray 2003, 262.)

3.3.2.3 Esitutkimus

Testasin kyselylomakkeen ennen sen julkaisua, jotta saisin selville lomakkeen heikkoudet (Jyrinki 1974, 114; Schroder, Drotner, Kline & Murray 2003, 262).

Tavoitteena oli, että esitutkimukseen osallistujat muodostaisivat mahdollisimman heterogeenisen ryhmän, jotta palaute olisi mahdollisimman monipuolista. Esitutkimukseen osallistui 6 henkilöä. Heistä kaksi oli opiskelijaa, yksi työtön ja kolme työssäkävää. Opiskelijat olivat alle kolmekymppisiä, kun taas muut vastaajat olivat neljäkymmenen ja kuudenkymmenen väliltä. Vastaajien koulutustaustat olivat erilaisia, jotta varmistuisi, että eritasoisen koulutuksen käyneet kykenevät vastaamaan kysymyksiin. (Jyrinki 1974, 114.)

Käytännössä vastaajat täyttivät kyselylomakkeen, jonka jälkeen keskustelin heidän kanssaan lomakkeen kysymyksistä, niiden järjestyksestä ja muotoiluista, sekä vastaajien antamista vastauksista. Esitutkimus osoittautui tarpeelliseksi, ja kyselylomakkeeseen tehtiin esitutkimuksen perusteella lomakkeen rakennetta ja kysymysten muotoiluja koskevia muutoksia.

Esitutkimuksen yhteydessä olisi ollut hyvä perehtyä vastausten analysointimahdollisuuksiin. Olisi ollut tärkeää, että olisin testannut mittareiden toimivuutta erilaisia analyyseja silmällä pitäen (Jyrinki 1974, 115). Ennalta sovitun aikataulun ja puutteellisten taitojeni takia en kuitenkaan perehtynyt analysointimenetelmiin, enkä kiinnittänyt huomiota esimerkiksi siihen, ovatko vastaukset antamieni vaihtoehtojen perusteella helposti koodattavissa ja tulkittavissa.

3.3.2.4 Kyselylomakkeen julkaisu

Kyselylomake julkaistiin Tampereen Kirkkosanomien lokakuun numerossa sivulla 4 (liite 1). Lehti ilmestyi keskiviikkona 12.10.2005. Lehden levikki on 110 000 kappaletta, ja sen jakaminen tapahtuu osoitteettomasti postin välityksellä niihin tamperelaisiin talouksiin, joissa ei ole ilmaisjakelueltoa (Tampereen Kirkkosanomien). Seurakuntayhtymän vuonna 2004 teettämän lukijatutkimuksen mukaan 64 prosenttia tutkimusalueen 15 vuotta täyttäneestä väestöstä lukee Kirkkosanomia. Luku vastaa 110 000 lukijaa. (Taloustutkimus Oy 2004, 7.)

Saman tutkimuksen mukaan Kirkkosanomia luettiin eniten naisten, yli 45-vuotiaiden ja seurakunnan tilaisuuksissa aktiivisesti käyvien keskuudessa. Naiset lukivat lehteä enemmän kuin miehet, miehistä taas noin joka kolmas oli lukenut jokaista numeroa. Lehden lukeminen lisääntyi 45 ikävuodesta lähtien sekä miesten että naisten keskuudessa. Eläkeläiset olivat ahkerimpia lukijoita. Nuorimmat vastaajat (15–24-vuotiaat) lukivat lehteä hyvin satunnaisesti. (Taloustutkimus Oy 2004, 7.)

Kysely julkaistiin Kirkkosanomissa, sillä se nähtiin parhaaksi keinoksi tavoittaa radio-ohjelmien kuuntelijat.

Kyselylomake julkaistiin myös Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän internetsivuilla perjantaina 7.10.2005 (liite 2). Kyselylomakkeen pystyi täyttämään internetissä 31.10. asti. Kyselylomake löytyi osoitteesta <http://www.tampereenseurakunnat.fi/ftp/lomakkeet/palaute/radiokysely.html>. Vastaajat ohjattiin kuitenkin ensin seurakuntayhtymän Ajankohtaista-sivulle, koska kyseisen sivun http-osoite oli helpommin muistettavissa kuin itse lomakkeen. Ajankohtaista-sivun oikeasta yläalaidasta löytyi linkki kyselylomakkeeseen. Lisäksi linkki kyselylomakkeeseen löytyi Radio Moreenin internetsivujen etusivulta koko vastausjakson ajan.

Tampereen kaupungin vuonna 2005 teettämän kyselyn mukaan 80 prosentilla tamperelaisista on internet käytössään. Taloustutkimus Oy:n toteuttaman tutkimuksen vastaajista 74 prosenttia ilmoitti käyttävänsä internetiä päivittäin. Miehet olivat tutkimuksen mukaan ahkerampia internetin käyttäjiä kuin naiset. (Seppälä 2005.)

Kysely julkaistiin myös internetissä, jotta se tavoittaisi mahdollisimman monen tamperelaisen. Lisäksi jokaiselle perheenjäsenelle haluttiin antaa mahdollisuus vastata kyselyyn, sillä kyselylomakkeen paperiversioon pystyi kirjaamaan vain yhden kuuntelijan mielipiteen.

3.3.2.5 Kyselyn ajoitus

Kyselylomake ilmestyi Kirkkosanomissa keskiviikkona 12.10.2005 ja internetissä perjantaina 7.10.2005. Vastausaikaa postikyselyssä oli 20 päivää ja internetversiossa 25 päivää. Viimeinen lähetyspäivä lomakkeilla oli 31.10, eli lokakuun viimeinen päivä.

Lomakkeen ajoitus oli sikäli huono, että monissa kouluissa ja oppilaitoksissa oli syysloma viikolla 42, 43 tai 44. Loma on useimmille sopimaton ajankohta vastaamiseen, mikä lähes poikkeuksetta aiheuttaa katoa vastauksissa (Jyrinki 1974, 121). Katsoin kuitenkin vastausajankohdan niin pitkäksi, että lomakkeen julkaisua ei siirretty lomien takia.

3.3.2.6 Kyselylomakkeen mainostaminen ja vastaajien houkuttelu

Kyselylomaketta mainostettiin evankelisluterilaisten seurakuntien tuottamien ohjelmien yhteydessä Radio Moreenissa 9.10, 16.10, 23.10. ja 30.10. Ohjelmien yhteydessä soitettiin mainosjingle, jonka teksti oli seuraava:

Vastaa kyselyymme ja lähde päiväksi Tampereen kylpylään! Kerro kuinka usein kuuntelet jumalanpalvelusta, Kirkkokahveilla-ohjelmaa sekä Hengellisen musiikin toivekonserttia. Voit voittaa kylpylöpäivän kahdelle. Kyselylomake löytyy tämän kuukauden Kirkkosanomista sekä netistä osoitteesta www.tampereenseurakunnat.fi/ajankohtaista. Vastausaikaa sinulla on tämän kuun loppuun asti.

Jinglen tavoitteena oli kertoa kyselyn olemassaolosta, houkuttella vastaamaan, sekä muistuttaa vastaamisesta. Postikyselytutkimuksissa on huomattu, että tutkijan ja vastaajan välisten yhteyksien lukumäärä lisää osallistumisaktiivisuutta. Yleensä yksi kontakti ei riitä edustavan vastausmäärän saamiseksi. Koska kyselylomake julkaistiin kerran kuukaudessa ilmestyvässä lehdessä, sen karhuaminen oli vaikeaa. Näin jingle toimi palautuskehotuksena. (Jyrinki 1974, 116.)

Vastaajia houkuteltiin vastaamaan arvonnalla. Voittajalle oli luvassa kylpyläpäivä kahdelle Tampereen kylpylässä.

3.3.2.7 Otos

Tutkimuksen perusjoukko tarkoittaa sitä havaintoyksiköiden muodostamaa joukkoa, josta halutaan tehdä johtopäätöksiä (Uusitalo 1991, 71). Tutkimuksessani perusjoukkoa ei voida määrittää, mutta se on oletettavissa. Tutkimukseni kuvitteellisen perusjoukon muodostavat seurakuntayhtymän ohjelmien kuuntelijat ja Kirkkosanomien lukijat. Tämän on siis joukko, jonka käytöksestä pyrin tekemään päätelmiä kyselylomaketutkimuksen avulla.

Otos on ryhmä havaintoyksiköitä, joita tarkastelemalla yritetään tehdä johtopäätöksiä perusjoukosta. Otos tähtää edustavuuteen, jolloin siinä tulee olla samoja ominaisuuksia samassa suhteessa kuin perusjoukossa. (Uusitalo 1991, 71–72). Tutkimuksessani otosta ei ole mahdollista määrittää, sillä tutkimuksen perusjoukko on kuvitteellinen.

Tutkimukseni aineisto on selkeästi valikoitunutta. Jotta kyselyyn osasi vastata, täytyi huomata kyselylomake Kirkkosanomista, vierailta seurakuntayhtymän internetsivuilla tai kuunnella seurakuntayhtymän tuottamia radio-ohjelmia kerroilla, joissa tutkimusta mainostettiin. Näin joukon valikoitumista ei tunneta eikä tutkimuksen vastaajajoukkoa voida pitää edustavana suhteessa tutkimuksen kuvitteelliseen perusjoukkoon.

Koska tutkimuksen vastaajajoukko ei ole edustava, taustamuuttujiltaan erilaisten väestöryhmien määrälliset keskinäissuhteet tässä aineistossa eivät vastaa niiden suhteellista osuutta kaikista tamperelaisista. Näin tilastollisen analyysin pohjalta ei voida suoraan päätellä, miten esimerkiksi radio-ohjelmien kuuntelu jakautuu eri väestöryhmien kesken. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että kiinnostavat tilastolliset yhteydet selitettäisiin paikallisesti. (Alasuutari 1993a, 27.) Tällä tarkoitan tässä tutkimuksessa sitä, että selitysmallin tulee päteä mahdollisimman hyvin perustana olevaan empiiriseen aineistoon.

3.3.2.8 Kyselyn käsittely

Annoin kyselylomakkeen kaikille kysymyksille ja muuttujille numeroarvon. Koodasin vastaukset näitä numeroarvoja käyttäen Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmaan omaksi tietokannaksi, koska näin tietoja oli helpompi jäsentää ja käsitellä. Tarkistin kaikki koodaukset kertaalleen. Paras tapa tarkistaa koodaukset olisi ollut pyytää jotain toista henkilöä koodaamaan tiedot uudelleen, ja verrata näitä tietoja itse koodaamiin (Schroder, Drotner, Kline & Murray 2003, 268–269). Tähän ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta.

Vastauksia analysoitiin SPSS-ohjelmaa (Statistical Package for Social Sciences) käyttäen. Katsoin SPSS-ohjelman parhaaksi vaihtoehdoksi, sillä se on suunniteltu nimenomaan kvantitatiivisten aineistojen analysointiin. (Metsämuuronen 2000, 3.)

3.3.2.9 Kyselyyn liittyvät ongelmat

Kyselylomakkeen Kirkkosanomissa julkaistussa versiossa oli todennäköisesti liian vähän tilaa avovastauksille. Tämän voi päätellä siitä, että vastaajat olivat vastanneet avoimiin kysymyksiin monesti vain yhdellä tai kahdella sanalla. Sen sijaan internetversion lomakkeessa vastaajilla oli käytössään niin paljon tilaa, kuin heidän vastauksensa vaati. Internetversion kyselylomakkeen avoimin kysymyksiin oli vastattu monesti usealla lauseella.

Kyselyn tuloksia olisi voinut vääristää se, että internetissä kyselyn pystyi täyttämään useampaan kertaan. Vastaaja voisi täyttää lomakkeen useamman kerran esimerkiksi palkinnon toivossa. Tällaista tahallista tuplatäyttöä ei kuitenkaan havaittu kyselylomakkeita koodatessa.

3.3.3 Vastaajat

3.3.3.1 Vastausten määrä

Kyselyyn tuli vastauksia yhteensä 92 kappaletta. Näistä 74 tuli postitse ja 18 internetin kautta. Vastauksista kolme jouduttiin hylkäämään. Hyläytyistä lomakkeista kahdessa ei ollut vastattu annettuihin kysymyksiin ja yksi lomake oli tullut internetin kautta kahdesti.

3.3.3.2 Kato

Lomaketutkimuksissa ei juuri koskaan saada vastauksia kaikilta tutkittavilta. Alkulan ym. (1994) mukaan huolellisesti tehdyissä postikyselyissä kato on 20–30 prosenttia, kun muistutuskirjeitä on lähetetty vähintään kaksi (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 139). Lehdessä ilmestynyt kysely ei ole kuitenkaan yhtä henkilökohtainen kuin postikysely. Näin ollen on todennäköistä, että tutkimuksessani kato on huomattavasti suurempi. Tutkimuksessani kuvitteellisen perusjoukon koko on tuntematon, ja niinpä katoa on mahdoton määritellä.

Alkulan ym. (1994) mukaan katoon vaikuttaa ehkä eniten tutkimuksen aihe ja sen kiinnostavuus (Alkula, Pöntinen & Ylöstalo 1994, 139). Pyrin lisäämään tutkimuksen kiinnostavuutta muokkaamalla kysymykset mielekkäiksi ja konkreettisiksi. Lisäksi houkuttimena oli arvonta. Tutkimuksen aiheen kannalta tärkeämmäksi katsottiin kuitenkin vastausten laatu kuin niiden määrä. Analysoinnin ja jatkotutkimuksen kannalta katsottiin hedelmällisemmäksi vastaukset, jotka tulevat ohjelmien kuuntelijoilta, kuin suuri vastausmäärä. Näin ollen tutkimusta tehdessä luotettiin, että vastauksia tulee tarvittava määrä siten, että ohjelmaa mainostetaan vain seurakunnan tuottamien radio-ohjelmien yhteydessä.

3.4 Kvalitatiivisen tutkimusasetelman rakentaminen

3.4.1 Kvalitatiivisen osan tavoitteet

Määrällisiä kuuntelututkimuksia on hyödynnetty vähän aineistojen jatkoanalyysien tai teoreettisten tutkimusottein (Ruohomaa 1993, 55). Koska tavoitteenani on tarkastella kuuntelua moniulotteisesti, katsoin tärkeäksi analysoida kuuntelua määrällisen tutkimuksen lisäksi laadullisin menetelmin.

Kvalitatiivisen tutkimuksen ja analyysin tarkoitus on pohtia kuuntelua syvemmin, mutta myös tehdä ymmärrettäväksi kvantitatiivisia havaintoja ja antaa niille selityksiä.

Kvalitatiivisen osan ensisijaisena tavoitteena on syventää lomaketutkimuksessa saatuja tuloksia. Halusin keskustella haastateltavien kanssa kyselylomaketutkimuksen tulosten valossa Kirkkokahveella-ohjelman teemoista ja ohjelmaan kohdistetuista toiveista. Tämän lisäksi tavoitteenani oli keskustella haastateltavien kuuntelutottumuksista, ohjelmien sisällöistä, seurakuntayhtymän ohjelmatiedotuksesta ja ohjelmien lähetysajankohdasta, ohjelmatoiveista ja uskon merkityksestä. Tavoitteena oli selvittää ja selittää kuuntelua ohjelmakehityksen kannalta arvokkaista näkökulmista. Ajatuksena oli, että mahdollisimman monipuolinen palaute voisi auttaa kehittämään ohjelmia kuuntelijoiden toivomaan suuntaan.

Laadullisen osuuden menetelmäksi valitsin haastattelun, sillä halusin antaa tutkittaville mahdollisuuden ilmaista itseään vapaasti (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35). Haastattelu on myös kustannustehokas ja toisinaan ainut keino, kun halutaan saada tietoja tutkittavien aiemmasta käytöksestä, kokemuksista, henkilön käyttäytymisestä ja motiiveista, uskoista, arvoista ja asenteista (Foddy, 1993,1). Erityisesti halusin varmistaa, että haastateltavat pystyisivät puhumaan myös mahdollisesti aroista aiheista, kuten negatiivisista kuuntelukokemuksista ja uskosta.

Kvalitatiivisen tutkimusotteen mukaan todellisuus on subjektiivinen ja moninainen niin kuin tutkittavat sen kokevat. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tulkintoihin ja toimijoiden näkökulmien ymmärtämiseen. Haastattelussa kohde ja tutkija ovat vuorovaikutuksessa ja näin tutkija on mukana luomassa tutkimaansa kohdetta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 22–23.)

Haastatteluun osallistuvat yksilöt voidaan nähdä sanomien lähettäjinä ja vastaanottajina. Niinpä tilanteelle on tunnusomaista kielen keskeinen merkitys. Huomioin haastateltavien puhettavan yrittäessäni selvittää, miten haastateltavat rakensivat jonkin objektin tai asiantilan merkityksiä. Erityisesti huomioin sanavalinnat, äänenpainot ja tarkkailin myös niin sanottuja rivien välistä huokuvia viestejä. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista raportoinnin kuvaileva luonne, ja pyrin tuomaan aineiston rikkauden esiin analyysissäni. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 24, 49.)

Laadullisen tutkimuksen arviointi perustuu lukijan mahdollisuuteen seurata tutkijan päättelyä. Lisäksi tutkijan tulee noudattaa aineistoa käsitellessä yksiselitteisiä luokittelu- ja tulkintasääntöjä. (Uusitalo 1991, 84.) Analyysiä ja tulkintoja tarkastellessa tulee muistaa, että haastattelutilanteessa luodaan myös uusia ja yhteisiä merkityksiä, joten vastaukset ja analyysi heijastavat myös haastateltavan läsnäoloa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 49).

3.4.2 Teemahaastattelu

3.4.2.1 Teemahaastattelun valinta menetelmäksi

Alun perin ideanani oli hankkia tutkimusmateriaali ryhmähaastattelujen avulla. Ryhmähaastattelun puolesta puhuivat yhteinen teema ja ajatus siitä, että haastateltavat voisivat yhdessä mahdollisesti myös työstää haastattelussa esiin nousseita ideoita (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61). Valitsin kuitenkin yksilöhaastattelun, sillä kuuntelijoiden yhteinen kanta oli jo selvillä, ja halusin selvittää nimenomaan yksilöiden mielipiteitä kyselylomakevastauksien linjoista. Lisäksi huolena oli tieto, että vanhukset eivät ole usein halukkaita osallistumaan ryhmäkeskusteluihin (Hirsjärvi & Hurme 2001, 63).

Hirsjärven ja Hurmeen (2001) tavoin käytän haastattelumuodosta nimeä teemahaastattelu, sillä haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47).

3.4.2.2 Teemahaastattelurungon muokkaaminen

Aihealueet teemahaastattelurunkoon muodostuivat kyselylomakevastauksien perusteella (liite 3). Kuten jo edellä on esitelty, halusin tarkentaa haastatteluissa kyselylomakkeessa kysytyjä kysymyksiä. Sen lisäksi halusin syventää teemoja, jotka nousivat esiin kyselylomakkeen avoimissa vastauksissa. Avoimista vastauksista löytyi paljon eriäviä mielipiteitä, ja ajattelin näiden mielipiteiden syventämisen olevan haastattelun rikkainta antia.

Lähdin liikkeelle siitä, että haastatteluni on puolistrukturoitu. Tällä tarkoitan sitä, että haastattelukysymysten sisältö oli sama kaikille haastateltaville. Annoin itselleni kuitenkin mahdollisuuden vaihdella kysymysten järjestystä ja sanamuotoja tilanteen mukaan. Lisäksi haastateltavat eivät olleet sidottuja vastausvaihtoehtoihin, vaan he saivat vastata omin sanoin.

Tavoitteenani oli muodostaa selviä ja lyhyitä kysymyksiä, jotta vastaaminen olisi haastateltavalle helpompaa. Sekä koko haastattelun alkuun että jokaisen aihealueen alkuun sijoitin laajimmat ja helpoimmat kysymykset, jotta haastateltava kokisi osaavansa vastata ja haastattelu tuntuisi hänestä mielenkiintoiselta. Kysymysten laaja-alaisuus mahdollisti haastateltavan käsitellä aihetta sillä tasolla, millä hän parhaiten kykenee. Lisäksi laaja-alainen kysymys antaa haastateltavalle mahdollisuuden lähestyä aihetta häntä itseään kiinnostavasta näkökulmasta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 68, 107.)

Jaoin haastattelukysymykset kahdeksaan eri aihealueeseen ja ryhmittelin kysymykset Rubin & Rubinia (1996) mukailten (Hirsjärvi & Hurme 2001, 106). Jokaisen aihealueen ensimmäinen kysymys toimi avauskysymyksenä ja johdatteli teemaan. Pääkysymystä seurasi tarkentavia kysymyksiä, joiden tarkoitus oli täydentää vastauksia ja mahdollisesti myös rohkaista haastateltavaa vastaamaan. Jokaisen aihealueen jälkeen varasin myös aikaa mahdollisille jatkokysymyksille, joilla huomioisin haastateltavan esiin nostamat uudet aiheet, näkökulmat tai yksityiskohdat.

3.4.2.3 Haastateltavien valinta

Tavoitteena haastateltavien valinnassa oli mahdollisimman monipuolisen haastatteluaineiston kerääminen. Ensisijaisina valintakriteereinä olivat 1) radion kuuntelua parhaiten erotteleva tekijä eli ikä (Ruohomaa 1993, 54), 2) uskonnollisuuteen mahdollisesti vaikuttava sukupuoli (Niemelä 2003, 187.) ja 3) seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelu ja kuuntelun määrä.

Kyselylomakevastaajat saivat ilmoittaa halukkuutensa mahdolliseen jatkotutkimukseen kyselylomakkeen yhteydessä. Viisi haastateltavista valittiin tästä joukosta. Potentiaalisia haastateltavia oli 20 kappaletta ja heistä kaksi oli miehiä. Käytännössä valitsin haastateltavat niin, että jaoin heidät kymmenen vuoden välien muodostettuihin ikäryhmiin. Heistä valitsin haastateltavat niin, että pyrin saamaan mukaan tasaisesti kaikkien seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien kuuntelijoita.

Kyselylomakkeen täyttäneistä ei löytynyt kuitenkaan yhtään nuorta aikuista, joka olisi ollut halukas haastateltava. Halusin kuitenkin mahdollisimman monipuolisia vastauksia, ja niinpä otin mukaan yhden haastateltavan kyselylomakevastaajien ulkopuolelta.

Haastateltavat muodostivat harkinnanvaraisen näytteen, eivät tilastollisesti pätevää otosta. Päädyin tähän ratkaisuun, koska tilastollisten yleistysten sijasta pyrin ymmärtämään kyselylomakkeen vastauksia syvällisemmin ja etsimään myös uusia näkökulmia ohjelmien kuunteluun. Tilastollinen otos ei olisi ollut luotettava myöskään siksi, että haastateltavat olivat itse ilmoittaneet halukkuutensa haastatteluun, eli he olivat selkeästi valikoituneita.

3.4.2.4 Haastateltavien rekrytointi

Haastateltavien rekrytointi onnistui helposti. Kaikki haastateltavat, joille soitin, suostuivat haastatteluun. Haastateltavat muistivat kyselylomakkeen ja sen, että he olivat olleet kiinnostuneita jatkotutkimuksesta. Minulle riitti, että esittelin itseni, kerroin lyhyesti miksi soitan ja sovin haastatteluajan. Kerroin tarkoituksellisesti mahdollisimman vähän itse tutkimuksesta, jotta vastaukset olisivat validimpeja eikä tietty tutkimuksen tavoite johdattelisi vastaajia (Foddy 1993, 53).

Nuorempaa haastateltavia etsiessäni otin yhteyttä seurakuntien korkeakoulu- ja oppilastyöstä vastaaviin henkilöihin. Heidän kauttaan sana haastattelusta levisi Tampereen alueen yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Heidän lisäksi otin yhteyttä seurakunnan nuorten aikuisten toiminnan koordinaattoriin ja Tampereen yliopiston kristittyjen opiskelijoiden Pilkejärjestön puheenjohtajaan. Tätä kautta minulle ilmoitettiin yksi halukas haastateltava.

Etukäteen pidin hyvänä merkinä sitä, että kaikki haastateltavat olivat itse ilmaisseet halukkuutensa haastatteluun. Näin ajattelin haastateltavilla olevan aidon halun ohjelmien kehittämiseen. Minulla oli sama tunne haastattelutilanteissa. Haastateltavat suhtautuivat kysymyksiini vakavasti ja pohtivat vastauksiaan toisinaan kauankin. Näin minulla oli tunne, että haastateltavat eivät vastanneet vain minun mielikseni. Kappaleessa 5.2.15 pohdin kuitenkin sitä, että haastateltavien vastauksissa esiintyi mahdollisesti halua vastata minua miellyttävällä tavalla.

3.4.2.5 Haastattelutilanne

Toteutin kaksi haastatteluista puhelimitse ja neljä kasvotusten. En olisi halunnut tehdä haastatteluja puhelimesta, sillä teemahaastattelut edellyttävät hyvää kontaktia, jonka pelkäsin jäävän syntymättä puhelimesta (Hirsjärvi & Hurme 2001, 74). Käytännön järjestelyt kuitenkin pakottivat valitsemaan välineeksi puhelimen. Toinen haastateltavista asui Tampereen rajalla. Hän ei itse päässyt tulemaan kaupunkiin eikä hänen kotiinsa päässyt bussilla. Toinen haastateltavista taas oli koko kevään matkoilla. Molemmat näistä haastateltavista ilmaisivat kuitenkin halunsa osallistua tutkimukseen.

Kasvotusten toteutetuissa haastatteluissa annoin haastateltavan valita tapaamispaikan. Kerroin vaihtoehtoja olevan seurakuntayhtymän tilat, haastateltavan koti tai joku kolmas paikka. Ehdoksi asetin, että haastattelupaikan tulee olla rauhallinen. Ajattelin, että jos haastateltava saa valita paikan, hän kokee sen todennäköisesti myös turvalliseksi. Näin hyvän kontaktin synnyttäminen on todennäköisesti helpompaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 74.)

Kaikissa haastatteluissa annoin haastateltavan ehdottaa päivää ja kellonaikaa, jotta haastattelu sopisi mahdollisimman hyvin haastateltavien aikatauluihin.

Haastattelut kestivät 25–50 minuuttia. Erot johtuivat haastateltavien persoonallisuudesta, puheliaisuudesta ja mielipiteiden määrästä. Tarkoituksena oli kaikkien haastateltavien kanssa käydä läpi samat aiheet. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, sillä haastateltavien kuuntelutaustat olivat erilaisia. Näin ollen haastattelut painoutuivat niihin ohjelmiin, joita haastateltava oli kuunnellut. Tein myös itse tarkentavia kysymyksiä sen mukaan, minne haastateltava itse ohjasi haastattelua. Näin toisille haastateltavista esitettiin enemmän ja erilaisia kysymyksiä kuin toisille. En kuitenkaan katsonut tätä ongelmalliseksi, sillä mielestäni haastateltavien kanssa olisi ollut turha puhua aiheista, joista heillä ei ollut mielipidettä.

Nauhoitin kaikki haastattelut. Puhelimella tehtävät haastattelut nauhoitin tietokoneelleni ja kasvotusten tehtävät haastattelut kasettinauhurille. Jos haastateltava vastusteli nauhoittamista, vetosin omaan hataraan muistiini. Itse olin sitä mieltä, että nauhurin käyttö on ehdotonta myös haastateltavan juridisten ja moraalisten oikeuksien kannalta.

Haastattelutilanteessa pyrin esittäytymään mahdollisimman neutraalina tiedonhankkijana. Tilanteissa, jossa minulta vaadittiin kommentointia, tavoitteeni oli näyttäytyä ennemmin kuulijana kuin

seurakuntayhtymän edustajana. Arvelin, että tällä tavalla haastateltavien olisi helpompi antaa negatiivistakin palautetta.

Tavoitteenani oli puhua selvästi ja ymmärrettävästi. Lisäksi vältin tietoisesti akateemisten erityissanojen käyttöä, joiden ymmärtäminen voi olla vaikeaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 68.)

Yritin pitäytyä haastattelutilanteessa kommentoimasta kysymyksiäni tai haastateltavan vastauksia, etten johdattelisi haastateltavaa vastaamaan tietyllä tavalla (Hirsjärvi & Hurme 2001, 109). Toisinaan luonteva kanssakäyminen kuitenkin edellytti mielipidettäni, ja tällöin myös ilmaisin sen. Joissain tapauksissa selvän vastauksen saaminen edellytti myös vastauksen tarkentamista ja neuvottelua. Vaikka teoriassa mikään neuvottelu ei olisi sallittua, katsoin sen välttämättömäksi, jotta voisin käyttää tietoa oikein (Alasuutari 2001, 142). En rajoittanut luonnostaan tulevaa ääntelyä – esimerkiksi hmm, niin ja joo sanoja – sillä näiden on todettu ennemminkin ylläpitävän meneillään olevaa puhetta kuin haittaavan sitä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 117). Lisäksi minun oli helpompi keskittyä haastateltavan puheen sisältöön, kun minun ei tarvinnut tarkkailla koko ajan omaa käyttäytymistäni.

Pyrin teitittelemään kaikkia haastateltavia, elleivät he itse ehdottaneet sinunkauppoja. Käytännössä linjani ei kuitenkaan ollut yhtenäinen. Haastattelunauhoja kuunnellessani huomasin teititelleeni ja sinutelleeni sekaisin. Kukaan haastateltavista ei kuitenkaan puuttunut puhetyyliini.

Haastattelutilanteessa pyrin antamaan tilaa myös hiljaisuudelle, jotta haastateltava voisi rauhassa miettiä ja muotoilla vastauksiaan (Foddy 1993, 37). Varauduin myös ottamaan huomioon aiheet ja yksityiskohdat, joita en ollut listannut haastattelurunkoon, mutta jotka haastateltava mahdollisesti itse nostaisi esiin (Hirsjärvi & Hurme 2001, 69).

3.4.3 Litterointi

Purin haastattelunauhat litteroimalla. Tein litteroinnin mahdollisimman nopeasti haastattelujen jälkeen, jotta haastattelut olisivat vielä itselläni tuoreessa muistissa ja näin litteroinnin laatu paras mahdollinen (Hirsjärvi & Hurme 2001, 185). Pyrin litteroimaan haastattelut sanatarkasti. Tein litteroinnin kuitenkin siinä mielessä valikoiden, että jätin litteroimatta erityisen pitkät kohdat, joissa keskustelu ajautui toisiin

aiheisiin. Tällaisia olivat muun muassa haastateltavien kertomukset omista lapsistaan ja ihmeistä, joita he olivat elämänsä aikana kokeneet.

Koska tutkimuskohteenani ovat ennen kaikkea haastattelujen teemat, en katsonut tarpeelliseksi litteroida äänenpainoja, päällekkäisiä puhumisia ja taukojen kestoja. Huomioin kuitenkin selvästi erottuvat naurut, huokaukset ja tauot.

Kuudesta haastattelusta tuli yhteensä 31 sivua litteraatiota.

4 KYSELYLOMAKEVASTAUKSIEN ANALYYSI

4.1 Radion kuuntelu

Seuraavassa käyn läpi sitä, kuinka paljon ja millaisia kuuntelijoita Jumalanpalveluksella, Kirkkokahveella ja Hengellisen musiikin toivekonsertilla oli.

Kvantifioivassa metodissa tutkija abstrahoituu todellisuudesta sellaisena kuin se luontojaan esittäytyy havaintojen kohteeksi. Tämä edellyttää kuitenkin yleistyksiä ja esioletuksia. Tuloksia analysoitaessa onkin muistettava, että tarkastelu voi tapahtua vain alkuoletuksien ja valitun viitekehyksen taustalla olevan maailmankuvan puitteissa. Lisäksi tutkimustuloksista voidaan tehdä päätelmiä vain pysyen tutkimuksen alussa määritellyllä abstraktiotasolla. (Alasuutari 2001, 47.)

Lisäksi tuloksia arvioitaessa on muistettava, että vastaajat eivät ole välttämättä nähneet kysymyksiä tarkoittamalla tavalla. He ovat vastanneet annettuihin kysymyksiin, mutta he eivät ole eritelleet sitä, miten he ovat kyseisiä ohjelmia kuunnelleet. Tulokset eivät kerro esimerkiksi sitä, onko kuuntelu ollut suunniteltua, onko kuuntelija kuunnellut koko ohjelman tai onko kuuntelija kuunnellut keskittyneesti (Crisell 1986, 193).

Tietyn radio-ohjelman yleisön voidaan ajatella koostuvan erilaisista kuuntelijoista. BBC:n Broadcasting Research Department (1984) kuvaa yleisöä kolmella eri tavalla. Keskimääräinen yleisö tarkoittaa sitä kuuntelijamäärää, jonka ohjelma kerää koko kestopensa aikana. Saavutettu yleisö kuvaa kaikkia niitä kuuntelijoita, jotka ohjelma saavuttaa edes ohimennen kestopensa aikana. Ydinyleisö kuuntelee koko ohjelman. (Crisell 1986, 193–194.)

McQuailin (1983) mukaan yleisö voidaan nähdä massana, yksilöistä koostuvana ryhmänä tai markkinakohteena. Massayleisö on anonymi heterogeeninen joukko, jossa huomio kiinnittyy erityisesti sen kokoon. Massayleisön yksilöt eivät tunne yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yksilöistä koostuva yleisö on olemassa ennen mediaa, se ei synny median luomana. Tähän yleisöön kuuluvat yksilöt ovat valveutuneita, itsetietoisia ja kykenevät toimimaan itsenäisesti. Markkinakohteena yleisö on ennen kaikkea joukko potentiaalisia kuluttajia. (McQuail 1983, 361–363.)

Sama kuuntelija voi eri aikoina kuulua tietyn ohjelman eri yleisöihin (Crisell 1986, 194). Tässä tutkimuksessa lähdän kuitenkin oletuksesta, että vastaajat, jotka ilmoittivat kuuntelevansa ohjelmia, ovat kyseessä olevien ohjelmien ydinyleisöä. Yleisö on ollut siinä mielessä ennen ohjelmia, että kaikkia kuuntelijoita yhdistää todennäköisesti uskonnollisuus tai kiinnostus uskonnollisiin aiheisiin tai musiikkiin. Oletan myös, että yleisö muodostuu valveutuneista ja valikoivista yksilöistä, jotka poimivat juuri seurakuntayhtymän ohjelmat kaikkien kristillisten radio-ohjelmien tarjonnasta. Nämä rajaukset ovat mielestäni välttämättömiä tehdä, jotta tulosten tulkitseminen olisi mielekäästä.

4.2 Vastaajien jakautuminen taustamuuttujien mukaan

4.2.1 Vastaajien sukupuoli

Vastaajista 74 prosenttia (66 kappaletta) oli naisia ja 26 prosenttia (23 kappaletta) miehiä. Tutkimukseeni vastanneiden jakauma on samankaltainen kuin Radio Dein kuuntelijoiden jakauma. Keväällä 2003 Radio Dein kuuntelijoista 63 prosenttia oli naisia ja 37 prosenttia miehiä (Jalonen 2003, 15).

Jakauma on sikäli poikkeava, että miesten ja naisten erot radiokuuntelun välillä ovat olleet useissa radiotutkimuksissa pieniä. Tutkimusten mukaan naiset ja miehet kuuntelevat radiota jokseenkin täsmälleen yhtä paljon, vain eri kanavien osuuksien välillä on pieniä eroja. (Alasuutari 1993, 38.)

Siihen, että vastaajissa oli enemmän naisia kuin miehiä, voi vaikuttaa Kirkkosanomien lukijaprofiili. Kirkkosanomien lukijoista 62 prosenttia on naisia (Taloustutkimus Oy 2004, 8). Koska lehdellä on enemmän naislukijoita, oli odotettavissa, että myös vastauksia tuli enemmän naisilta. Naisten vastausprosentti on kuitenkin suhteessa huomattavasti isompi kuin heidän osuutensa Kirkkosanomien lukijakunnasta joten en usko, että miesten vastausten vähyys on selitettävissä pelkästään pienellä lukijakunnalla.

Naisten ja miesten vastauksien määrällistä eroa voi selittää se, että Suomessa naisten ja miesten uskonnollisuudessa on todettu eroja. Niemelä (2003) on todennut, että suomalaiset naiset harjoittavat

uskontoa niin yksityisesti kuin julkisestikin selvästi miehiä aktiivisemmin, mieltävät itsensä useammin uskonnollisiksi ja uskovat yleisemmin kristinuskon peruskomuksiin. (Niemelä 2003, 187.)

4.2.2 Vastaajien ikä ja sosiaalinen asema

Kyselylomakevastauksista suurin osa tuli ikäryhmästä 55–64-vuotiaat. Kaksi vastaajista ei ollut ilmoittanut ikäänsä. Innokkaimmin ovat vastanneet yli 65-vuotiaat, jotka muodostavat Kansallisen Radiotutkimuksen mukaan myös Radio Dein suurimman kuuntelijaryhmän (Jalonen 2003, 15).

Ikäryhmä	Lukumäärä	% vastaajista
15-24	6	7
25-34	7	8
35-44	10	11
45-54	10	11
55-64	24	28
65-74	15	17
75-84	11	13
85+	4	5
Yhteensä	87	100

TAULUKKO 1. Vastaajien jakautuminen ikäryhmittäin.

Vastaajista suurin osa oli eläkeläisiä. Kansallisen Radiotutkimuksen mukaan 44 prosenttia Radio Dein kuuntelijoista keväällä 2003 oli eläkeläisiä (Jalonen 2003, 16).

Sosiaalinen asema	Lukumäärä	% vastaajista
opiskelija	7	8
työssä	29	32
en ole töissä	6	7
kotiäiti / koti-isä	1	1
eläkkeellä	46	52
Yhteensä	89	100

TAULUKKO 2. Vastaajien jakautuminen sosiaalisen aseman perusteella.

Yli 55-vuotiaiden ja eläkeläisten iso edustus kyselylomakkeisiin vastanneissa voi selittyä uskonnollisuuden eroilla, joiden on todettu olevan suuria eri ikäryhmien välillä. Uskonnolla ei yleensä ole nuorten elämässä yhtä vahvaa asemaa kuin vanhempien elämässä. World Values 2000 -tutkimuksen mukaan 79 prosenttia yli 65-vuotiaista suomalaisista piti itseään uskonnollisena. 50–64-vuotiailla vastaava luku oli 68 prosenttia. Sen sijaan alle 25-vuotiailla vastaava luku oli vain 37 prosenttia. Saman tutkimuksen mukaan yli 65-vuotiaat myös kävivät aktiivisemmin kirkossa ja osallistuivat useammin uskonnollisiin tilaisuuksiin kuin heitä nuoremmat. (World Values Survey 2000: Suomen aineisto.)

Gallup Ecclesiastica 1995 -kyselytutkimuksen mukaan hengellisiä radio-ohjelmia seuraavat eniten yli 65-vuotiaat. Heistä kolme neljänestä ilmoittaa seuraavansa hengellisiä tai uskonnollisia radio-ohjelmia vähintään kerran kuukaudessa. Aktiivisimmat kuuntelijat osallistuvat myös ahkerimmin jumalanpalveluksiin. (Gallup Ecclesiastica 1995.) Koko väestöstä hengellisiä tai uskonnollisia ohjelmia ilmoitti kuuntelevansa radiosta vähintään kerran viikossa 10 prosenttia suomalaisista, 14 prosenttia vähintään kerran kuukaudessa ja 15 prosenttia vähintään kerran vuodessa. (Gallup Ecclesiastica 1999.)

4.2.3 Vastaajien postinumerojakauma

Jaoin vastaajat postinumeroiden perusteella neljään alueeseen; keskusta (33100, 33200, 33210, 33180, 33230), Länsi-Tampere (33240, 33250, 33270, 33300, 33330, 33340, 33310, 33420, 33400, 33410), Itä-Tampere (33500, 33520, 33530, 33540, 33560, 33580, 33610, 33680, 33700, 33710, 33720, 33730, 33800, 33820, 33840, 33850, 33900, 34240, 34260, 34270) ja muut.

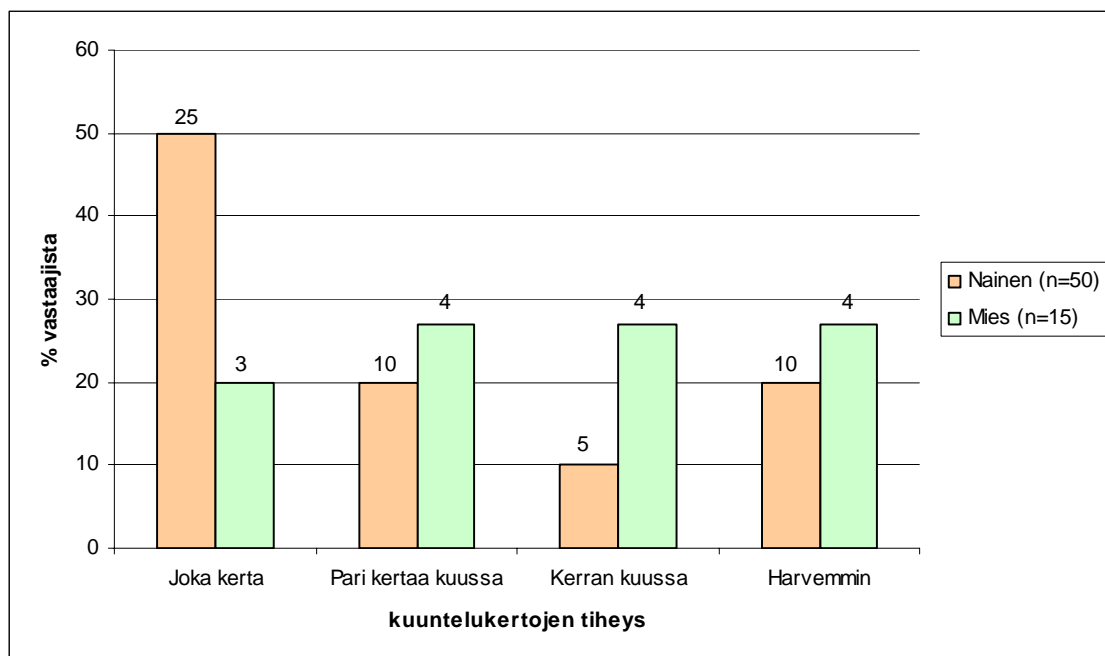
Postinumeroalue	Lukumäärä	% vastaajista
Keskusta	24	27
Länsi-Tampere	10	11
Itä-Tampere	47	53
Muut	5	6
Ei tietoa	3	3
Yhteensä	89	100

TAULUKKO 3. Vastaajien jakautuminen postinumerojen perusteella.

Vastaukset jakaantuivat varsin tasaisesti eri postinumeroalueiden kesken. Eniten vastauksia tuli Itä-Tampereelta. Vastauksia tuli kuitenkin kaikkialta Itä-Tampereelta, eikä vastauksissa ollut huomattavissa juurikaan keskittyviä. Koska alueiden väliset erot eivät olleet merkittäviä, en katsonut mielekkääksi analysoida aluejakaamaa.

4.3. Ohjelmien kuuntelutiheydet

4.3.1 Jumalanpalveluksen kuuntelu

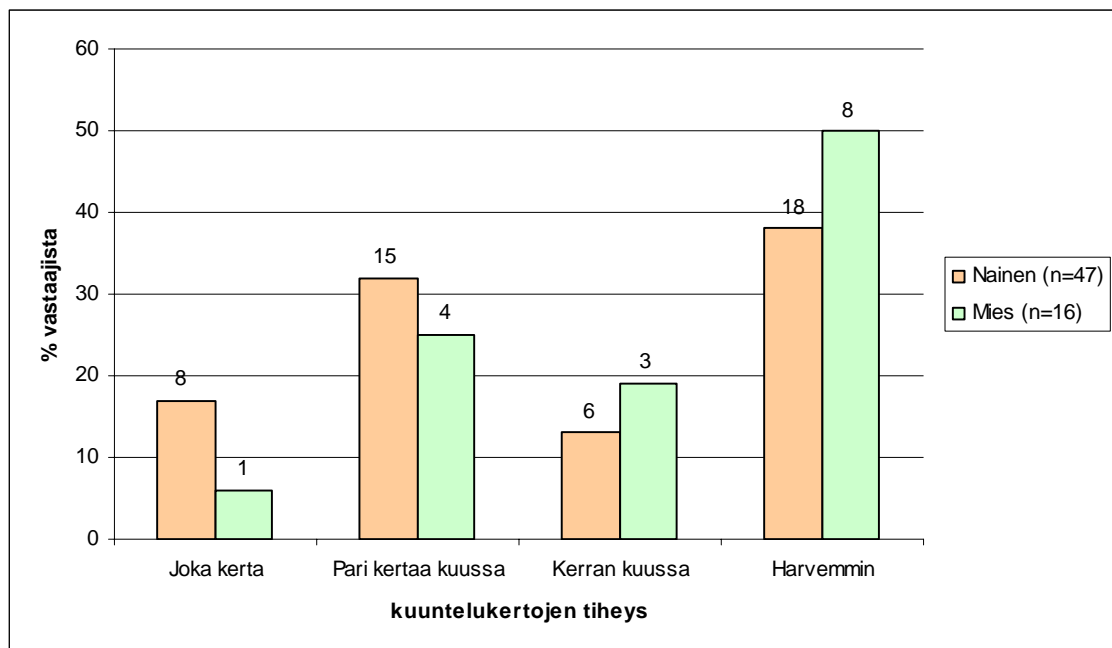
KUVIO 1. Jumalanpalveluksen kuuntelu (n=65).

Suosio. Ohjelmaa kuunnelleista naisista 80 prosenttia ja miehistä 20 prosenttia kuuntelee Jumalanpalveluksen vähintään kerran kuussa (kuvio 1). Seurakuntayhtymän tuottamista radio-ohjelmista Jumalanpalvelus on selvästi kuunnelluin. Radiojumalanpalvelus näyttää säilyttäneen suosionsa läpi vuosikymmenien verrattuna muihin hengellisiin ohjelmiin (esim. Vesisenaho 1970, 27; Kääriäinen, Niemelä & Salonen 2000, 175). Kaikista vastaajista 24 prosenttia ei kuuntele koskaan Jumalanpalvelusta.

Kuuntelijoiden sukupuoli. Naiset kuuntelevat useammin Jumalanpalvelusta kuin miehet. Naiset ovat kuunnelleet jumalanpalveluksia enemmän kuin miehet myös aiemmissa radiojumalanpalveluksia käsittelevissä tutkimuksissa (esim. Vesisenaho 1970, 29; Lindqvist 1973, 38; Huotari 1977, 10; Bäckman, Heino & Mäkeläinen 1981, 260).

Kuuntelijoiden sosiaalinen asema. Suurin osa jumalanpalveluksen aktiivikuunteliijoista on eläkeläisiä. Lähes puolet kuunteliijoista on ollut yli 65-vuotiaita myös aiemmissa radiojumalanpalveluksia käsittelevissä tutkimuksissa (esim. Huotari 1977, 10).

4.3.2 Kirkkokahveilla-ohjelman kuuntelu

KUVIO 2. Kirkkokahveilla-ohjelman kuuntelu (n=63).

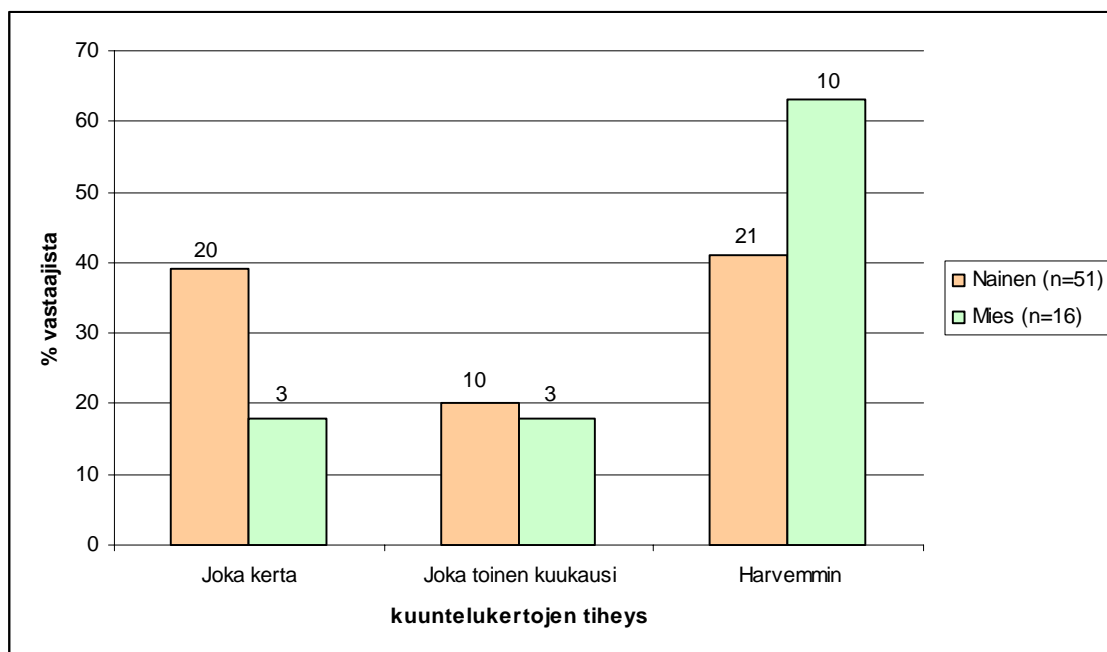
Suosio. Ohjelmaa kuunnelleista naisista 62 prosenttia ja miehistä 50 prosenttia kuuntelee Kirkkokahveilla-ohjelmaa vähintään kerran kuussa (kuvio 2). Kaikista vastaajista 25 prosenttia ei kuuntele koskaan Kirkkokahveilla-ohjelmaa.

Kuuntelijoiden sukupuoli. Naiset ovat miehiä ahkerampia Kirkkokahveella-ohjelman kuuntelijoita. Huotari (1977) totesi tutkimuksessaan, että jumalanpalvelusta kuuntelevat naiset kuuntelevat todennäköisemmin kuin miehet myös muita radion uskonnollisia ja kirkollisia ohjelmia (Huotari 1977, 24). Tämä näkyy myös tutkimuksessani. Kirkkokahveella-ohjelma tavoittaa enemmän Jumalanpalvelusta kuunnelleita naisia kuin miehiä.

Kuuntelijoiden sosiaalinen asema. Suurin osa vastaajista, jotka ilmoittivat kuuntelevansa Kirkkokahveella-ohjelman joka kerta, oli eläkeläisiä. Huotari (1977) totesi radion muiden uskonnollisten ja hengellisten ohjelmien kuuntelijakunnan olevan nuorempaa kuin jumalanpalveluksen ja kiinnostavan eniten 45–64-vuotiaita. Myös tutkimuksessani Kirkkokahveella-ohjelman kuuntelijakunta on nuorempaa kuin Jumalanpalveluksen.

Tämä johtuu siitä, että yli 65-vuotiaat eläkeläiset kuuntelevat huomattavasti vähemmän Kirkkokahveella-ohjelmaa kuin Jumalanpalvelusta. Myös Huotarin tutkimuksessa jumalanpalvelusta seuraavaan hengellisen ohjelman kuuntelusta luopuivat suhteessa eniten eläkeläiset (Huotari 1977, 23–24).

4.3.3 Hengellisen musiikin toivekonsertin kuuntelu

KUVIO 3. Hengellisen musiikin toivekonsertin kuuntelu (n=67).

Suosio. Ohjelmaa kuunnelleista naisista 39 prosenttia ja miehistä 18 prosenttia kuuntelee Hengellisen musiikin toivekonsertin joka kerta eli kerran kuussa (kuvio 3). Kaikista vastaajista 22 prosenttia ei kuuntele koskaan toivekonserttia.

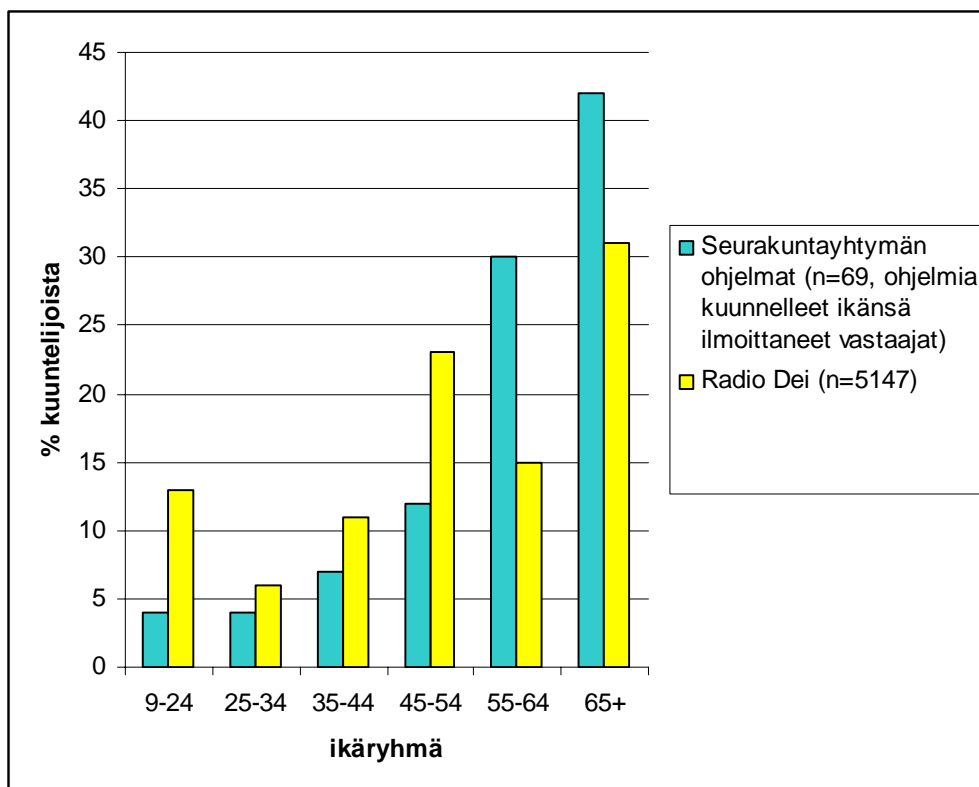
Huotarin (1977) mukaan hengellisen musiikin kuuntelu oli vuosina 1970–1975 hieman suosittumpaa kuin uskonnollisten ajankohtaisohjelmien seuraaminen (Huotari 1977, 25). Tutkimukseni perusteella on vaikea sanoa onko suuntaus sama seurakuntayhtymän ohjelmissa, sillä Kirkkokahveilla-ohjelman ja Hengellisen musiikin toivekonsertin eri lähetystiheydet tekevät vertaamisen vaikeaksi.

Kuuntelijoiden sukupuoli. Suurin osa vastaajista, jotka ilmoittivat kuuntelevansa ohjelmaa joka kerta, oli naisia. Myös Huotari (1977) totesi, että hengellistä musiikkia kuuntelevat enemmän naiset kuin miehet (Huotari 1977, 25). Suhteellisesti miespuolisia kuuntelijoita löytyi kuitenkin enemmän kuin Jumalanpalveluksen tai Kirkkokahveilla-ohjelman kuuntelijoista.

Kuuntelijoiden sosiaalinen asema. Suurin osa Hengellisen musiikin toivekonsertin aktiivikuuntelijoista oli eläkeläisiä. Suhteellisesti kuuntelijoista löytyi kuitenkin enemmän työssäkäyviä

kuin Jumalanpalveluksen tai Kirkkokahveilla-ohjelman kuuntelijoista. Näin oli myös Huotarin (1977) tutkimuksessa. Hänen mukaan hengellistä musiikkia kuunteli eniten 45–69-vuotiaat. Sen sijaan eläkeläiset eivät kuunnelleet hengellistä musiikkia yhtä aktiivisesti kuin puhuttuja hartausohjelmia. (Huotari 1977, 25.)

4.3.4 Seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien ja Radio Dein kuuntelijaprofiili

KUVIO 4. Seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien ja Radio Dein kuuntelijaprofiili (Jalonen 2003,41).

Seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien ja Radio Dein kuuntelijoiden kuuntelijaprofiilit eroavat jonkin verran toisistaan. Molempien kanavien suurin kuuntelijaryhmä on yli 65-vuotiaat. Seurakuntayhtymän toiseksi suurin kuuntelijaryhmä on 55–64-vuotiaat, kun taas Radio Dein vastaava kuuntelijaryhmä on 45–54-vuotiaat. Huomattavia eroja löytyy myös alle 34-vuotiaista kuuntelijoista.

Alle 34-vuotiaat eivät juurikaan kuuntele seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia, mutta muodostavat huomattavan osan Radio Dein kuuntelijoista.

Eroihin ei välttämättä ole yhtä yksiselitteistä syytä. Voi olla, että Radio Dein ohjelmisto miellyttää laajempaa kuuntelijakuntaa kuin seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat. Syytä voitaneen kuitenkin hakea myös tämän tutkimuksen kadosta ja epäedustavuudesta. Kansallisessa Radiotutkimuksessa aineisto painotetaan matriisipainotuksella alueen, iän ja sukupuolen mukaan. Näin varmistetaan, että jokainen havainto saa havainnon merkitsijän mukaisen painon aineistossa. Painotus korjaa myös vinoumat alueen, ikäryhmän ja sukupuolen mukaan. (Finnpanel Oy.) Tätä voitaneen pitää yhtenä syynä niihin eroihin, joka vallitsevat verrattaessa tutkimusten ikäryhmiä keskenään.

4.4 Kirkkokahveella-ohjelmaan liittyvät väittämät

4.4.1 Väittämät laadun kuvaajina

Kyselylomakkeessa esitettiin vastaajille neljä väittämää Kirkkokahveella-ohjelman sisällöstä. Nämä olivat 'Kirkkokahveella-ohjelman aiheet ovat ajankohtaisia', 'liittyvät ihmisen arkeen', 'ovat mielenkiintoisia' ja 'ohjelman sisältö on riittävän hengellinen'. Väittämien avulla haluttiin tarkemmin kartoittaa sitä, mitä mieltä vastaajat ovat kyseisestä ohjelmasta. Näillä väitteillä haluttiin mitata erityisesti ohjelman sisäistä laatua, millä viitataan sekä ohjelman sisältöön että kuulijakokemukseen (Nukari & Ruohomaa, 1997, 27).

Nämä Kirkkokahveella-ohjelman laatua mittaavat väitteet ovat hankalia sikäli, että kyselyssä ei eritelty sitä, mitä sanat 'ajankohtainen', 'arki', 'mielenkiintoinen' ja 'hengellinen' tässä yhteydessä täsmälleen ottaen tarkoittavat. Ongelma syntyy myös siitä, että esioletuksena ohjelman ajatellaan olevan paras mahdollinen, kun sen aiheet ovat ajankohtaisia, ne liittyvät ihmisen arkeen, ne ovat mielenkiintoisia ja riittävän hengellisiä. Vastauksista ei käy ilmi, allekirjoittavatko vastaajat nämä esioletukset. Arvosidonnaisten vaihtoehtojen ongelma on se, että vastaanottajien tavoitteet ja odotukset eivät välttämättä ole samanlaisia, kuin ohjelman tuottajien. On hyvin mahdollista, että yleisön kriteeristö olisi toinen, sillä yleisön laatukäsitykset syntyvät vastaanottokokemuksessa. Vastaanottokokemukseen

taas ei sisälly yksinomaan ohjelmaan liittyviä piirteitä, vaan siihen vaikuttaa myös esimerkiksi aika ja paikka. (Nukari & Ruohomaa 1997, 26–27, 29.)

Laatukriteerit tulee kuitenkin määrittää sen mukaan, minkä tyyppiseen kuunteluun ohjelma on erityisesti tarkoitettu. Kirkkokahveella-ohjelma on sikäli perinteinen ohjelma, että se lähetetään omalla otsikolla ja se on tietynä aikana ilmestyviä itsenäinen kokonaisuus. Näin ollen voidaan olettaa, että myös ohjelman kuuntelu on perinteistä kuuntelua, eli kuuntelu on keskittynyttä, ja kuuntelija pysähtyy vastaanottimen äärelle. (Nukari & Ruohomaa, 1997, 29–30, 44.)

Kirkkokahveella-ohjelman sisältö on suurimmaksi osaksi puhetta. Sen lisäksi oletan edellä esitellyin perusteluin kuuntelijoiden kuuntelevan sitä keskittyneesti. Näin ollen ohjelman laadukkuutta on mielestäni perusteltua mitata ohjelman sisältöön liittyvillä väittämillä. Tämän lisäksi lomakkeessa oli mahdollisuus antaa ohjelmasta palautetta omin sanoin.

Ohjelman laatua koskevia väittämiä tarkasteltaessa tulee huomioida, että vastaajien käsitykseen ohjelman laadusta vaikuttavat itse ohjelman sisällön lisäksi useat eri tekijät. Näitä voivat olla esimerkiksi lähetysaika tai muiden radiokanavien ohjelmisto. Näin ollen voisi olla mahdollista, että tarkemmin vastaajien oloihin perehtymällä vastauksien tulkinnoista tulisi erilaisia. Lisäksi tulee muistaa, että laadun merkitys vaihtelee jatkuvasti ja se on erilainen ajanjaksosta riippuen. Onkin mahdotonta sanoa, ovatko vastaukset vastaajan mielipide esimerkiksi koko vuoden ohjelmistosta vai viimeksi tulleesta lähetyksestä. (Alkula, Pöntinen & Ylötaalo 1994, 121; Nukari & Ruohomaa 1997, 22.)

4.4.2 Vastaajien mielipiteiden jakautuminen väittämäkohtaisesti

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Eri mieltä	yht.
Ajankohtaisuus	31	50	15	2	2	100 %
Arkeen liittyminen	40	37	18	2	3	100 %
Mielenkiintoisuus	34	40	21	3	2	100 %
Hengellisyys	42	36	16	3	3	100 %

TAULUKKO 4. Vähintään harvemmin kuin kerran kuussa (n=63) Kirkkokahveella-ohjelmaa kuunnelleiden mielipiteiden jakautuminen ohjelmaa koskevien väittämien osalta.

Kaikkien Kirkkokahveella-ohjelmaan liittyvien väittämien vastausjakaumat olivat hyvin samankaltaisia. Kaikkien väittämien kohdalla vastaajista vähintään 30 prosenttia ilmoitti mielipiteekseen 'samaa mieltä' tai 'jokseenkin samaa mieltä' -vastausvaihtoehdon.

Yhteenvedona voidaan sanoa, että Kirkkokahveella-ohjelmaa pidettiin riittävän hengellisenä ja ohjelma-aiheiden katsottiin liittyvän ihmisen arkeen. Sen sijaan ohjelman aiheiden ajankohtaisuudesta suurin osa oli 'jokseenkin samaa mieltä'. Ohjelma-aiheiden mielenkiintoisuus jakoi myös vastaajien mielipiteitä. Suurin osa vastaajista oli väittämän kanssa 'jokseenkin samaa mieltä' ja viidesosa vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään.

4.4.7 Kirkkokahveella ohjelmaan liittyvien väittämien puuttuvat tiedot

Väittämästä riippuen 17–21 prosenttia vastaajista ei vastannut Kirkkokahveella-ohjelmaan liittyviin väittämiin ollenkaan. Tähän voi olla useita syitä. Kyselylomakkeen taitto oli ahdas ja väittämät lueteltiin lomakkeessa allekkain. Vastausvaihtoehtojen selitykset oli kirjattu auki vain kerran ennen ensimmäistä väittämää (katso liite 1). Taittoratkaisu oli innovatiivinen ja osa vastaajista ei ehkä ymmärtänyt, miten väittämiin olisi kuulunut vastata. Osa vastaajista taas ei ollut kuunnellut ikinä Kirkkokahveella-ohjelmaa. He kokivat ehkä turhaksi vastaamisen, koska heillä ei ollut aiheesta mielipidettä.

4.5 Avoimet kysymykset

4.5.1 Kirkkokahveella-ohjelman hyvät puolet

Avoimeen kysymykseen Kirkkokahveella-ohjelman hyvistä puolista vastasi 47 vastaajaa eli 53 prosenttia vastaajista. Joissain vastauksissa oli mainittu yksi asia, joissain useita.

Jaoin vastaukset yhteentoista luokkaan. Nämä luokat ovat 1) monipuolisuus, 2) ajankohtaisuus, 3) toimittajat, 4) mielenkiintoisuus, 5) keskustelu ja haastattelu, 6) ihmisläheisyys, 7) luontevuus, 8) ohjelma kokonaisuutena, 9) lähetyssajankohta, 10) hengellisyys ja 11) jokin muu.

Ohjelma sai eniten kiitosta monipuolisuudesta ja ajankohtaisuudesta. Vastaajien mukaan monipuolisen ohjelmasta tekivät aiheet, juontajien ideat, haastattelut ja uusiin elämäntilanteisiin tutustuminen.

Monissa vastauksissa mainittiin, että ohjelman aiheet olivat ajankohtaisia. Yksi vastaajista määritteli, että ohjelma on ajankohtainen juuri hänelle.

Kolmanneksi eniten kiitosta saivat toimittajat. Heitä keuhuttiin luonteviksi, hyviksi, idearikkaiksi, ammattitaitoisiksi ja selkeä-äänisiksi. Lisäksi yksi vastaajista piti hyvänä puolena sitä, että ohjelmalla on monta toimittajaa.

Ohjelman mielenkiintoisuus huomioitiin vastauksissa neljänneksi usein. Vastaajat pitivät ohjelman aiheita, ihmisiä ja ilmapiiriä mielenkiintoisena.

Keskustelu ja haastattelu, ihmisläheisyys, luontevuus, ohjelma kokonaisuutena ja lähetysajankohta saivat kaikki yhtä monta ruusua. Keskusteluita ja haastatteluita pidettiin mielenkiintoisina, persoonallisina ja ajatuksia herättävinä. Ihmisläheisyys-kohtaan laskin vastaukset, joissa oli kiitelty aiheiden arkisuutta ja liittymistä tavallisen ihmisen arkeen. Ohjelman ilmapiiriä ja henkeä keuhuttiin vastauksissa luontevaksi. Vastauksissa, joissa ohjelma sai kiitosta kokonaisuutena, vastaajat eivät olleet eritelleet vastauksiaan tarkemmin. Ohjelman lähetysajankohtaa pidettiin hyvänä ja sopivana. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että ohjelman lähetysajankohta on hyvä, koska ohjelma lähetetään jumalanpalveluksen jälkeen.

Kolmessa vastauksessa hengellisyyttä pidettiin ohjelman tärkeimpänä puolena ja hengellisyyden tasoa sopivana. Vastaajat olivat mielissään, että ohjelmassa puhutaan evankeliumin sanomasta.

Vastauksia, jotka eivät kuulu mihinkään luokkaan, oli muutama kappale. Näissä vastauksissa keuhuttiin muun muassa tutuksi tulleiden laulujen soittamista ja hengellisten tilaisuuksien mainostamista.

4.5.2 Kirkkokahveella-ohjelman huonot puolet

Avoimeen kysymykseen Kirkkokahveella-ohjelman huonoista puolista vastasi 31 vastaajaa eli 35 prosenttia vastaajista. Joissain vastauksissa oli mainittu yksi asia, joissain useita.

Jaoin vastaukset yhdeksään luokkaan. Nämä luokat ovat 1) ei mikään, 2) aiheet, aiheiden yksipuolisuus, 3) tiedotus, 4) ajankohta, 5) liian hengellinen, 6) liian lyhyt, 7) ei tarpeeksi ihmisläheinen, 8) kuuluvuus ja 9) jokin muu.

Eniten vastauksia tuli ei mikään -luokkaan. Vastaajat olivat sitä mieltä, että ohjelmassa ei ollut mitään parantamisen varaa.

Eniten moitteita saivat ohjelman aiheet. Aiheet olivat vastaajien mielestä yksipuolisia, pitkästyttäviä, osa asiaan kuulumattomia eikä aiheita käsitelty tarpeeksi tiiviisti.

Seuraavaksi eniten moitteita sai tiedotus. Osa vastaajista ei tiennyt ohjelmien olemassaolosta ja osa kaipasi lisää ohjelmatietoja. Yksi vastaajista toivoi, että ohjelma-aiheet käytäisiin läpi jokaisen lähetyksen alussa.

Ohjelman ajankohta, liika hengellisyys ja liian lyhyt kesto saivat kaikki yhtä monta risua. Sekä sunnuntain että maanantain lähetystä toivottiin siirrettäväksi ilta-aikaan. Yksi vastaajista toivoi, ettei ohjelmia lähetettäisi peräkkäin, jotta ne jaksaisi kuunnella paremmin. Kolmessa vastauksessa ohjelmaa pidettiin hiukan liian hengellisenä. Yhtä monessa vastauksessa kritisoi ohjelman kestoa. Ohjelma oli vastaajista liian lyhyt. Yksi vastaajista mainitsi, että keskusteluille jäi liian vähän aikaa.

Kahdessa vastauksista toivottiin lisää ihmisläheisyyttä ja erityisesti keskusteluja tavallisten ihmisten kanssa. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että ohjelmassa haastateltiin liikaa jo kirkon piirissä olevia ihmisiä. Yhdessä vastauksista mainittiin ohjelman heikko kuuluvuus. Vastauksia kohtaan jokin muu tuli muutama. Näissä vastauksissa ei ollut vastattu annettuun kysymykseen.

4.5.3 Toiveet

Avoimeen kysymykseen, jossa kysyttiin vastaajien toiveita seurakuntayhtymän tuottamista ohjelmista, vastasi 59 vastaajaa eli 66 prosenttia vastaajista. Joissain vastauksissa oli mainittu yksi toive, joissain useita.

Jaoin vastaukset kahteentoista luokkaan. Nämä luokat ovat 1) yksittäinen teematoive, 2) ajankohtaisuus, 3) arkisia asioita, arjen ja uskonnon yhdistäminen, 4) monipuolisuus, 5) lisää ohjelmia, 6) näin on hyvä, 7) kriittisyys ja särmä, 8) ihmisläheisyys ja avoimuus, 9) erilaista musiikkia, 10) tiedotus, 11) eri ajankohta ja 12) jokin muu.

Suurin osa toiveista oli yksittäisiä teematoiveita. Tällaisia toiveita olivat muun muassa toiveet lain ja evankeliumin yhdistämisestä sekä erilaisten harrastusten ja seurakunnan toiminnan käsittelystä ohjelmissa. Lisäksi ohjelmiin toivottiin esirukousta, tietoa, keskustelua ja henkilöhaastatteluja yhdistettynä haastateltavien mielimusiikkiin. Yksi vastaajista toivoi, että Herran siunaus voitaisiin lähettää nauhalta, jos jumalanpalveluksen lähettäminen joudutaan lopettamaan kesken.

Seuraavaksi eniten ohjelmilta toivottiin ajankohtaisuutta. Ohjelmien aiheiden toivottiin olevan ajankohtaisempia ja yhdessä vastauksista ajankohtaisuus määriteltiin uutismaisuudeksi.

Kolmanneksi useinten vastaajien toiveissa esiintyi arkisuus ja arjen ja uskon yhdistäminen, monipuolisuus ja ohjelmien määrä. Vastaajat toivoivat ohjelmissa tuotavan uskoa arjen keskelle ja käsiteltävän tavallisen ihmisen arkielämään liittyviä teemoja. Yhtä monessa vastauksessa toivottiin ohjelmien olevan monipuolisempia. Yhdessäkään vastauksessa ei kuitenkaan määritelty, mitä vastaaja tarkoitti monipuolisuudella.

Ohjelmia toivottiin enemmän ja toiveissa oli myös erilaisia ohjelmia. Jumalanpalvelus toivottiin radioitavan kotikirkosta ja eri-ikäisille toivottiin omia ohjelmia. Hengellistä musiikkia ja esimerkiksi kuorojen taltiointeja toivottiin enemmän.

Viidessä vastauksessa vastaajat kokivat, että näin on hyvä, eivätkä he osanneet esittää toivomuksia. Yhdessä vastauksessa toivottiin, että mikään ei muuttuisi.

Seuraavana vastaajien toiveissa oli kriittisyys ja särmä sekä ihmisläheisyys ja avoimuus. Neljässä vastauksista toivottiin kriittisyyttä, selkeitä kannanottoja, särmää ja nuorekkuutta. Samoin ihmisläheisyyttä, avoimuutta ja suvaitsevuuutta toivottiin neljässä vastauksessa.

Kolmessa vastauksessa toivottiin erilaista musiikkia. Musiikin toivottiin olevan iloista, nuorekasta, nuorille sopivaa, laadukasta ja hengellistä.

Viimeisenä toive-vastauksista löytyi tiedotus ja eri ajankohta. Vastaajat toivoivat ohjelmien ohjelmatietoja ja lisää informaatiota ohjelmista esimerkiksi Kirkkosanomin. Ajankohdaksi toivottiin aamun sijasta iltaa.

Vastauksia kohtaan jokin muu tuli muutama. Näissä vastauksissa ei ollut vastattu annettuun kysymykseen.

5 TEEMAHAASTATTELUAINEISTON ANALYYSI

5.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelin neljää naista ja kahta miestä. Selvyyden vuoksi käytän naisista lyhenteitä N1, N2, N3 ja N4 ja miehistä lyhenteitä M1 ja M2. Seuraavassa käyn läpi tarkemmin haastateltavien taustat.

Haastattelin puhelimitse vuonna 1936 syntynyttä eläkkeellä olevaa naista, josta käytän lyhennettä N1. Hän oli kuunnellut seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia siitä lähtien, kun niiden lähettäminen aloitettiin Moreenissa. Hän kuunteli Jumalanpalveluksen ja Hengellisen musiikin toivekonsertin joka kerta ja Kirkkokahveilla-ohjelman pari kertaa kuussa. Lisäksi hän kuunteli Radio Deitä.

Usko oli ollut tärkeä asia N1:lle lapsuudesta lähtien. Hän olisi mielellään ottanut osaa seurakunnan tapahtumiin, mutta se oli hänelle vaikeaa liikuntaesteiden vuoksi. Haastattelun tunnelma oli lämmin, ja N1 vastaili kysymyksiin selvästi mielellään. Hän koki sekä seurakuntayhtymän tuottamat radio-ohjelmat että tutkimukseni erityisen tärkeiksi.

Haastattelin puhelimitse myös vuonna 1947 syntynyttä työssäkäyvää naista. Käytän hänestä lyhennettä N2. N2 oli kuunnellut seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia parin vuoden ajan. Kuten N1, hän kuunteli Jumalanpalveluksen ja Hengellisen musiikin toivekonsertin joka kerta, Kirkkokahveilla-ohjelman pari kertaa kuussa. N2 olisi kuunnellut mielellään enemmän hengellisiä radio-ohjelmia, mutta hän ei ollut löytänyt muita häntä miellyttäviä ohjelmia kuin Yle Radio 1:n aamu- ja iltahartauden.

N2 kuvaili itseään ”lapsenuskoisesti syvästi kristityksi”. Hän osallistui paljon erilaisiin seurakunnan tapahtumiin. N2:ta oli helppo haastatella. Haastattelun tunnelma oli avoin ja haastateltava puhui paljon myös oma-aloitteisesti. Hänellä oli vahvoja mielipiteitä ja paljon ideoita.

Haastattelin vuonna 1947 syntynyttä eläkkeellä olevaa naista kasvotusten pienessä kahvilassa. Käytän hänestä lyhennettä N3. Hän oli kuunnellut seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia useamman vuoden ajan. Hän kuunteli ohjelmia epäsäännöllisesti, Jumalanpalvelusta ja Kirkkokahveilla-ohjelmaa kerran

kuussa, Hengellisen musiikin toivekonserttia joka toinen kuukausi. Sen sijaan Radio Deitä hän kuunteli omien sanojensa mukaan koko ajan.

Uskon N3 määritteli jokapäiväiseksi arkiseksi elämäksi, joka koostui pienistä asioista. N3 kävi harvakseltaan kirkossa ja muissa seurakunnan tapahtumissa. Hän puhui mielellään kuuntelusta ja uskosta, mutta hänellä ei ollut yhtä varmoja mielipiteitä kuin kahdella edellisellä haastateltavalla.

Neljäs haastateltavani oli vuonna 1981 syntynyt työssäkäyvä nainen. Käytän hänestä lyhennettä N4. Tavoitin hänet seurakuntayhtymän Nuorten aikuisten -sähköpostilistan välityksellä. N4 löysi seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat sattumalta reilu vuosi sitten. Ohjelmista hän kuunteli vain Jumalanpalvelusta, jonka kuuntelutiheydeksi hän arvioi pari kertaa kuussa. Seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien lisäksi hän kuunteli jumalanpalveluksia ja hartausohjelmia Yle Radio 1:ltä. Hän kävi toisinaan kirkossa ja kuului kirkkokuoroon. Usko oli hänelle ehdottoman tärkeä asia.

Kävin N4:n kanssa haastattelurunkoa läpi hieman muokaten. Painotin haastattelua erityisesti siihen, minkälaisia toiveita ja odotuksia hänellä oli seurakuntayhtymän tuottamille ohjelmille. Haastattelu sujui mielestäni erityisen hyvin. Haastattelun tunnelma oli avoin, ja keskustelimme haastateltavan kanssa aiheesta reilun tunnin vielä itse haastattelun päätyttyä.

Ensimmäinen miespuolinen haastateltavani oli syntynyt vuonna 1946. Hän ei ollut tällä hetkellä mukana työelämässä terveytensä takia. Käytän hänestä lyhennettä M1. Kyselylomakkeessa hän ilmoitti kuuntelevansa kaikkia seurakuntayhtymän ohjelmia. Haastattelussa hän kuitenkin kertoi kuuntelevansa vain Hengellisen musiikin toivekonserttia, jota hän kuunteli harvemmin kuin joka toinen kuukausi. Hän ei kuunnellut hengellisiä ohjelmia myöskään muilta kanavilta, mutta seurasi aktiivisesti seurakunnan tapahtumia.

Oman uskon määrittelemisen oli M1:lle hankalaa. Hän uskoi ja turvautui ”yläkertaan” ja näki omassa elämässä tapahtuneen varjelusta. Hän ei kuitenkaan kokenut itseään ”aktiiviuskovaiseksi”, vaan määritteli uskon olevan hänelle hyvin henkilökohtainen juttu.

Haastatellessani M1:tä painotin haastattelun Hengellisen musiikin toivekonserttiin, seurakuntayhtymän tiedotukseen ja seurakuntayhtymän ohjelmia koskeviin toiveisiin. Haastattelun ongelmaksi nousi se, että haastateltava puhui monesti sekaisin seurakuntayhtymän ohjelmista ja Moreenin ohjelmistosta. Esitin hänelle paljon tarkentavia kysymyksiä, ja näin uskon ymmärtäneeni, kumpaa ohjelmistoa hän milloinkin tarkoitti.

Toinen miehistä oli vuonna 1936 syntynyt eläkeläinen. Käytän hänestä lyhennettä M2. M2 oli kuunnellut seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia kymmenisen vuotta. Hän kuunteli Jumalanpalveluksen pari kertaa kuussa, Hengellisen musiikin toivekonsertin joka toinen kuukausi ja Kirkkokahveella-ohjelman kerran kuussa. Lisäksi hän kuunteli toisinaan Radio Deitä. Usko oli tullut hänelle läheiseksi asiaksi iän myötä. Hän kävi säännöllisesti kirkossa, mutta valikoiden muissa seurakunnan tapahtumissa.

M2 oli erittäin kohtelias ja häntä oli helppo ja mukava haastatella. Hänellä oli selkeitä mielipiteitä siitä, millaisia seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien tulisi olla, mutta hän ei ollut kovinkaan varma siitä, miten nykyiset ohjelmat vastasivat hänen toiveitaan.

5.2 Haastatteluaineiston analyysi

5.2.1 Mielipiteitä jakava Kirkkokahveella-ohjelma

Kirkkokahveella-ohjelma keräsi haastatteluissa eniten kommentteja. Tämä johtuu luultavasti siitä, että ohjelmaa oli helpompi arvioida verrattuna muodoltaan vakiintuneisiin Jumalanpalvelukseen ja Hengellisen musiikin toivekonserttiin. Haastateltavat löysivät ohjelmasta paljon hyviä puolia, mutta runsaasti myös parantamisen varaa. Kiitokset ja toiveet olivat erilaisia siinä missä haastateltavatkin, ja niinpä yhteenvedon tekeminen kommentteista on erittäin vaikeaa.

Kaikki ohjelmaa kuunnelleet haastateltavat pitivät ohjelman teemoja ihmisläheisinä ja tarpeeksi arkisina. Arkisuus ja ihmisläheisyys yhdistettiin henkilöhaastatteluihin, joista haastateltavat pitivät erityisesti ja joita osa heistä toivoi lisää. Kukaan haastateltavista ei pitänyt ohjelmaa liian hengellisenä.

Osa kuitenkin toivoi ohjelmaan lisää uskonnollisuutta. Yksi haastateltava varoitti liian hengellisestä ja näin liian raskaasta ohjelmistosta.

Ohjelmia kuunnelleet naispuoleiset haastateltavat pitivät ohjelman aiheiden käsittelyä liian nopeatempoisena. He toivoivat ohjelmaan rauhallista otetta ja aiheiden käsittelyyn syvällisyyttä. Sen sijaan miespuoleiset haastateltavat eivät puuttuneet ohjelman ja juttujen pituuteen. He toivoivat ohjelmalle yhteiskunnallista sisältöä, kun taas naiset mainitsivat toiveissaan ohjelmasisältöjen henkilökohtaisuuden ja tavallisen seurakuntalaisen huomioimisen.

Seuraavassa käy yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli Kirkkokahveella-ohjelmasta.

N1:ta oli miellyttänyt seurakuntayhtymän tuottamista ohjelmista erityisesti ”haastatteluohjelma”. Hänen mielestään Kirkkokahveella-ohjelmat olivat olleet onnistuneita, jos ohjelman haastateltava oli ollut hyvä.

N1 ajatteli, että Kirkkokahveella-ohjelmassa voidaan käsitellä aiheita laidasta laitaan. Hänen mielestään ohjelmassa saa olla mukana outoja tai vieraita aihealueita, kunhan aiheiden käsittely on sellaista, että sisältö alkaa kiinnostamaan häntä. N1:lle mieluisimpia olivat ohjelmat, jotka liittyivät vahvasti elämään. Erityisesti hän piti haastatteluista, joissa käsiteltiin henkilökohtaisia asioita.

N1 koki tärkeäksi, että Kirkkokahveella-ohjelma on ihmisläheinen. Hänelle ihmisläheisyys merkitsi sitä, että tavallinen kuulija ymmärtää, mistä ohjelmassa keskustellaan. Lisäksi hänen mielestään oli tärkeää, että haastateltavat olivat perehtyneet kulloisenkin ohjelman teemaan, ja toimivat näin aiheen asiantuntijoina.

N1:n mielestä Kirkkokahveella-ohjelmat voisivat olla vieläkin hengellisempiä. Lisäksi hänen mielestään ohjelmat olivat liian lyhyitä, ja ohjelman aiheet käytiin läpi turhan nopeasti.

N2 oli kuunnellut paljon Kirkkokahveella-ohjelmia, mutta hän ei ollut päässyt sisään ohjelman rakenteeseen. Hänen mielestä ohjelma oli useimmiten ”mitä sattuu”, ja hän toivoi ohjelmaan

esimerkiksi vuoden tai kauden läpi kulkevaa teemaa. Lisäksi hän hahmotteli ohjelman rakenteeseen punaista lankaa, jonka varaan ohjelma kerrasta toiseen rakentuisi. Hän toivoi ”idioottivarmaa” varttia, joka hänen kannattaisi kuunnella, vaikka aihe ei käsitteisikään juuri häntä kiinnostavaa asiaa.

Toinen Kirkkokahveilla-ohjelmaa vaivaava puute oli hänen mielestään ohjelman epäselvä kohderyhmä. Hän toivoi ohjelman kohdentamista elämän eri ikäkausille esimerkiksi vuoroviikoin. Hyvä jako hänen mielestään olisi nuoret, keski-ikäiset ja ikääntyvät. Tämä voisi olla hänen mielestään osaratkaisu myös ohjelman sekavaan rakenteeseen – kun ohjelma olisi kohdennettu juuri hänen ikäiselleen, hän varmemmin nauttisi myös sen kuuntelusta.

N2:n mielestä Kirkkokahveilla-ohjelmassa käsiteltiin kerralla liian monta teemaa. Hän toivoi ohjelmaan rauhallista otetta ja mieluummin vaikka vain yhtä teemaa, jota sitten pohdittaisiin syvemmin ja mahdollisesti useammasta näkökulmasta. N2 piti Kirkkokahveilla-ohjelman aiheita sinällään ihmisläheisinä, mutta nopeasta temposta johtuen niiden käsittely jäi hänen mielestään liian pinnalliseksi. Lisäksi hän kaipasi ohjelmaan puhujia, jotka olisivat ”visaisia ihmisiä, joilla on elämän viisautta.”

N3 oli mieltynyt erityisesti Kirkkokahveilla-ohjelman arkisiin, mutta tärkeisiin aiheisiin. Häntä ei kiinnostanut niinkään laajat tai ekumeeniset teemat vaan aihealueet, jotka olivat mahdollisimman lähellä hänen omaa elämäänsä. Häntä miellyttivät erityisesti haastattelut, joissa käytiin läpi vaikeita elämäntilanteita.

N3:n mielestä ohjelma oli tarpeeksi hengellinen ja ohjelmassa käsiteltiin erilaisia aiheita sopivan laajasti. Hän kuitenkin toivoi, että ohjelman haastattelupätkät olisivat pidempiä ja syvällisempiä. Lisäksi hänen mielestään ohjelmassa voitaisiin useammin haastatella tavallisia seurakuntalaisia.

N4 ei ollut kuunnellut Kirkkokahveilla-ohjelmaa, mutta hänen mielestään ihmisläheiset ohjelmat esittelevät aiheita erilaisten henkilöiden ja elämäkokemusten kautta. Mielestäni hän kuvasi osuvasti myös N1:n ja N3:n toiveita.

- H: Niin. No entäs sit tämmöistä on pohdittu, että miten niistä ohjelmista sais ihmisläheisiä? Oisko sulla semmoiseen antaa mitään ideaa?
- N4: Ainakin sillein, että jos se lähtis jostain henkilöstä kertomaan tai sen elämän kautta jotain. Se on aina se, mikä tuo lähelle. Että sieltä löytyy se joku, johon voi kiinnittyä. Että erilaisia ihmisiä ja niiden erilaisia elämäntarinoita tai jotain tilanteita, missä on itte oppinu tai – ne on niitä, mitä parhaiten jää kuuntelemaan.

M1 ei ollut kuunnellut Kirkkokahveella-ohjelmaa ja hänellä radio soi useimmiten taustalla. Hän kuitenkin ajatteli hengelliset ohjelmat nimenomaan ohjelmiksi, joita kuunnellaan keskittyneesti. Hänen mielestään oli tärkeää, että ohjelmatarjonta on jotain erilaista kuin muilla radiokanavilla, joita hän tempoon ja juontajien tyyliin viitaten nimitti ”raivokanaviksi”. Hän hahmotteli ihanteekseen ohjelman, joka koostuisi pienistä ”esitelmistä”, joita voisi helposti keskittyä kuuntelemaan. Esitelmät voisivat olla kertomuksia ihmisistä tai käsitellä maailman tilannetta.

M2 oli sitä mieltä, että toisinaan Kirkkokahveella-ohjelmassa on käsitelty toisinaan oikein hyviä aiheita. Hänen mielestään aiheet saisivat olla jopa ”melko karkeita”, ja näin ohjelman avulla voitaisiin parantaa ympäröivää yhteiskuntaa. Sanoma ei kuitenkaan saisi olla pakkopullaa, sillä sellaista ei hänen mielestään kukaan jaksaa kuunnella.

M2:n mielestä ohjelmat olivat tarpeeksi ihmisläheisiä ja hengellisiä. Hän uskoi kuuntelijoiden jaksavan kuunnella ohjelmaa paremmin, jos siinä puhutaan muistakin kuin hengellisistä asioista.

M2 toivoi ohjelmiin paljon haastatteluja, sillä ne olivat hänen mielestään hyviä. Lisäksi hän toivoi, että vanhuksia ja heidän toimintaa huomioitaisiin enemmän.

5.2.2 Ajankohtaisuuden monet kasvot

Kysymys seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien ajankohtaisuudesta tarkoitti käytännössä kysymystä Kirkkokahveella-ohjelman ajankohtaisuudesta. Vastaajat eivät huomioineet esimerkiksi musiikkivalintojen tai saarnojen ajankohtaisuutta, vaan käsitelivät lähinnä Kirkkokahveella-ohjelman toimittajien valitsemien puheenaiheiden ajankohtaisuutta.

Kysymys ajankohtaisuudesta oli hankala, ja vaati kaikilta haastateltavilta pohtimista. Haastateltavat löysivät asiasta useita puolia, eikä kukaan osannut antaa yksiselitteistä vastausta. Naispuolisten haastateltavien vastauksissa toivottiin ensisijaisesti ajankohtaisuutta suhteessa omaan elämään ja kirkkovuoteen. Miespuoliset vastaajat toivoivat ohjelmien olevan ajankohtaisempia suhteessa ympäröivään maailmaan. Myös naiset pitivät tätä tärkeänä, mutta eivät halunneet yhteiskunnan asioiden menevän pienen ihmisen asioiden edelle.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli Kirkkokahveella-ohjelman ajankohtaisuudesta.

N1 oli sitä mieltä, ettei seurakuntayhtymän ohjelmien tarvitse olla ajankohtaisia suhteessa maailman tapahtumiin. Hänen mielestään oli pääasia, että ohjelmat olisivat ajankohtaisia suhteessa kuuntelijan omaan elämään ja elämäntilanteisiin.

N2 tuli pohdinnassaan siihen tulokseen, että hän kuuntelisi mieluummin ohjelmaa, joka olisi ajankohtainen suhteessa hänen elämäänsä kuin esimerkiksi ympäröiviin tapahtumiin. Hän kuitenkin totesi, että ajankohtaisuuden määrittäminen suhteessa elämään on eri jokaisen ihmisen näkökulmasta ja näin ehkä mahdoton määritellä.

N4 oli sitä mieltä, että ohjelmien tulisi olla ajankohtaisia suhteessa kirkkovuoteen. Toisaalta hän kaipasi ohjelmiin jotain tuttua joka kiinnittäisi kuuntelijan huomion. Tällaisen koukun hän arveli tulevan esimerkiksi siitä, että ohjelmissa käsiteltäisiin yhteiskunnallisia asioita. Näin hän toivoi ohjelman olevan jollakin tavalla merkityksellinen tai ajankohtainen myös suhteessa yhteiskunnallisiin tapahtumiin.

M1 ajatteli, että kirkon ja seurakuntayhtymän ohjelmien tulisi seurata maailmaa ja nykyaikaistua, jotta kirkosta eroajien määrää saataisiin supistettua. Silti hän toivoi ehdottomasti, että ohjelmat olisivat enemmän koskettavia kuin uutismaisia. Toisaalta nämä vaihtoehdot olivat huonot, sillä koskettavuus ja uutismaisuus eivät välttämättä ole toisiaan poissulkevia vaihtoehtoja.

M2 oli sitä mieltä, että seurakuntayhtymän ohjelmien tulisi olla nykyistä ajankohtaisempia suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan. Hän arveli, että jaksaisi keskittyä tällaisten ohjelmien kuuntelemiseen paremmin.

5.2.3 Hengellistä, mutta ei kuivaa ja ilotonta

Haastateltavat pitivät seurakuntayhtymän ohjelmien sisältöjen hengellisyyttä erittäin tärkeänä. He kokivat, että hengellisten sisältöjen tuottaminen on ohjelmien pääasiallinen funktio ja erottumiskeino suhteessa radion muihin ohjelmistoihin. Kaksi naispuolista haastateltavaa olisi halunnut ohjelmien sisällöistä selkeästi hengellisempiä, kun taas miehet suhtautuivat varoen hengellisesti liian raskaaseen ohjelmistoon.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli tässäkin tapauksessa lähinnä Kirkkokahveilla-ohjelman hengellisyydestä.

N1:n mielestä oli erittäin tärkeää, että seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat ovat selkeästi hengellisiä. Hänen mielestään Kirkkokahveilla-ohjelman sisältö voisi olla vielä nykyistä hengellisempi.

N2 oli omien sanojensa mukaan kauhuissaan hengellisyyden puutteesta, mikä hänen mielestään näkyi yhä useammin luterilaisen kirkon toiminnassa. Hänen mielestään kirkko yritti miellyttää liiaksi kaikkia, ja oli menossa ”kaikille kaikkea marketiksi”. Hän ei kaivannut ohjelmiin ”kuivaa ja ilotonta kristillisyyttä”, mutta ilmaisukykyisiä uskonnollisen vakaumuksen omaavia ihmisiä.

H: Mitä mieltä oot, miten hengellisiä näiden ohjelmien tulisi olla?

N2: --- Sellainen jonkinlainen järjestys. Jotenkin jos kuka tahansa kuuntelis tajuais, että tässä on jollakin tavalla hengellisestä ohjelmasta kysymys. Mutta niin viisaasti, että kuka tahansa pysähtyis kuuntelemaan riippumatta siitä, onko aktiivinen kristitty vai ei.

N4 ei kaivannut ”hirveän hengellisiä” ohjelmia, mutta toisaalta hänen mielestään ohjelmien tulisi olla selkeästi hengellisiä, jotta ohjelmat erottuisivat massasta. Hänen mielestään ”kultainen keskitie” olisi paras.

M1:n mielestä seurakuntayhtymän ohjelmat olivat tarpeeksi hengellisiä. Hänen mielestään kaikkein pahinta olisi, jos ohjelmista tulisi liian ahdasmielisiä ja sitä kautta päällekkäisiä. Hänen pohdintansa meni jopa niin pitkälle, että hän kertoi pakkosyötön olevan ihmisten hyväksikäyttöä ja muistutti, että Suomi on vapaa maa, jossa moinen tulisi estää. Toisaalta hänellä oli taustalla surullinen lapsuudenkokemus uskonnosta ja sen varjolla tapahtuneesta fyysisestä hyväksikäytöstä. Näin ollen mielestäni on luonnollista, että hän suhtautui varauksellisesti liian painostavaan hengellisyyteen.

M2 ei sietänyt ”pakkopullaa” ja arveli, että ohjelmat voivat olla turhan raskaita, jos ne ovat liian hengellisiä. Hänen mielestään uskonasioiden näkyminen seurakuntayhtymän tuottamissa ohjelmissa oli kuitenkin pääasia.

H: No kuinka tärkeitä se on, että hengellisyys näkyy näissä seurakuntayhtymän ohjelmissa?

M2: Se on se pääasia, kyllä sen ehdottomasti tulee näkyä. Liirumlaarumia tulee joka kanavalta muutenkin. Sitä vartenhan sitä lähetetään ja sitä esitetään. Ja kun Yleisradiosta jatkuvasti harvennetaan näitä uskonnollisia ohjelmia, on hyvä, että niitä radioidaan täällä.

5.2.4 Rauhoittava Hengellisen musiikin toivekonsertti

Haastateltavien oli vaikea kommentoida ja antaa palautetta Hengellisen musiikin toivekonsertista. Voi olla, että toivekonsertin ohjelmamuoto on niin perinteinen, että siihen on vaikea keksiä uutta tai parannettavaa. Kaikki haastateltavat nauttivat hengellisen musiikin kuuntelusta, ja yksi mainitsi kappaleiden rauhoittavan häntä. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että toivekonsertin juontaja puhuu liikaa.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli Hengellisen musiikin toivekonsertista.

N1:n mielestä Hengellisen musiikin toivekonsertti oli ”erityisen mukava” ja toivekonsertista oli miellyttävä kuulla tuttuja lauluja.

N2 oli sitä mieltä, että kaikissa radiosta tulevissa toivekonserteissa puhutaan liikaa. Hänelle riittäisi, että toivekonsertin juontaja lukisi vain kappaleen nimen. Lisäksi hän toivoi, että musiikki tulisi sarjoihin lajiteltuna. Näin kuulija voisi ennakoita mitä toivekonsertissa on tulossa ja kappaleet olisivat nykyistä ”nautittavampia” sarjoja.

M1 kertoi Hengellisen musiikin toivekonsertin kuuntelun rauhoittavan häntä. Hän kertoi kahteen otteeseen, että hän sai ohjelmasta apua erityisesti kiireisenä aikana. Hänen puheestaan jäi tosin vähän epäselväksi, tarkoittiko hän hetkellisiä kiireellisiä ajanjaksoja vai nykyistä elämänmenoa yleensä.

M2 mainitsi parhaana seurakuntayhtymän tuottamana ohjelmana jumalanpalveluksen jälkeen lähetettävän ”levyohjelman”. Hänen mielestään oli hyvä, ettei ohjelmassa soitettu aina samoja kappaleita. Ohjelman kuunteleminen oli hänelle pitkä perinne, ja ohjelman arvioiminen tuntui hänestä vaikealta.

5.2.5 Musiikkitoiveita kansanlauluista gospeliin

Kaikki haastateltavat toivoivat seurakuntayhtymän ohjelmiin lisää musiikkia sillä ehdolla, että se ei veisi aikaa puheelta ja haastatteluilta. Musiikkitoiveita lueteltiin isänmaallisista lauluista uusiin virsiin. Kaksi haastateltavaa oli sitä mieltä, että he eivät jaksaneet kuunnella hyvääkään ohjelmaa, jos sen musiikkitarjonta ei miellyttänyt heitä. Näin ollen musiikki toimi heidän kohdallaan kohderyhmän osoittajana.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli musiikista ja musiikin määrästä seurakuntayhtymän ohjelmissa.

N1 oli sitä mieltä, että musiikkia soitetaan liian vähän. Hän ei toivonut ohjelmiin pelkästään uskonnollista musiikkia, vaan myös tavallisia kansanlauluja ja muita kappaleita. Myös isänmaalliset laulut olivat hänen toivelistallaan. Sen sijaan nuorille suunnattua gospelia soitettiin hänen mielestään liikaa. Hänen mielestään voisi olla hyvä ratkaisu, jos musiikkitarjontaa voisi ryhmitellä eri ikäryhmille. Hän ei jaksanut kuunnella ohjelmaa, jos sieltä tuli liikaa kappaleita, jotka eivät miellyttäneet häntä.

N2 toivoi ”hirveästi lisää” musiikkia, tosin hänelle riittäisi muutaman minuutin mittaiset musiikkiohjelmatkin. Hän toivoi soitettavan erityisesti vanhoja virsiä, joita soitetaan nykyään hyvin vähän, ja urkumusiikkia. Hän hahmotteli ohjelmaa, jossa tutustuttaisiin johonkin muusikkoon ja soitettaisiin tämän kappaleita. N2 piti tärkeänä, että myös näissä ohjelmissa yhdistyisi hengellisyys ja musiikki.

N3 kallistui hieman sille kannalle, että ohjelmissa soitettiin liian paljon musiikkia. Hän koki, että musiikki vie aikaa hyviltä keskusteluilta.

N4 liitti musiikin olennaiseksi osaksi radiolähetystä, mutta toisaalta hän itse kuunteli radiosta puhetta. Hän arveli, että suunnilleen kymmenen minuutin pituiset juttupätkät voisivat olla sopivia, ja sen jälkeen voisi tulla musiikkia. Itse hän kuunteli mieluiten gospelia ja uusia virsiä. Hän arveli, että juuri musiikki on se, millä määritellään ohjelman kohderyhmä. Hän ei uskonut, että kovin moni jää kuuntelemaan ohjelmaa, jos juttupätkien välissä soitettava musiikki ei miellytä.

M2 toivoi ohjelmiin lisää musiikkia. Hän itse kuunteli mieluiten klassista musiikkia. Lisäksi hän toivoi, että myös musiikkivalinnoissa seurattaisiin kirkkovuotta. Erityisesti hän mainitsi pääsiäisen ajan ja kärsimysmusiikit.

5.2.6 Vaikeasti arvioitava kohderyhmä

Seurakuntayhtymän ohjelmien kohderyhmän arvioiminen oli erittäin vaikeaa kaikille haastateltaville. Vaikka haastateltavilla olisi ollut mahdollisuus arvioida kaikkia seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmat, käytännössä he arvioivat Kirkkokahveilla-ohjelman kohderyhmää.

Kukaan haastateltavista ei osannut arvioida, minkä ikäisille tai millaisille kuuntelijoille Kirkkokahveilla-ohjelmat ovat suunnattu. Kolme neljästä ohjelmaa kuunnelleesta haastateltavasta koki kuuluvansa suurin piirtein kohderyhmään. Kolme haastateltavista oli sitä mieltä, että seurakuntayhtymän tulisi lähettää ohjelmaa kaiken ikäisille. He myös arvelivat, että nykyisessä ohjelmistossa ei ole huomioitu tarpeeksi nuoria.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli seurakuntayhtymän ohjelmien kohderyhmästä.

N1 oli sitä mieltä, ettei seurakuntayhtymän tuottamissa ohjelmissa erotu kohderyhmää, vaan kohderyhmä muodostuu ohjelmissa käsiteltävien aiheiden perusteella. Hän itse koki kuuluvansa kohderyhmään, jos käsiteltävät aiheet kiinnostivat häntä. Lisäksi hän ajatteli, ettei hengellisiä asioita käsitteleviä ohjelmia voi edes tehdä vain tietyn ikäisille.

N1 toivoi, että myös nuoret olisivat kiinnostuneet ohjelmien kuuntelusta. Hän kuitenkin arveli, että ohjelmien lähetyssajankohtana radion ääreltä ei löydy kovinkaan montaa nuorta. Näin hän ajatteli, että ohjelmissa voitaisiin esimerkiksi soittaa vähemmän nuorille suunnattua musiikkia.

N2 oli yrittänyt pohtia, kenelle erityisesti Kirkkokahveella-ohjelma on tarkoitettu. Hänen mielestään se oli liian hajanainen, eikä hän osannut arvioida ohjelman kohderyhmää. Hän ajatteli, että hänen ikäiset ihmiset ovat tottuneet radio-aikaan ja niinpä heille sopisi paremmin rauhallinen tahti kuin ohjelman nykyinen ”sykkivä silppuava meno”. Hän toivoi ohjelmiin jotain pysähtyvää ja toistuvaa.

N3 koki kuuluvansa Kirkkokahveella-ohjelman kohderyhmään. Hänen mielestään ohjelman aihealueet olivat sopivia hänen elämäkokemuksensa omaaville ihmisille.

N4 ei ollut kuunnellut Kirkkokahveella-ohjelmaa eikä Hengellisen musiikin toivekonserttia, eikä hän näin osannut arvioida minkä ikäisille ohjelmat ovat tarkoitettu. Hän kuitenkin arveli, että nuoret eivät juuri kuuntele Moreenia tai ylipäättään radiota, ja siinä mielessä hänestä oli perusteltua, että seurakuntayhtymän ohjelmat olisivat hieman iäkkäämmille suunnattuja. Hän piti kuitenkin tärkeänä, että seurakuntayhtymä tuottaisi ohjelmia kaiken ikäisille.

M1 toivoi, että ohjelmia tulisi kaiken ikäisille. Hänen mielestään ohjelmia voisi rakentaa niin, että ne esimerkiksi alkaisivat kevyemmällä materiaalilla ja loppua kohden vakavoituisivat. Hän ajatteli kyllä, ettei kaikkia kuulijoita voi eikä tarvitse miellyttää, mutta kun uskon asiat tulevat tärkeiksi, radio-ohjelmista tulisi löytyä tukea ikään katsomatta.

M2 arvioi Kirkkokahveilla-ohjelman kohderyhmän melko sopivaksi. Hän kuitenkin ajatteli, että ehkä ohjelmassa voitaisiin vuorotella niin, että lähetyksissä tulisi nuorillekin sopivaa asiaa. Hän arveli, että Moreenissa lähetettävälle ohjelmistolle löytyy paljon kuuntelijoita molemmista yliopistoista.

5.2.7 Mieleenpainumattomat juontajat

Seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien juontajat eivät olleet juurikaan jääneet haastateltavien mieleen. Tosin osa haastateltavista päätteli tämän tarkoittavan sitä, että juontajat ovat olleet hyviä. Juontajista pitäneet haastateltavat kuvailivat heitä termeillä miellyttävä, helppo kuunnella, asiallinen ja selkeä. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että juontajat puhuivat liikaa eivätkä he olleet ammattitaitoisia.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli seurakuntayhtymän ohjelmien juontajista.

N1 oli sitä mieltä, että seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien juontajat ovat olleet ”kauhean miellyttäviä”. Hänen mielestään ohjelmia on ollut helppo kuunnella. Hän kuitenkin toivoi, että juontajat kävisivät Kirkkokahveilla-lähetyksen alussa läpi ohjelman teemat. Näin ohjelman seuraaminen olisi hänestä helpompaa.

N2 arasteli hieman oman mielipiteensä kertomista ohjelmien juontajista. Hänen toivoi, että juontajat sanoisivat vain välttämättömän ja käyttäisivät mahdollisimman vähän ohjelma-ajan vähistä minuuteista. Muutenkin hän ruoti juontajia rankalla kädellä, vaikka myönsi radiojuontamisen olevan ”maailman vaikein asia”. Hän kaipasi juontajilta erityisesti ammattitaitoa ja asiallisuutta.

N3 tykkäsi joistain juontajista ja toisista taas ei. Hänen mielestään merkityksellistä oli juontajan äänensävy ja se, että juontajilla olisi aito lämmin ote. Nykyisten juontajien puhetyyli oli hänestä selkeä ja heidän puhettaan oli helppo ymmärtää.

M1 piti juontajia asiallisina.

- M1: Ei kyllä jää [mieleen] muidenkaan kanavien, ei niihin kiinnitä silleen huomiota.
H: Mutta ei oo ollu ainakaan mitään tosi huonoa?
M1: Ei. Vaan asiallista. Se olikin hyvä termi. Mikä kuuluukin kanavan ja ohjelmien luonteeseen. Siellä ei tarvi räähkyä.

M2 ei ollut erityisesti painanut juontajia mieleensä. Hän kuitenkin muisteli, että juontajien puhe on ollut miellyttävää. Hän oli sitä mieltä, että juontajat saisivat ”heittää ärsyttävääkin” juttua, jotta he herättäisivät mielipiteitä kuuntelijoissa.

5.2.8 Looginen lähetysajankohta

Kaikki haastateltavat kommentoivat seurakuntayhtymän ohjelmien lähetysajankohtaa. Kaikki haastateltavat pystyivät kuuntelemaan ohjelmat sunnuntaiaamuna, ja pitivät lähetysajankohtaa periaatteessa hyvänä. Kaksi haastateltavista kuitenkin arveli, että ajankohta palvelee parhaiten hieman iäkkäämpiä ihmisiä.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli seurakuntayhtymän ohjelmien lähetysajankohdasta.

N1 oli sitä mieltä, että ohjelmat lähetetään sopivina ajankohtina. Hän kuitenkin arveli, että sunnuntaiaamuisin ”nuoret” ovat tuohon aikaan joko töissä tai heillä on muuta tekemistä. Lisäksi hän toivoi, että seurakuntayhtymä lähettäisi enemmän ohjelmaa päiväsaikaan.

N2 kertoi miettineensä paljon ohjelmien lähetysajankohtaa. Hänelle itselleen nykyinen ajankohta sopi sikäli hyvin, että hän oli tottunut rakentamaan sunnuntaiaamunsa jumalanpalveluksen ympärille. Hän kuitenkin epäili, että ajankohta palvelee parhaiten ikäihmisiä. Hän arveli, että monet perheelliset naiset eivät pysty kuuntelemaan palvelusta kyseisenä aikana. Hänelle itselleen parhaiten sopivia lähetysajankohtia olisi aikainen aamu tai ilta ennen kello yhdeksää.

N3 piti sunnuntaita hyvänä ohjelmien lähetyspäivänä, mutta hän toivoi, että ohjelmat lähetettäisiin hieman myöhemmin. Hänelle paras aika olisi iltapäivä. Kirkkokahveilla-ohjelman uusintaa hän ei ollut kuunnellut koskaan.

N4 piti jumalanpalveluksen lähetysajankohtaa hyvänä ja muiden seurakuntayhtymän ohjelmien lähetysajankohtaa loogisena. Jos lähetysajankohtaa muutettaisiin, hän toivoi ohjelmien tulevan eri päivänä ja hieman myöhemmin. Kirkkokahveilla-ohjelman uusinnan hän arveli olevan ikäihmisille suunnatun.

M1 oli sitä mieltä, että seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien lähetysajankohta on paikallaan, sillä sunnuntaiaamuisin suurin osa ihmisistä on kotona.

M2:n mielestä sunnuntaiaamu oli hyvä lähetysajankohta. Lisäksi hän piti siitä, että muut ohjelmat tulivat heti jumalanpalveluksen perään. Kirkkokahveilla-ohjelman uusintaa hän ei ollut ehtinyt kuuntelemaan. Hän toivoi, että jumalanpalveluksia voisi lähettää Yle Radio 1:n tavoin uusintana, niin että mielenkiintoisia saarnamiehiä voisi halutessaan kuunnella uudestaan.

5.2.9 Ohjelmien määrän arviointia

Haastateltavat olivat tyytyväisiä seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien määrään tai toivoivat ohjelmia lisää. Kaikki kysymykseen vastanneet ohjelmia aktiivisesti kuunnelleet haastateltavat olivat sitä mieltä, että ohjelmia tulisi tuottaa enemmän. Kahden haastateltavan mielestä ohjelmia tuli tarpeeksi.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli seurakuntayhtymän ohjelmien määrästä.

N2 toivoi, että seurakuntayhtymä pystyisi tuottamaan enemmän ohjelmia. Hän koki, että ohjelmaa tulee tällä hetkellä liian vähän ja hänen kohdallaan muut radiokanavat eivät täydentäneet kyseistä puutetta.

Myös N3 toivoi lisää seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia. Hänen mielestään pari tuntia viikossa oli ehdottomasti liian vähän. Hänen kohdallaan tosin seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat lähinnä täydensivät Dein ohjelmatarjontaa.

N4 arveli, että seurakuntayhtymä tuottaa ohjelmia riittävästi. Hänen mielestään pienet pätkät riittivät päivittäiseksi hengelliseksi annokseksi, ja tällä hän viittasi myös Yle Radio 1:n aamu- ja iltahartauteen.

M1 oli sitä mieltä, että seurakuntayhtymä tuottaa tarpeeksi ohjelmia. Vaikka hän ei itse niitä aktiivisesti kuunnellut, hänestä oli arvokasta, että ohjelmien välissä ei ”räätä mainoksia” vaan ohjelmia voi kuunnella rauhassa.

M2 toivoi, että ohjelmia tuotettaisiin lisää, jos vain ”pasmat antavat varaa”.

5.2.10 Heikkoa tiedotusta

Seurakuntayhtymän ohjelmia koskeva tiedotus jakoi haastateltavien mielipiteitä. Kolme haastateltavista toivoi ohjelmista enemmän ja näkyvämmiin tietoihin. Kaksi haastateltavista oli tyytyväisiä ohjelmatietojen määrään, mutta toivoi Kirkkosanomian jaettavaksi laajemmalle alueelle tai ohjelmatietojen julkaisua myös Tamperelaisessa. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että tiedotus ohjelmista on riittävää.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia kommentteja haastateltavilla oli seurakuntayhtymän ohjelmien tiedotuksesta.

N1 asui Tampereen ulkopuolella, eikä hänelle tullut Kirkkosanomian. Hänestä olisi tärkeää, että ohjelmatiedot näkisi etukäteen ja hän toivoi, että ohjelmatiedot julkaistaisiin Tamperelaisessa.

N2 oli sitä mieltä, että ohjelmista tiedottaminen Kirkkosanomissa riittää. Hän ei kuitenkaan tykännyt uudistuneesta Kirkkosanomista vaan kaipasi selkeämpää Moreeni-palstaa, joka olisi aina samannäköinen ja löytyisi samasta kohdasta. Lisäksi hän toivoi, että lehdessä kerrottaisiin ohjelmista yksityiskohtaisemmin.

N3 toivoi, että ohjelmatiedot olisivat selkeämmin esillä Kirkkosanomissa ja ohjelmista tiedotettaisiin myös Moreenissa. Hän toivoi, että ohjelmatiedot löytyisivät aina samasta kohtaa, niin että ne olisi

helpompi löytää. Lisäksi hän toivoi, että ohjelmista kerrottaisiin muutakin kuin aihe. Näin kuuntelijat voisivat helpommin poimia ne ohjelmat, jotka kiinnostavat heitä.

N4 piti loogisena ja riittävänä, että ohjelmien tiedot löytyvät Kirkkosanomista ja seurakuntien internet-sivuilta. Hänen mielestään ohjelmatiedot voisivat olla samalla sivulla, missä ilmoitetaan seurakuntien muista tapahtumista. Lisäksi ohjelmatiedot voisivat hänen mielestään löytyä seurakunnan oppaista.

M1 koki seurakuntayhtymän ohjelmien suurimmaksi puutteeksi heikon tiedottamisen. Hänestä ei ollut sopivaa, että seurakuntayhtymä suoranaisesti mainostaisi ohjelmiaan ei-kaupallisena instituutiona, mutta hän epäili, että monet eivät edes tiedä ohjelmien olemassaolosta. Hänen mielestään ohjelmia tulisi tuoda enemmän esiin sekä Kirkkosanomissa että Moreenissa, mahdollisesti myös jossain muualla.

M2:sta oli hyvä ja riittävä, että ohjelmista tiedotettiin Kirkkosanomissa. Hän toivoi kuitenkin, että lehteä voitaisiin jakaa myös Kangasalan alueella. Tiedot olivat hänen mielestään selkeästi esillä Kirkkosanomissa ja hän vilkaisi niistä usein vain saarnaajan nimen.

5.2.11 Miksi juuri seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat?

Kaikki haastateltavat eivät osanneet selittää, miksi kuuntelevat juuri seurakuntayhtymän ohjelmia. Kaksi haastateltavista piti tärkeänä, että jumalanpalvelus tulee oman alueen kirkosta.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, miten haastateltavat perustelivat seurakuntayhtymän ohjelmien kuuntelemista.

N1 nosti Moreenissa lähetettävien seurakuntayhtymän ohjelmien parhaaksi puoleksi paikallisuuden. Hänen mielestä oli tärkeää, että jumalanpalveluksen voi kuunnella oman alueen kirkosta, jos ei itse jaksa lähteä kirkkoon. Lisäksi seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat olivat hänen mielestään juuri sellaisia, joita he hänen miehensä kanssa haluavat kuunnella.

N4 koki tärkeänä, että jumalanpalvelus lähetetään omasta kotikirkosta. Hän jäi kuitenkin pohtimaan kanavan valintaa. Toisaalta Moreeni oli tamperelainen ja sopi näin seurakuntayhtymän kanavaksi,

mutta toisaalta hän arveli, että seurakuntalaiset eivät osaa kuunnella Moreenia. Toisaalta hän pelkäsi, että seurakuntayhtymän ohjelmat hukkuisivat joukkoon, jos ne lähetettäisiin Radio Dein taajuudelta.

M1 koki oman seurakuntayhtymän ohjelmien parhaaksi anniksi tiedon ja ohjelmien paikallisuuden.

M2 ajatteli, että jumalanpalvelus on jumalanpalvelus tuli se mistä tahansa. Hänellä oli kuitenkin sukulaisia, jotka olivat aktiivisesti mukana seurakuntien toiminnassa, ja näin hän mielellään kuunteli paikallista ohjelmaa, jotta kuulisi heidän kuulumisiaan.

5.2.12 Seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat verrattuina muihin hengellisiin radio-ohjelmiin

Kaksi haastateltavista oli kuunnellut seurakuntayhtymän ohjelmien lisäksi runsaasti myös Radio Deitä. Toinen haastateltavista piti Radio Dein ohjelmistoa liian nuorille suunnattuna, toinen heistä taas piti Radio Dein ohjelmistoa hyvänä esimerkkinä myös seurakuntayhtymän ohjelmistolle.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, miten nämä kaksi haastateltavaa vertasivat seurakuntayhtymän tuottamia radio-ohjelmia muihin hengellisiin radio-ohjelmiin.

N1 kuunteli seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien lisäksi Radio Deitä. Hän oli kuitenkin sitä mieltä, että Radio Dein ohjelmien taso oli selkeästi laskenut viime aikoina. Hänen mielestään Dein ohjelmat olivat liian musiikkipainotteisia ja lisäksi musiikki oli nuorille suunnattua. Hän arveli myös, että Dein ohjelmissä käsiteltävät aiheet puhuttelevat enemmän nuoria kuin hänen ikäisiään.

N3 oli sitä mieltä, että Radio Dei on ”aivan yliverto”. Hän toivoi myös seurakuntayhtymän ohjelmistoon Radio Dein haastatteluohjelmia, joissa käytiin läpi ihmisten kokemuksia ja ”traagisia asioita”.

H: Onko niissä Radio Dein ohjelmissä jotain, mitä ois hyvä olla noissa Moreenissakin lähetettävissä ohjelmissä?

N3: Juuri tommosta, että ihmisten kokemuksia elämänvaikeuksista ja omista vaikeuksista, että miten he on selvinny. Nää on ainakin mulle tärkeitä. Koska mulla itsellä on omassa elämässä ollut vaikeuksia ja mä oon sisulla koittanu sitten. Ja rukoilemalla. Nää on auttanut hyvin paljon. Juuri tämmöiset, että kosketusta erilaisten ihmisten kohtaloihin. Ne on ainakin mulla, ja uskon että monelle muullekin.

5.2.13 Kuuntelun merkitys

Vain naispuoleiset haastateltavat osasivat arvioida seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien kuuntelun merkitystä. Ohjelmat merkitsivät heille tukea, mielenrauhaa, hyvää oloa ja turvallisuutta.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, miten haastateltavat analysoivat kuuntelun merkitystä.

N1 kertoi hengellisten ohjelmien kuuntelun olevan hänelle erityisen tärkeää, koska hän joutui liikuntaesteiden takia viettämään paljon aikaa kotona. Hengelliset radio-ohjelmat olivat hänelle seuran korvike ja samalla yhteys yläkertaan.

N2 nautti ohjelmien kuuntelusta ja omien ajatusten vertailemisesta ohjelmassa esiin nostettuihin näkökulmiin.

H: Mitä näiden ohjelmien kuunteleminen merkitsee sulle?

N2: Se on sellaista tavallaan mitä nyt sanoisin, oon kovin ajattelevainen ihminen. Viihdyn omilla ajatuksilla – herättäviä. Pysähtyy miettimään ihan uudesta näkökulmasta. Joskus tulee kiitollinen mieli kun joku onnistuu sanoo jotain et näinhän se just on. Mielenrauhaa ja hyvää oloa, luottamusta, perusturvallisuuteen liittyviä perusasioita.

N3 piti hengellisten radio-ohjelmien kuuntelua tärkeänä jokapäiväisenä asiana. Hän sai omaan elämään tukea hengellisten ohjelmien kuuntelusta ja muiden kohtaloista. Lisäksi hän koki, että ohjelmien yhteydessä oppi asioita uusista aiheista.

N4 oli tottunut lapsuudestaan saakka käymään joka sunnuntai joko jumalanpalveluksessa tai kuuntelemaan sen radiosta. Hän kertoi, että ”se on tehtävä”, ja että jumalanpalveluksen kuuntelu tai osallistuminen tapahtuu ”ihan omaksi hyödyksi”.

H: No mitä se merkkää sulle, osaisit sä selittää, että sä kuuntelet sen jumalanpalveluksen?

N3: [tauko] Ää. Miks mä kuuntelen jumalanpalveluksia? [tauko] Siinä on sitä tiettyä turvallisuutta, tuttua asiaa. Että jos kaikki muu tässä maailmassa muuttuu, niin on jotain

pysyvää. Että kyllä se hengellinen sisältö. En mä nyt varmaan jokaisesta mitään muistakaan, mutta jostain jää ees jotain itämään.

5.2.14 Haastatteluissa esiin tulleet yksittäiset toiveet

Lähes kaikilla haastateltavilla oli toiveita ja haaveita koskien seurakuntayhtymän ohjelmistoa. Toiveet olivat sekä yksittäisiä teematoiveita että aivan uusia ohjelmia. Monen toiveen esikuva löytyi kuitenkin jo joltain kanavalta, usein Radio Deiltä.

Seuraavassa käyn yksityiskohtaisesti läpi, millaisia toiveita haastattelujen aikana tuli esiin.

N2 ehdotti, että Kirkkokahveilla-ohjelmassa voitaisiin käydä läpi kyseisen sunnuntain jumalanpalveluksen tekstin teemaa esimerkiksi saarnanpitäjän kanssa. Hän toivoi, että tekstit tulisivat näin lähemmäs itseä ja arkielämää, etteivät ne jäisi vain ”posliinijutuiksi”.

N2 toivoi ohjelmaa, jossa kuulijat voisivat päästä tapaamaan toivomaansa kirkon piirissä työskentelevää ihmistä. Lisäksi hän toivoi ohjelmaa, jossa kerrottaisiin mitä eri julkisuuden henkilön isä tai äiti on tehnyt, tai mitä heidän lapsistaan on tullut. Esimerkiksi hänestä olisi mielenkiintoista tietää, mitä papin poika tekee. Hän muisteli vastaavan ohjelman olleen joskus jollain radiokanavalla.

Lisäksi N2 hän toivoi paljon hyviä, rauhallisia ja pysäyttäviä puhujia. Esimerkkeinä hän luetteli muun muassa Hilka Olkinuoran, Eero Huovisen ja Martti Silvennoisen.

N3 toivoi ohjelmaa, jossa tuotaisiin esiin ihmisillä olevia armolahjoja. Hän toivoi seurakuntayhtymän ohjelmistoon Radio Dein Taivaan ja maan välillä -ohjelman kaltaista ohjelmaa, jonne kuulijat voisivat soittaa ja kertoa kokemuksistaan. Lisäksi hän halusi, että ohjelmissa tuotaisiin konkreettisin esimerkein esiin, miten raamatun mukaan eläminen käytännössä tapahtuu.

N4 oli huolissaan siitä, että jumalanpalvelus lähetetään vain yhdestä kirkosta. Hänen mielestään olisi hyvä, jos palvelus lähetettäisiin vuorotellen Tampereen eri kirkoista. Näin kaikki alueella asuvat voisivat edes joskus kuulla jumalanpalveluksen omasta kotikirkostaan. Toisaalta hän mainitsi, että Yle

Radio 1 lähettää jumalanpalveluksia myös muista kirkoista ja ymmärsi Tuomiokirkosta lähettämisen pitkät perinteet.

N4 toivoi seurakuntayhtymän ohjelmien sisältöihin teologisia selityksiä raamatun kohdista. Hänen mielestään olisi mielenkiintoista kuulla eri kertomukset suhteutettuna kyseisen aikakauden kulttuuriin. Lisäksi hän kuuntelisi mielellään ohjelmaa, joissa käsiteltäisiin elämän taitoskohtia. Hänen mielestään olisi mielenkiintoista kuunnella sekä häntä itseään nuorempien, samanikäisten, että vanhempien kokemuksia.

M2:n mielestä oli rajoite, että jumalanpalvelus voidaan lähettää vain Tuomiokirkosta. Hänen mielestään jumalanpalveluksia voitaisiin lähettää monipuolisemmin eri paikoista ja ”eri ryhmistä”. Lisäksi hän toivoi, että ohjelmissa huomioitaisiin lähetystyötä enemmän.

M2 harmitteli, että Moreenissa ei lähetetä ohjelmaa juhlapyhinä. Hänen mielestään juhlapyhät ovat tärkeitä kirkollisia tapahtumia ja hän mielestään erityisesti silloin pitäisi lähettää aiheeseen sopivia seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia.

5.2.15 Joustavat kuuntelijat

Haastateltavat suhtautuivat mielestäni yllättävän mukautuvasti puutteisiin, joita he havaitsivat seurakuntayhtymän ohjelmissa. Kaikki haastateltavat mainitsivat vähintään kerran mielipiteen olevan vain heidän näkemyksensä ja ymmärtävän, että ohjelmia yritetään tehdä mahdollisimman laajalle kuuntelijakunnalle. Toisinaan haastateltavista aisti, että ohjelmasisällöissä oli jotain mikä ei aivan miellyttänyt heitä, mutta toive uskallettiin kertoa vasta kierrellen ja kaarrellen. En tiedä johtuiko tämä minun roolistani. Jos en osannut olla haastattelutilanteissa tarpeeksi vastaanottavainen, on myös mahdollista, etteivät haastateltavat uskaltaneet kertoa kaikkea haluamaansa.

Joidenkin haastateltavien kohdalla kyse voi olla myös tietyille ikäpolville ominaisesta suhtautumisesta palautteen antamiseen. Haastateltavat eivät ehkä ole oppineet antamaan kriittistä palautetta, ja näin he eivät rohjenneet tuoda kaikkia mielipiteitään esille. Voi myös olla, että he eivät kokeneet haastattelutilannetta tasa-arvoiseksi tai yrittivät antaa minua miellyttäviä vastauksia. (Lumme-Sandt, 2005, 129, 136).

- H: No oisko näihin nykyisiin ohjelmiin jotain uudistuksia tai parannuksia mitä kenties toivoisit?
- N1: En osaa sillä tavalla ajatella.
- H: Ei oo tullu kuunnellessa mitään mieleen?
- N1: Ei mitään erityistä. Hengellisistäkin lauluista, että aika lailla erilaista tulee. Uskoisin että useampi saa jotain itselleen.
- H: Onko se sitten hyvä vai huono?
- N1: No niin. Vähemmän sais olla nuorten musiikkia, gospelia. Sitä tulee paljon eikä edes mihinkään tiettyyn aikaan. Tietysti jos sitä kuunnellaan enemmän.

Toisaalta voi olla, että haastateltavat eivät olleet ennen ajatelleet, että heillä voisi olla mahdollisuus vaikuttaa ohjelmistoon, ja näin palautteen antaminen oli vaikeaa. Voi myös olla, että vähäinen ohjelmatarjonta ei kannusta kriittisyyteen. Koska kuuntelijoilla ei ole mistä valita, he haluavat pitää lähetettävistä ohjelmista. Lisäksi on todettu, että joukkoviestintään kohdistetut odotukset ja tarpeet ovat suurilta osin viestinnän itsensä luomia tai muokkaamia (Kunelius 1997, 91). Näin voi olla, että vastaajat eivät yksinkertaisesti osanneet kuvitella ohjelmatarjontaan mitään, mitä siellä ei jo jossain muodossa olisi.

- H: No on ne tärkeitä vastauksia, että saadaan mahdollisimman monenlaisen kuulijan mielipiteitä. No entäs sitten, jos saisit toivoa ihan mitä tahansa seurakunnan ohjelmilta, niin oisko jotain mitä toivoisit? Jotain lisää, tai jotain erilaista, tai –
- M1: Jaa-a. (tauko) Ei nyt äkkiä tuu sillain mieleen, että mitä sieltä puuttuis tavallaan. Seillä on kuitenkin varmaan tiedotusalan ammattilaisia tekemässä sitä.

6 LOPUKSI

6.1 Yhteenveto tutkimustuloksista

Tämän tutkimuksen ensisijaisena tehtävänä oli selvittää Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelua. Tavoitteena oli kerätä mahdollisimman monipuolisesti ohjelmien kehityksen kannalta hyödyllistä informaatiota. Ohjelmien kuuntelijoita lähestyttiin kyselylomaketutkimuksen ja teemahaastattelujen avulla.

Tutkimuksen perusteella suurin osa Tampereen evankelisluterilaisen seurakunnan tuottamien ohjelmien kuuntelijoista oli naisia. Kyselylomaketutkimuksen mukaan ohjelmia kuunteli eniten yli 65-vuotiaat eläkeläiset.

Jumalanpalvelus oli seurakuntayhtymän tuottamista ohjelmista kuunnelluin. Kyselylomaketutkimukseen osallistujista 57 prosenttia kuunteli Jumalanpalveluksen joka kerta. Kirkkokahveella-ohjelmaa kuunteli joka kerta 9 prosenttia vastaajista ja Hengellisen musiikin toivekonserttia 23 prosenttia vastaajista.

Suurin osa Kirkkokahveella-ohjelmaa kuunnelleista vastaajista piti ohjelman aiheita sopivan hengellisenä ja arkeen liittyvinä. Sen sijaan ohjelman ajankohtaisuutta ja mielenkiintoisuutta koskevien väittämien kanssa suurin osa kuuntelijoista oli 'jokseenkin samaa mieltä'. Ohjelma voisi siis kuuntelijoiden mielestä olla nykyistä ajankohtaisempi ja mielenkiintoisempi.

Kyselylomaketutkimuksen avoimissa vastauksissa Kirkkokahveella-ohjelman parhaina puolina pidettiin ohjelman ja siinä käsiteltävien aiheiden monipuolisuutta sekä ajankohtaisuutta. Lisäksi kiitosta saivat toimittajat, joita pidettiin ammattitaitoisina ja idearikkaina. 'Ei mikään' oli tyypillisin vastaus avoimeen kysymykseen koskien ohjelman huonoja puolia. Täytyy huomioida, että suurin osa 'ei mikään' -vastauksista tuli ohjelman aktiivikuuntelijoilta, jotka muodostivat enemmistön tutkimukseen osallistuneista ja joita myös tutkimuksen toteutustapa suosi. Tämän lisäksi ohjelman huonoimpina puolina pidettiin aiheita ja niiden yksipuolisuutta sekä tiedotuksen puutetta.

Yksittäinen teematoive oli yleisin vastaus avoimeen kysymykseen, jossa vastaajia pyydettiin kertomaan seurakuntayhtymän tuottamiin ohjelmiin liittyvistä toiveista. Tämän lisäksi ohjelmilta toivottiin ajankohtaisuutta, arkisten teemojen käsittelemistä sekä arjen ja uskonnon yhdistämistä.

Teemahaastattelussa keskusteltiin eniten Kirkkokahveilla-ohjelmasta ja siihen liittyvistä toiveista. Ohjelman aiheita pidettiin sopivan ihmisseläheisinä ja arkisina. Osa haastateltavista piti aiheiden käsittelyä liian nopeatempoisena. Ohjelman ajankohtaisuudesta tuli useita mielipiteitä. Naispuoleiset vastaajat toivoivat ohjelmien olevan ajankohtaisia suhteessa omaan elämään ja kirkkovuoteen. Miehet taas toivoivat aiheiden olevan ajankohtaisia suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan.

Haastateltavat pitivät seurakuntayhtymän ohjelmia tarpeeksi hengellisinä tai toivoivat, että ne olisivat vielä hengellisempiä. Hengellisyys ja uskonnollinen sisältö nähtiin yhtenä ohjelmien päätarkoituksena ja erottumiskeinoa.

Sisältöjen hengellisyyden määrittäminen ja määritystä vastaavan sisällön tuottaminen on vaikeaa ja jatkuva haaste sikäli, että vastaanottajat määrittävät itse sen, minkä kokevat hengellisenä. Tähän vaikuttavat muun muassa aika, paikka ja vastaanottajan kokemus informaatiota tuottavan tahon oikeudellisuudesta ja pätevydestä tuottaa heidän hyväksymää hengellistä sisältöä. (Hoover 2003, 16.) Vastaanottajien kanssa tulisikin määrittellä tarkemmin mistä hengellisyys heidän mielestään koostuu, jotta seurakuntayhtymä osaisi tuottaa myös jatkossa sopivan hengellisiä ohjelmia.

Musiikkia toivottiin lisää, vaikkakaan ei puheen kustannuksella. Musiikista nautittiin ja kuuntelun luomaa tunnelmaa kaivattiin. Musiikin ominaisuutena voidaankin pitää aukkojen täyttämisen lisäksi sitä voimaa, mikä syntyy, kun erilaiset mediatyylit työskentelevät yhdessä. Musiikissa on aina jotain sille ominaista, mitä ei voi ilmaista kielellisesti. (Begbie 2003, 101.) Näin myös haastateltavat kokivat saavansa siitä jotain erilaista kuin pelkästä puhutusta ohjelmasta.

Seurakuntayhtymän tuottamien ohjelmien kohderyhmän arvioiminen oli hankalaa kaikille haastateltaville. Kolme neljästä ohjelmaa aktiivisesti kuuntelevasta haastateltavasta koki kuuluvansa ohjelmien kohderyhmään. Haastateltavat toivoivat ohjelmia kaiken ikäisille. Erityisesti nuoret olivat jääneet heidän mielestään huomiotta radio-ohjelmissa.

Ohjelmien toimittajat eivät olleet jääneet haastateltavien mieleen. Yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta he kuitenkin pitivät juontajista. Juontajia kuvailtiin asiallisiksi, selkeä-äänisiksi ja miellyttäviksi. Se, että juontajat eivät ole jääneet kuuntelijoiden mieleen, on luonnollista vahvasti asiakeskeisten radio-ohjelmien yhteydessä, joissa juontajat eivät tavoittele niin sanottua 'radiotähteyttä'. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka toimittajat ovat kuuntelijoille mieluisia, kuuntelijat tuskin kuuntelevat ohjelmaa ensisijassa radiopersonien vuoksi. (Nukari & Ruohomaa, 1997, 22.)

Vaikka kaikki haastateltavat eivät pitäneet ohjelmien lähetysajankohtaa ideaalina, he kuitenkin pystyivät kuuntelemaan ohjelmia sunnuntaiaamuisin. Pelkkien pitkien perinteiden takia ohjelmapaikan vaihtaminen olisikin riski. Jumalanpalvelukseen on totuttu osallistumaan tai se on totuttu kuuntelemaan sunnuntaiaamuisin kello 10. Muiden seurakuntayhtymän ohjelmien lähettäminen suosittu Jumalanpalveluksen jälkeen on taas edullista Jumalanpalveluksen niin sanotun perintövaikutuksen takia. Kuuntelijat muistavat avata radion joka viikko samaan aikaan ja myös sellaiset kuuntelijat, jotka eivät olisi välttämättä ajatelleet kuuntelevansa radiota jumalanpalveluksen jälkeen, voivat jäädä kanavan ääreen. Myös Huotari totesi jumalanpalveluksen jälkeisen ohjelmapaikan erityisen edulliseksi muiden hartausohjelmien lähettämiseen. (Huotari 1977, 23.)

Kirkkosanomissa julkaistaviin ohjelmatietoihin toivottiin selkeyttä ja ohjelmista kaivattiin lisää tietoa. Sekä haastatteluissa että kyselylomakevastauksissa kävi ilmi, että kaikki Kirkkosanomien lukijat eivät tienneet seurakuntayhtymän tuottavan radio-ohjelmia ennen tutkimuslomakkeen julkaisua. Seurakuntayhtymän tulisikin kiinnittää huomiota ohjelmiensa mainostamiseen ja selkeään tiedottamiseen. Mainonta ja tiedottaminen ovat välttämättömiä nykyisten kuuntelijoiden pitämiseksi ja uusien hankkimiseksi muun muassa luonnollisen poistuman kautta pienenevälle kuuntelijajoukolle. Ohjelmatietojen julkaisu esimerkiksi Tamperelaisessa olisi kuuntelijoiden palvelua ja ohjelmien mainonta keino uusien kuuntelijoiden hankkimiseen ja vanhojen kuuntelijoiden muistuttamiseen ohjelmasta. Samalla tuottajat voisivat kehittää ja luoda ohjelmiensa imagoa, jossa voitaisiin tarttua muun muassa kuulijoille epäselvään kohderyhmä-kysymykseen. (Armstrong & Kotler 2004, 448.)

Seurakuntayhtymän ohjelmien yhtenä parhaana puolena pidettiin paikallisuutta. Jumalanpalvelus haluttiin kuulla kotikirkosta. Jumalanpalveluksen kuunteleminen korvasi myös kirkossa käymisen

silloin, kun sinne ei pystytty tai jaksettu lähteä. Näin ohjelmien kuuntelu oli hyödyllistä ja se mukautui arkielämän tarpeisiin. Lisäksi ohjelmia kuunneltiin ja käytettiin aktiivisesti, tosin eri tarkoituksiin haastateltavasta riippuen. Ohjelmien nostamia näkökulmia haluttiin vertailla omiin ajatuksiin ja ohjelmista koettiin saatavan tukea, mielenrauhaa, turvallisuutta ja hyvää oloa. Vastaukset olivat samankaltaisia kuin Teinosen (2005) toteuttamassa tutkimuksessa, jossa yli 65-vuotiaat vastaajat kuvailivat, millä tavoin ja millaisissa tilanteissa uskonnolla on merkitystä heidän elämässään (Teinonen 2005, 69, 108). Yleisesti ottaen voidaankin olettaa, että ihmisen sosiaalinen tausta ja arkiset elämänolosuhteet muokkaavat ja määrittävät niitä tarpeita, joita seurakuntayhtymän tuottamat radio-ohjelmat tyydyttävät. (Kunelius 1997, 100–102, 104.)

6.2 Miten tästä eteenpäin?

Jos jatkaisin seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelun tutkimista, haluaisin laajentaa tutkimustani erityisesti ohjelmien käyttösyihin ja kuuntelijoiden tarpeisiin, kuuntelijoiden elinoloihin, musiikin merkitykseen sekä kuuntelijoiden uskonnollisuuden ja kuuntelun yhteyteen.

Jos kuuntelun syitä haluttaisiin tutkia tarkemmin, olisi syytä perehtyä muun muassa vastaajien koulutustasoon ja heidän sukupolvensa elämäntyyliin. Koulutustasolla on osoitettu olevan yhteyttä radion hengellisten ohjelmien kuunteluun aiemmissa kuuntelututkimuksissa (Alasuutari 2001, 60). Tämän lisäksi arjen olosuhteet ja niistä nousevat tarpeet voivat olla yhtä hyvin yhteiskunnallisia kuin käyttäjän itse luomia, joten tietyn sukupolven elämään ja sen oppimisiin käsityksiin perehtymällä myös kuuntelun merkitystä voisi arvioida luotettavammin (Kunelius 1997, 104).

Tutkimuksessani ikä näyttäisi olevan yksi uskonnollisuutta selittävä tekijä. Aiemmissa tutkimuksissa iäkkäiden uskonnollisuutta on selitetty monella tavalla. Bahr (1970) näkee iän myötä tapahtuvan uskonnollisuuden syvenemisen iän mukanaan tuomien kehitystehtävien tuloksena. Chaves (1991) viittaa elämänkaarimalliin ja näkee eri ikävaiheiden välisten uskonnollisuuserojen johtuvan muutoksesta sosiaalisissa rooleissa. (Teinonen 2005, 42.) Monet tutkijat taas näkevät sota-ajan raja-aitana. Sotien jälkeiset sukupolvet ovat vähemmänuskonnollisia kuin ennen sotia syntyneet. (Kääriäinen, Niemelä & Ketola 2003.) Iän luomiin uskonnollisuuden tarpeisiin perehtymällä ohjelmia voitaisiin rakentaa selkeämmin juuri tietyille kohderyhmille. Erityisen mielenkiintoista olisi seurata,

ovatko uskonnollisuuden tarpeet yhteydessä tiettyyn yhteiskunnan aikakauteen ja kehitystasoon vai nousevatko ne aina samankaltaisina esille ihmisen vanhetessa.

Tämän lisäksi huomiota tulisi kiinnittää tutkittavien arjen strukturoitumiseen ja sen tyypillisiin tilanteisiin. Radiota kuunnellaan usein silloin, kun se on mahdollista, ja näin kuuntelu heijastaa elinoloja (Alasuutari, 1993, 38). Voi siis olla, että seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelu eri-ikäisillä noudattaa osaltaan myös radiokuuntelun yleistä trendiä. Elinolojen selvittäminen auttaisi todennäköisesti ohjelman käyttösyiden ja kuuntelijoiden tarpeiden määrittämistä. Käyttösyiden ja odotusten määrittäminen taas auttaisi tekijöitä tyydyttämään kuuntelijoiden tarpeet. (Kunelius 1997, 104.)

Kuuntelijoiden arjen tutkiminen olisi antanut mahdollisuuden tarkastella myös tutkittavien muuta median käyttöä. Tätä olisi ollut syytä tarkastella tarkemmin, sillä kuuntelijoiden suhtautuminen mediaan määrittää myös heidän suhtautumistaan median tarjoamaan sisältöön. Tieto esimerkiksi siitä, kuinka keskittyneesti kuuntelijat ovat tottuneet kuuntelemaan radiota, auttaisi ohjelmien sisällön suunnittelussa. (Ferré 2003, 84–85, 91).

Tässä tutkimuksessa musiikki jätettiin lähes huomiotta. Koska ohjelmien yhteydessä mediaa, kulttuuria ja uskontoa ei voida erottaa, täytyisi myös hengellistä musiikkia tarkastella aina kokonaisuuden osana, ja toisaalta musiikkia tarkastellessa arvioitava sen tehtävää uskonnon kannalta. Tämän puolesta puhuu muun muassa musiikin ja uskonnon tiivis yhteinen historia. Lisäksi musiikkia arvioidessa tulisi huomioida sekä sen interaktiiviset että tyylille ominaiset piirteet. (Begbie 2003, 105.) Hengellinen musiikki, sen merkitys kuuntelijoille ja sen yhteys puhuttuun sanaan olisikin jo itsessään tutkimusaihe.

Haastateltavien kanssa olisi voinut keskustella siitä, millaisiksi kristityiksi he itsensä kokevat. Esimerkiksi Roof (1999) hahmottelee viisi uskonnollisuuden alakulttuuria tai tasoa, johon kuulumme. Eri alakulttuureihin kuuluvat omaavat muun muassa omat uskonnolliset ja hengelliset tapansa, moraalikäsitteet ja arvot. (Roof 1999, 180–212.) Vaikka alakulttuurit eivät ole siirrettävissä suoraan kulttuuriimme, on selvää, että eri uskonnollisen taustan omaavat kuuntelijat kuuntelevat eri tavalla myös tutkimiani ohjelmia.

Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia miesten ja naisten eroja uskonnollisuudessa ja erojen heijastumista ohjelmatoiveisiin. Näyttäisi siltä, että tutkimukseni perusteella miehet kuuntelevat ohjelmia eri tavalla kuin naiset. Myös aiemmat tutkimukset osoittavat, että sukupuoli ja uskonnollisuudella on yhteys. Davien (2000) mukaan naisten vahvempi uskonnollisuus on havaittavissa paitsi Suomessa, myös maailmanlaajuisesti ja halki vuosisatojen. Tätä on pyritty selittämään sillä, että naiset ovat eri elämänvaiheissaan lähempänä elämän ja kuoleman kysymyksiä kuin miehet. (Davie 2000, 67, 176–194.) Hervieu-Legér (2000) on todennut myös sen, että naiset ovat miehiä selkeämmin vastuussa uuden sukupolven kasvattamisesta, mikä voi vaikuttaa uskonnollisuudessa todettuihin eroihin. (Teinonen 2005, 40–41.) Voi kuitenkin olla, että vaikka kuuntelijat käyttävät ohjelmia eri tavalla, he ovat tyytyväisiä samanlaiseen ohjelmasisältöön.

6.3 Loppusanat

Tutkimuksen tavoitteeksi oli asetettu Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien kuuntelun tarkastelu. Kysymys on hyvin laaja, ja sitä on tässä tutkimuksessa lähestytty keräämällä perustietoja kuuntelijoista, heidän kuuntelutottumuksistaan, mielipiteistään ja toiveistaan. Tiedot on kerätty kyselylomaketutkimuksen ja teemahaastattelujen avulla.

Kerätty informaatio on sikäli ainutlaatuista, että ohjelmien tuottajilla ja tekijöillä ei ollut käsitystä ohjelmien kuuntelijoista. Ohjelmia on tehty tottumukseen ja tekijöiden ammattitaitoon luottaen, mutta kehitys on ollut satunnaisten ideoiden ja kuuntelijapalautteiden varassa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on raottaa verhoa kuuntelijoiden maailmaan ja antaa näin lähtökohtia ohjelmien kehittämiseksi ja mahdolliselle kohdistamiselle.

Tutkimukseni selvä puute on aineiston epäedustavuus ja vastaajien valikoituminen. Toisaalta voi olla, että tulokset eivät olisi tarpeeksi yksityiskohtaisia ja kuvaavia, jos kuuntelutiedot ostettaisiin esimerkiksi Kansallisen Radiotutkimuksen aineistosta. Tutkimuksessani on kartoitettu monipuolisesti mahdollisesti hyvinkin pienen kuuntelijajoukon toiveita.

Kokonaisuudessaan voidaan sanoa, että ohjelmien kuuntelijat olivat varsin tyytyväisiä seurakuntayhtymän tuottamiin ohjelmiin. Tutkimusta voisi kuitenkin kritisoida siitä, että suurin osa siihen osallistuneista oli ohjelmien kuuntelijoita. Siltä osin, kun tavoitteena on vakiintuneiden

kuuntelijoiden palveleminen, ei seurakuntayhtymällä olekaan suuria huolia. Haasteena sen sijaan on uusien kuuntelijoiden houkutteleminen selkein ja mielenkiintoisin ohjelmakokonaisuuksin. Uskon, että tässä tutkimuksessa nousseet epäkohdat eivät ole vain yksittäisten kuulijoiden mielipiteitä, vaan avain kokonaisten kuuntelijajoukkojen parempaan palvelemiseen.

Tiivistettynä kuuntelijoiden toiveet mukailivat pitkälti Suomen Kirkon Seurakuntatyön Keskusliitto radiotoimikunnan antamia ohjeita hartauspuheita varten. Tekstien tuli ”huokua arkielämän todellisuuden tuntemista, elämän ankeuden ymmärtämistä ja rohkaisun antoa, sisäisen elämän tarkkailua ja todellista totuuden julistusta.” (Lyytinen 1996, 111.) Jos seurakuntayhtymän tuottamat ohjelmat yltyvät tähän tavoitteeseen, uskon että ne kykenevät vastaamaan jo vuosia sitten määriteltyyn ihmisen sisällä pysyvään kaipuuseen.

7 LÄHTEET

Kirjat ja artikkelit

Ahonen, Risto, Heino, Harri & Kauppinen, Juha. 1989. *Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 1984–1987*. Kirkon tutkimuskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ahonen, Risto, Heino, Harri & Kauppinen, Juha. 1993. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1988–1991*. Kirkon tutkimuskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ahonen, Risto, Heino, Harri, Rusama, Jaakko & Salonen, Kari. 1997. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1992–1995*. Kirkon tutkimuskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Alasuutari, Pertti 2001. *Johdatus yhteiskuntatutkimukseen*. Helsinki: Yliopistopaino.

Alasuutari, Pertti 1999. *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino. 3. uudistettu painos. 3. p.1995.

Alasuutari, Pertti. 1993. *Radio suomalaisten arkielämässä*. Yle tutkimus & kehitys. Tutkimusraportti 3/1993. Helsinki: Hakapaino Oy.

Alkula, Tapani, Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka. 1994. *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. Helsinki: WSOY.

Armstrong, Gary & Kotler, Philip. 2004. *Principles of Marketing*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Begbie, Jeremy. 2003. *Unexplored Eloquencies: Music, Media, Religion and Culture*. Teoksessa: Mitchell, Jolyon & Marriage, Sophia (Ed.) *Mediating Religion. Conversations in Media, Religion and Culture*. London: T & T Clark.

Bäckman, Eero, Heino, Harri & Mäkeläinen, Heikki. 1981. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1976–1979*. Kirkon tutkimuslaitos. Tampere: Kirjapaino Hermes Oy.

Crisell, Andrew. 1986. *Understanding Radio*. New York: Methuen.

Davie, Grace. 2000. *Religion in Modern Europe. A Memory Mutates*. Oxford: University Press.

Ferré, John. P. 2003. *The Media of Popular Piety*. Teoksessa: Mitchell, Jolyon & Marriage, Sophia (Ed.) *Mediating Religion. Conversations in Media, Religion and Culture*. London: T & T Clark.

Finnpanel Oy. 2006. *Kansallinen Radiotutkimus 2005*. YLE.

Foddy, William. 1993. *Constructing questions for interviews and questionnaires*. Theory and practice in social research. Cambridge University Press.

Greer, Clark & Phipps, Tim. 2003. *Noncommercial Religious Radio Stations and the Web*. *Journal of Radio Studies* 1/2003. 10, 17–32.

Heino, Harri, Kauppinen, Juha & Kurtén Tage. 1985. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1980–1983*. Kirkon tutkimuskeskus. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helens. 2001. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 1997. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hujanen, Taisto. 2001. *Ääniradio*. Teoksessa: Nordenstreng, Kaarle & Wiio, Osmo A. (toim.) *Suomen mediamaisema*. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.

Hoover, Stewart M. 2003. *Religion, Media and Identity: Theory and Method in Audience Research on Religion and Media*. Teoksessa: Mitchell, Jolyon & Marriage, Sophia (Ed.) *Mediating Religion. Conversations in Media, Religion and Culture*. London: T & T Clark.

- Huotari, Veikko. 1977. *Uskonnollisten radio- ja televisio-ohjelmien seuraaminen*. Kirkon tutkimuslaitos. Sarja B N:o 29. Tampere: RKV-OFFSET.
- Ilmonen, Kari. 1996. *Tekniikka, kaiken perusta. Yleisradion historia 1926–1996*. 3. osa. Yleisradio Oy: WSOY Painolaitokset 1996.
- Jalonen, Sami-Pekka. 2003. *Rajaton radio. Spiritualiteetin ja uskonnollisen viitekehyksen vaikutukset Radio Dein kuunteluun*. Käytännöllisen teologian laitoksen pro gradu -tutkielma. Helsingin Yliopisto.
- Kempainen, Pentti. 2001. *Radion murros. Julkisradioiden kanavauudistus Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa*. Viestinnän julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. 2004. *Kirkko muutosten keskellä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000–2003*. Kirkon tutkimuskeskus. Tampere: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kunelius, Risto. 1997. *Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin*. Helsinki: WSOY.
- Kääriäinen, Kimmo, Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo. 2003. *Moderni kirkkokansa. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. Jyväskylä: Gummerus.
- Kääriäinen, Kimmo, Niemelä, Kati & Salonen, Kari. 2000. *Kirkko uudelle vuosituhanelle. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1996–1999*. Kirkon tutkimuskeskus. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Lindqvist, Martti. 1973. *Viestittävä seurakunta. Tutkimus tamperelaisten asennoitumisesta seurakunnalliseen tiedottamiseen talvella 1972*. Kirkon tutkimuslaitos. Sarja A N:o 18. Tampere: Kirjapaino Hermes Oy.

Lindqvist, Martti, Sihvo, Jouko, Isotalo, Markku & Mäkeläinen, Heikki. 1977. *Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1972–1975*. Kirkon tutkimuslaitos. Pieksämäki: Sisälähetysseuran Raamattutalon kirjapaino.

Lehikoinen, Taisto. 1997. *Uskonnollinen radioviestintä Suomessa. Tavoitteet, keinot ja suhde mediakulttuuriin*. Journalistiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lehtelä, Sari. 2003. *Tuomiokirkon jumalanpalveluksia jo kymmenen vuotta Radio Moreenissa*. Tampereen Kirkkosanomat 4/2003. 47, 21.

Lumme-Sandt, Kirsi. 2005. *Vanhan ihmisen kohtaaminen haastattelutilanteessa*. Kirjassa: Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Lyytinen, Eino. 1996. *Perustamisesta talvisotaa. Yleisradion historia 1926–1996*. 1. osa. Yleisradio Oy: WSOY Painolaitokset 1996.

McQuail, Denis. 1983/2000. *Mass Communication Theory*. 4th Edition. London: Sage Publications Ltd.

Metsämuuronen, Jari. 2000. *SPSS aloittelevan tutkijan käytössä*. Metodologia-sarja 5. Viro: Jaabes OÜ.

Niemelä, Kati. 2003. *Uskonnollisuus eri väestöryhmissä*. Kirjassa: Kääriäinen, Kimmo, Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo. 2003. Moderni kirkkokansa. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. Jyväskylä: Gummerus, s.187.

Nieminen, Heikki-Tapio, 1994. *Suomenkieliset radiohartaudet Yleisradion ohjelmistossa vuosina 1926–1939*. Yleisradion tutkimusraportti 10/1994. Helsinki: Yleisradio.

Nukari, Matti & Ruohomaa, Erja. 1997. *Uusi vanha radio: sen tulevaisuus, tekeminen, tuotteet ja hallinta*. Helsinki: WSOY.

Roof, Wade Clark. 1999. *Spiritual Marketplace: Baby Boomers and the Remaking of American Religion*. Princeton: Princeton University Press.

Ruohomaa, Erja. 1993. *Yleisökeskeiseen radiotutkimukseen*. Teoksessa Hujanen, Taisto (toim.) 1993. Radiotutkimusta kohti. Tampereen yliopiston julkaisuja, sarja C 18/1993. Tampere: Tampereen yliopisto, s.53.

Salokangas, Raimo. 1996. *Aikansa oloinen. Yleisradion historia 1926–1996*. 2.osa. Yleisradio Oy: WSOY Painolaitokset.

Schroder, Kim, Drotner, Kristen, Kline, Stephen & Murray, Catherine. 2003. *Researching Audiences*. London: Arnold.

Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:4. 2004. *Vuoropuhelun kirkko. Suomen ev.lut. kirkon viestintästrategia 2004–2010*. Helsinki: Kirkkohallitus.

Suomi, Vilho. 1951. *Suomen Yleisradio 1926–1951*. Oy Yleisradio Ab.

Taloustutkimus Oy. 2004. *Tampereen Kirkkosanomien lukemistutkimus*.

Teinonen, Timo. 2005. *Uskonnollisuus ja terveys iäkkäillä*. Turku: Turun yliopisto.

Tulppo, Pirkko. 1976. *Alkuvaiheet vuoteen 1926*. Teoksessa: Tulppo, Pirkko (toim.) 1976. Radioamatööreistä tajuntatodellisuuteen. Puoli vuosisataa suomalaista yleisradiotoimintaa. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö

Uusitalo, Hannu. 1991. *Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan*. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Vesisenaho, Veikko (1970) *Kuuntelijain suhtautuminen radion hartausohjelmiin*. Kirkon tutkimuslaitos. Sarja A. N:o 7.1970. Tampere.

Vihavainen, Timo. 1996. *Sodan ja vaaran vuodet. Yleisradion historia 1926–1996*. 1. osa. Yleisradio Oy: WSOY Painolaitokset 1996.

Elektroniset lähteet

Finnpanel Oy. <<http://www.finnpanel.fi/finnpanel.html>> [Viitattu 2.11.2005.]

Kirkon tiedotuskeskus. <<http://www.evl.fi/kkh/kt/>> [Viitattu 1.7.2006.]

Kirkon tiedotuskeskus. 2006. *Juha Rajamäki Kirkon mediasäätien asiamieheksi*.

<<http://kiela.evl.fi/asiakas/evl/ktuutiset.nsf/45a7bb2db5c79b9ac2256c9e005786b4/442fa12686af3146c22570fc00447086?OpenDocument>> [Viitattu 9.8.2006.]

Kirkon tutkimuskeskus. <<http://www.evl.fi/kkh/ktk/index.htm>> [Viitattu 11.6.2006.]

Lehdistötiedotteet. 2002. *Radio Dei kuuluu internetissä*. 26.11.2002.

<<http://www.radiodei.fi/?sid=17&tid=132&arc=>>> [Viitattu 15.5.2006.]

Mäki, Matias. 2005. *YLE laajentaa digiradiotarjontaansa*.

<http://www.digitoday.fi/showPage.php?page_id=11&news_id=45559> [Viitattu 10.7.2006.]

RAB Finland Oy. 2005. *Asemakohtaiset kuuntelijaluvut*.

<<http://www.radioliitto.fi/asp/system/empty.asp?P=204&VID=default&SID=191111082311785&S=0&C=27771>> [Viitattu 30.3.2006.]

Radio Moreeni. <<http://moreeni.uta.fi>> [Viitattu 21.11.2005.]

Seppälä, Jari. 2005. *Internetiä käyttää 80 % tamperelaisista.*

<<http://www.tampere.fi/tiedotus/tiedotteet/2005/t1121e.html>> [Viitattu 21.11.2005.]

Tampereen Kirkkosanommat. <<http://www.tampereenkirkkosanommat.fi/media.htm>> [Viitattu 7.11.2005.]

Tampereen evankelisluterilaiset seurakunnat. <<http://www.tampereenseurakunnat.fi/ftp/fin/index.html>> [Viitattu 20.6.2006.]

Yleisradio Oy. <<http://www.yle.fi/>> [Viitattu 11.6.2006.]

Yle Säädökset. <<http://www.yle.fi/yleista/saadokset.shtml>> [Viitattu 1.8.2006.]

Yle Tiedotus. 1998. *Hartausohjelmien valvontaelin toiminut 30 vuotta.*

<http://www.yle.fi/yleista/tiedotteet1998_0801.shtml> [Viitattu 1.8.2006.]

Muut lähteet

Ahonen, Jan. 2006. Pääkaupunkiseudun seurakuntien radiotoimituksen Toivontuottajien toimittaja, henkilökohtainen tiedonanto 10.8.2006.

Gallup Ecclesiastica 1995 [elektroninen aineisto]. Suomen Gallup [aineistonkeruu] & Kirkon tutkimuskeskus [tuottaja]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Gallup Ecclesiastica 1999 [elektroninen aineisto]. Kirkon tutkimuskeskus [tekijä]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Kirkon tiedotuskeskus 2006. *Kirkon tiedotuskeskuksen toiminta- ja taloussuunnitelma 2006.* (Tekijän hallussa.)

Lehtelä, Sari 2005. Seurakuntayhtymän tiedotussihteeri, henkilökohtainen tiedonanto 22.11.2005.

Radio Dei. 2006. *Tutkimustietoa.* (Tekijän hallussa.)

Rautanen, Marja. 2006. Seurakuntayhtymän viestintäpäällikkö, henkilökohtainen tiedonanto 20.3.2006.

Vahtokari, Juhani. 2006. Hengellisen musiikin toivekonsertin toimittaja, henkilökohtainen tiedonanto 19.5.2006.

Vartiainen, Anneli. 2006. Radion suomenkielisten hartausohjelmien vastaava ohjelmatoimittaja ja toimituspäällikkö, henkilökohtainen tiedonanto 11.7.2006.

World Values Survey 2000: Suomen aineisto [elektroninen aineisto]. Versio 4. Suomen Gallup & Kirkon tutkimuskeskus [tekijät]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

8 LIITTEET

LIITE 1. Kirkkosanomissa julkaistu kyselylomake

Tuomiokirkon jumalainpalvelus
Kirkkokahveella
Hengellisen musiikin toivekonsertti

Tässä kyselylomakkeessa tiedustellaan suuttuntunustias Radio Moreenin lähettämien Tampereen evankelis-luterilaisten seurakuntien tuottamien radio-ohjelmien kyselylomake on osa Tampereen yliopiston pro gradu -tutkielman teitävää kuunteleututkimusta. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää seurakuntien ohjelmatarjontaa.

Vastaa ja vaikuta! Voitaa kylypääpäivä kahdelle Tampereen kylypäässä!

Toivomme, että täytät vastauslomakkeen, taitat ja teipaat sen ja pudotat postilaatikoon **31.10. mennessä**.
Lomake myös Internetissä osoitteessa www.tampereenseurakunnat.fi/ajankohtaisia

Vastaa rastiinalla oikea vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille vaatuun tilaan.

Olen mies nainen

Syntyvävuosi _____

Postinumero _____

Olen tällä hetkellä opiskelija työssä en ole toisää kotititi / koti-tisä eläkkeellä

Kunää usein kuuntelet **Tuomiokirkon jumalain-palvelusta** Moreenin raajuudelta 98,4MHz sunnaisin kello 10? (Läheteisään joka viikko)

Joka kerta Pari kerta kuussa Kerää kuussa Harvemmin En koskaan

Kunää usein kuuntelet **Hengellisen musiikin toivekonserttia** sunnaisin kello 11.30? (Läheteisään kerää kuussa)

Joka kerta Joka toinen kuukausi Harvemmin En koskaan

Kunää usein kuuntelet **Kirkkokahveella-ohjelmaa** sunnaisin kello 11.30 tai uusina maanaisin kello 7.35? (Molemmat läheteisään kolme kerta kuussa)

Joka kerta Pari kerta kuussa Kerää kuussa Harvemmin En koskaan

Vastaa Kirkkokahveella-ohjelmaan liittyyiin väittäin:

☐ SAMAA MIEITÄ	☐ JOKSENNIN MIEITÄ	☐ EN OSA MIEITÄ	☐ JOKSENNIN MIEITÄ	☐ EI MIEITÄ
---------------------------------------	---	--	---	------------------------------------

Kirkkokahveella-ohjelman aiheet ovat ajankohtaisia.

Kirkkokahveella-ohjelman aiheet liittyvät ihmisen arkeen.

Kirkkokahveella-ohjelman aiheet ovat mielekkaita.

Kirkkokahveella-ohjelman sisältö on riittävä hengellinen.

Mikä on mielestäsi hyvä kirkkokahveella-ohjelmassa?

Mikä on mielestäsi huono kirkkokahveella-ohjelmassa?

Mitä toivoisit seurakunnan tuottamilla ohjelmilla?

Työtämällä henkilöteosi olet mukana kylypääpäivän arvonnassa. Vottaan nimi ilmoitetaan kirkkosanomien joulukun numerossa. Lisäksi voitajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Nimi: _____

Osoite: _____

Puhelin: _____

Tutkimuksen jatko-osa on noin tunnin mittainen tilaisuus, jossa keskustellaan ohjelmien herättämistä ajatuksista. Minun saa ottaa yhteyttä jatkotutkimuksen merkeissä.

Kyllä Ei

Vastaaottaja maksaa postimaksun

Tampereen ev.lut. seurakunnat
Tunnus 5005350
33003 VASTAUSLÄHETYS

Radio Moreenin
kuunteleijakysely

LIITE 2. Seurakuntayhtymän internet-sivuilla julkaistu kyselylomake

Tampereen ev.lut. seurakunnat

[Yhtymän etusivu](#) | [Ajankohtaista](#) | [Seurakunnat](#) | [Toiminta ja palvelut](#) | [Hallinto ja talous](#) | [Yhteystiedot](#)

[Mitä minulle?](#) | [Toimitukset](#) | [Keskusrekisteri](#) | [Kirkot](#) | [Hautausmaat](#) | [Palaute](#) | [Hakemisto](#)

Olet: [Yhtymän etusivu](#) > [Ajankohtaista](#) > Seurakuntien radio-ohjelmat

Seurakuntien ohjelmat radiossa

Tuomiokirkon jumalanpalvelus - Kirkkokahveilla - Hengellisen musiikin toivekonsertti

Vastaa, vaikuta ja voita!

Edessäsi on kyselylomake, jossa tiedustellaan suhtautumistasi Radio Moreenissa lähetettäviin Tampereen evankelis-luterilaisten seurakuntien tuottamiin radio-ohjelmiin.

Kyselylomake on osa Tampereen yliopiston pro gradu -tutkielmana tehtävää kuuntelututkimusta. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää seurakuntien ohjelmatarjontaa.

Kyselylomakkeen voi palauttaa nimettömänä. Ilmoittamalla yhteystietosi olet mukana arvonnassa, jossa palkintona on kylpylöpäivä kahdelle Tampereen kylpylässä (á 50 euroa, sauna, kylpylä, lounas ja 25 min hieronta). Kerro lisäksi, mikäli olet valmis osallistumaan tutkimuksen jatko-osuuteen.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastausaika päättyy 31.10.2005.

Vastaa rastittamalla oikea vaihtoehto tai kirjoittamalla vastaus sille varattuun tilaan.

Olen nainen mies

Syntymävuosi

Olen tällä hetkellä

Postinumero

1. Kuinka usein kuuntelet Tuomiokirkon jumalanpalvelusta Moreenin taajuudella 98,4 MHz sunnuntaisin kello 10? (lähetetään joka viikko)

2. Kuinka usein kuuntelet Hengellisen musiikin toivekonserttia sunnuntaisin kello 11.30? (lähetetään kerran kuukaudessa)

3. Kuinka usein kuuntelet Kirkkokahveilla-ohjelmaa sunnuntaisin kello 11.30 tai uusintaa maanantaisin kello 7.35? (lähetetään kolme kertaa kuukaudessa). Ohjelmia voit kuunnella myös [tästä](#).

4. Kirkkokahveilla-ohjelman aiheet ovat ajankohtaisia

5. Kirkkokahveilla-ohjelman aiheet liittyvät ihmisen arkeen

6. Kirkkokahveilla-ohjelman aiheet ovat mielenkiintoisia

7. Kirkkokahveilla-ohjelman sisältö on riittävän hengellinen

8. Mikä on mielestäsi hyvää Kirkkokahveilla-ohjelmassa?

9. Mikä on mielestäsi huonoa Kirkkokahveilla-ohjelmassa?

10. Mitä toivoisit seurakunnan tuottamilta ohjelmilta?

Täyttämällä henkilötietosi olet mukana kylpyläpäivän arvonnassa. Voittajan nimi ilmoitetaan Kirkkosanomien joulukuun numerossa 14.12. Lisäksi voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Nimi

Osoite

Puhelin

Tutkimuksen jatko-osa on noin tunnin mittainen tilaisuus, jossa keskustelemme ohjelmien herättämistä ajatuksista. Minuun saa ottaa yhteyttä jatkotutkimuksen merkeissä

kyllä ei

Lähetä

Tyhjennä

päivitetty 7.10.2005

© Tampereen ev.lut. seurakunnat PL 226 33101 Tampere puhelin (03) 2190 111

[Yhtymän etusivu](#) | [Ajankohtaista](#) | [Seurakunnat](#) | [Toiminta ja palvelut](#) | [Hallinto ja talous](#) | [Yhteystiedot](#)
[Mitä minulle?](#) | [Toimitukset](#) | [Keskusrekisteri](#) | [Kirkot](#) | [Hautausmaat](#) | [Palaute](#) | [Hakemisto](#)

LIITE 3. Teemahaastattelurunko

Kuuntelu

- Kuinka kauan olet kuunnellut seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia?
- Kuunteletko / seuraatko muita kristillisiä ohjelmia radiosta / televisiosta?
- Mitä mieltä olet muista kuuntelemistasi / seuraamistasi ohjelmista verrattuna Moreenissa lähetettäviin seurakuntayhtymän tuottamiin ohjelmiin?
- Onko muissa kuuntelemissasi / seuraamissasi ohjelmissa jotain parempaa / huonompaa?
- Mahdolliset jatkokysymykset.

Laatu

- Miksi kuuntelet juuri seurakuntayhtymän tuottamia ohjelmia?
- Mitä ohjelmien kuunteleminen sinulle merkitsee?
- Kuunteletko ohjelmia useimmiten yksin vai seurassa?
- Keskusteletko ohjelmien aiheista jonkun kanssa?
- Mikä ohjelmissa on erityisesti miellyttänyt?
- Mahdolliset jatkokysymykset.

Kirkkokahveella-ohjelma (aiheiden läpikäyminen tarvittaessa)

- Ovatko ohjelmat olleet mielenkiintoisia?
- Minkälaisia aiheita ohjelmassa mielestänne pitäisi käsitellä? Minkälaisesta näkökulmasta?
- Miten ajankohtaisia ja millä tavalla ohjelmien pitäisi olla?
- Miten ihmisläheisiä ja millä tavalla ohjelmien pitäisi olla?
- Miten hengellisiä ja millä tavalla ohjelmien pitäisi olla?
- Onko Kirkkokahveella-ohjelman kohderyhmä sopiva?
- Mahdolliset jatkokysymykset.

Hengellisen musiikin toivekonsertti ja musiikki

- Mitä mieltä olet hengellisen musiikin toivekonsertista?
- Mitä mieltä olet musiikin määrästä seurakuntayhtymän tuottamissa ohjelmissa?
- Minkälaista musiikkia mielestänne tulisi soittaa ja kuinka paljon?
- Mahdolliset jatkokysymykset.

Toiveet

- Mitä parannuksia / uudistuksia haluaisit nykyiseen ohjelmistoon?
- Minkälaisia ohjelmia haluaisit lähetettävän?
- Minkälaisia aiheita haluaisit käsiteltävän?
- Onko ohjelmien sisällöissä mielestäsi jotain, mitä ei saisi olla tai minkä voisi jättää pois?
- Mitä mieltä olet seurakuntayhtymän tuottamien radio-ohjelmien määrästä?
- Minkä tyyppiseen ohjelmistoon seurakuntayhtymän tulisi panostaa?

- Mahdolliset jatkokysymykset.

Juontajat

- Mitä mieltä olet ohjelmien juontajista?
- Onko ohjelmia mielestäsi helppo kuunnella? (Ovatko ohjelmat mielestäsi sujuvia / onko puhe tarpeeksi selkeää jne.)
- Mahdolliset jatkokysymykset.

Ohjelmien ajankohta ja tiedotus

- Mitä mieltä olet ohjelmien lähetysajankohdasta?
- Olisiko joku toinen aika parempi?
- Tiedotetaanko ohjelmista mielestänne tarpeeksi?
- Missä ja miten ohjelmista tulisi mielestänne tiedottaa?
- Mahdolliset jatkokysymykset.

Usko

- Käytkö kirkossa tai osallistutko seurakunnan tapahtumiin? Kuinka usein?
- Miten tärkeää usko on sinulle?
- Miten tärkeää on, että hengellisyys näkyy seurakuntayhtymän ohjelmissa?
- Mahdolliset jatkokysymykset.